

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte
Skolotāju izglītības nodaļa

Kultūras vēstures un mākslas vēstures
skolotāja profesionālā studiju programma

Anita Zaļaiskalne
stud. apl. Nr. Sk KM 010009

Baroka mākslas apguve 17. gadsimta kultūras kontekstā vidusskolas 11. klasē

Diplomdarbs

Zinātniskais vadītājs:
Austra Avotiņa, mag. paed.

Recenzents:

Rīga 2006

Saturs

	Lpp.
Anotācija _____	3
Ievads _____	5
1. Mācību procesu raksturojošie pedagoģiski psiholoģiskie faktori _____	9
1.1. Jauniešu vecumposma psihiskās attīstības īpatnības _____	9
1.2. Komunikācija kā mācību procesa sastāvdaļa _____	11
1.3. Mācīšanās motivācija kā mācību procesa sastāvdaļa _____	16
1.4. Mācību metodes un to izvēles kritēriji _____	19
2. Baroka māksla 17. gadsimta kultūras kontekstā _____	23
2.1. 17. gadsimta Eiropas kultūrvēsturiskās vides raksturojums _____	23
2.2. Mākslas stili un virzieni 17. gadsimtā _____	24
2.3. Baroka māksla Itālijā _____	25
2.4. Baroka māksla Flandrijā _____	26
2.5. Baroka māksla Spānijā _____	27
2.6. Baroka māksla Holandē _____	29
3. Mācību satura izstrāde un realizācija _____	31
3.1. Mācību satura tematiskais plāns _____	31
3.2. Mācību stundu plānojums un norise _____	32
3.3. Mācību satura apguves rezultātu analīze _____	45
Nobeigums _____	55
Izmantotās literatūras un avotu saraksts _____	57
Pielikumi _____	59

Anotācija

Diplomdarba tēma ir „Baroka mākslas apguve 17. gadsimta kultūras kontekstā vidusskolas 11. klasē”. Ņemot vērā vispārējās vidējās izglītības standarta un kultūras vēstures mācību priekšmeta standarta prasības, kā arī balstoties uz mūsdienīgas izglītības nostādnēm, ievadā ir formulēts diplomdarba mērķis – izstrādāt šīm prasībām atbilstošu mācību saturu 9 kultūras vēstures stundām par tēmu „Baroka māksla”. Diplomdarba satura izklāstā ir raksturoti tie pedagogiski psiholoģiskie faktori, kas ietekmē mācību procesu ; jauniešu vecumposma psihiskās attīstības īpatnības, komunikācija kā mācību procesa sastāvdaļa, mācīšanās motivācija un tās paaugstināšanas iespējas, kā arī pielietojamās mācību metodes un to izvēles kritēriji.

Vadoties pēc kultūras vēstures mācību priekšmeta standarta prasībām, atbilstoši tematam „17. gadsimta kultūra”, ir sagatavots skolotājam nepieciešamais teorētiskais materiāls par baroka mākslu 17. gadsimta kultūras vēstures kontekstā, sīkāk analizējot baroka mākslu Itālijā, Flandrijā, Spānijā un Holandē. Tālāk seko mācību satura izstrāde un realizācija, kas sevī ietver mācību stundu tematisko plānojumu, katras mācību stundas plānu un mācību stundu norisi, pārbaudes darbu izstrādi par minēto tēmu, kā arī tiek analizēti mācību satura apguves rezultāti.

Diplomdarba nobeigumā ir rezumēts paveiktais darbs un izdarīti secinājumi par mērķim atbilstoša mācību satura izstrādi un šī satura veiksmīgu realizāciju vidusskolas 11. klasēs.

Anotation

Das Thema der Diplomarbeit heisst „Der Unterricht der barokalen Kunst im Zusammenhane mit der Kultur des 17. Jhr. in der 11. klase der Mittelshule“. In der Einleitung wird das Ziel der Diplomarbeit verfolgt, ausgehend aus den Forderungen der Standards für die allegmeine Mittelshulbildung und auch für den Unterrichtsfach der Kulturgeschichte und anhand der heuligen Entwicklungstendenzen im Bildungswesen.

Es heisst, die Ausarbeitung des tehrihalts für 9 Unterrichtsstunden in der barokalen Kunst. In der Diplomarbeit werden die pädagogish – psychologishen Faktoren, die den ternprozess beeinflusst, charakterisiert genauso auch die Besonderheiten der psychischen Entwicklung entsprechender Altersgruppe, ternensmotivation, ihre Anregungsmethoden, neue Initiativen im Bereich des Lernens.

Zu der Grundinformation werden auch passende Unterrichtsmaterialien über barokale Kunst in Italien, Spanien, Flandrien und Holland vorbereitet.

Weiter folgen Vorschläge für den Ablauf des Unterrichts mit Tipps, Tests, die auf Themen abgestimmt sind, Analyse der Ergebuissen des Unterrichtsprozesses.

Zum Schluss werden tehren und ternenden clazu angereigt dusen ausgearbeiteten Unterrichtsunhalt in der 11. Klassen der Mittelshulen Anzupassen.

Ievads

Izglītības svarīgākās iezīmes 21. gadsimtā ir saistītas sabiedrības izvirzītajām prasībām nodrošināt zināšanu un prasmju apguvi, iekļauties arvien pieaugošajā informācijas plūsmā. Kā norādīts UNESCO Starptautiskās komisijas ziņojumā, nākotnes izglītības uzdevumi ir balstīti uz četriem zināšanu apguves veidiem :

- **mācīties zināt** – tā ir mācīšanās, balstoties uz uzmanības koncentrēšanu, iegūtās informācijas analīzi un domāšanas spēju vingrināšanu,
- **mācīties darīt** – tās ir spējas izmantot praksē iegūtās zināšanas, kas ir saistītas ne tikai ar profesionālo izglītību, bet arī ar prasmi strādāt kolektīvā, darba grupās,
- **mācīties dzīvot kopā** – piedaloties kolektīvā darbā vai pasākumos, tiek apgūtas sociālās uzvedības prasmes, nojauktas komunikācijas barjeras,
- **mācīties būt** – šis zināšanu apguves veids ir vērsts uz iztēles un radošo spēju attīstību, vispusīgi attīstītas personības veidošanu, kā būtisku aspektu uzsverot nepieciešamību pēc mūžizglītības [38].

Savukārt Deivids Prets grāmatā „Izglītības programmu pilnveide” uzsver četrus izglītības programmu virzienus:

- 1) kultūras transmisiju, kas ietver tradicionālās, akadēmiskās disciplīnas,
- 2) sociālo transformāciju, kas ietver politiskās un sociālās pārmaiņas,
- 3) individuālo pilnveidošanos, kas ietver personības izaugsmi, cilvēku attiecības un pašizteikšanos,
- 4) feministisko pedagoģiju, kas uzsver taisnīgu līdzsvaru starp dzimumu atšķirību raksturojumiem un interesēm[15 , 17].

Arī Latvijas Republikā spēkā esošie likumdošanas akti kā galveno izglītības uzdevumu izvirza tieši kopveseluma pieeju izglītības sistēmai, kā rezultātā tiek veicināta zināšanu, prasmju un iemaņu apguve un personības izaugsme. Tā LR Ministru Kabineta Noteikumos Nr. 463 „Par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu” vispārējās vidējās izglītības programmu galvenie mērķi un uzdevumi ir :

-nodrošināt izglītojamo ar zināšanām un prasmēm, kas dod iespēju sagatavoties izglītības turpināšanai;

- veicināt izglītojamā pilnveidošanos par garīgi un fiziski attīstītu personību, veidot izpratni par veselību kā dzīves kvalitātes nosacījumu;

- sekmēt izglītojamā pozitīvi kritisku un sociāli aktīvu attieksmi un veidot Latvijas pilsoņa pienākumu un tiesību izpratni;

veidot izglītojamā prasmi patstāvīgi mācīties un pilnveidoties, motivēt mūžizglītībai un apzinātai karjerai[35].

Atbilstoši uzstādītajiem mērķiem ir noteikts vispārējās izglītības programmu saturs, kur kultūras vēsture kā mācību priekšmets iekļauta kultūrizglītības jomā. Savukārt vidējās izglītības standarts kultūras vēsturē paredz akcentēt kopsakarības, attīstīt prasmes raksturot laikmetu un tā kopīgās kultūras parādības, veidot skolēna attieksmi pret dabu, sabiedrību un pašam pret sevi. Kā norādīts kultūras vēstures vidējās izglītības standartā, kultūras vēstures kā mācību priekšmeta mērķi un uzdevumi ir:

- atklāt kultūras likumsakarības no Austrumu „neiejaukšanās” principa (nepārtrauktības un pasaules plūduma vienībā) līdz Rietumu atdalīšanas, atšķiršanas principam (nemitīgas jaunrades, meklējumu un cilvēcības kopainā),
- dot iespēju skolēnam izprast cilvēces kultūras attīstību laikā un telpā un atbilstoši sapratnei rīkoties,
- attīstīt skolēnā kultūras redzējumu no „tekstu”, zīmju un simbolu kopuma līdz kultūras vēsturē balstītam paša skolēna pasaules uzskatam,
- kopt skolēnā kultūru kā attieksmi, redzējumu, cilvēka pašizpaušmes veidu,
- mācīt saprast kultūru kā pasaules veseluma un vienības mēru [36].

Izvirzītajiem izglītības mērķiem ir pakārtots mācību saturs, mācību metodes un mācību darba organizēšana. Par mācību programmas satura izstrādi un apguvi ir atbildīgs mācību priekšmeta skolotājs, tādējādi īstenojot jau iepriekš minēto izglītības mērķu sasniegšanu. Tieši mācību satura izstrādāšana ir tas darba lauks, kurā skolotājs var īstenot savas ieceres, saskaņot tās ar skolēnu vajadzībām un interesēm, kā arī analizēt iegūtos rezultātus un izdarīt secinājumus, vērst uzmanību uz iespējamajām nepilnībām un tās novērst. Kultūras vēstures kā mācību priekšmeta specifika ir tā, ka mācību saturā tiek iekļautas ne tikai kādas kultūras vai laikmeta raksturīgās pazīmes, pasaules redzējums, bet tiek pieminēti arī vēsturiskie fakti, sasniegumi zinātnē, izgudrojumi, atklājumi. Tātad, kultūras vēstures mācību saturs ir organiski saistīts ar visiem pārējiem vidējās izglītības standartā paredzētajiem priekšmetiem. Šādā situācijā priekšmeta standartam atbilstošas un vienlaikus skolēniem saistošas mācību programmas izstrāde ir tieši priekšmeta skolotāja kompetence un atbildība. Kā norāda D. Prets, izglītības programmām ir jābūt pietiekami elastīgām, lai skolotājs varētu no tām novirzīties un tās papildināt. Izglītības programmai jābūt tramplīnam, nevis spaidu kreklam[15 , 35].

Kultūras vēstures un mākslas vēstures skolotāju profesionālajā studiju programmā paredzētajā pedagoģiskajā praksē kultūras vēstures stundu vadīšanā tika izstrādāts mācību saturs

tēmai „Baroka māksla” 17. gadsimta kultūras kontekstā un šīs tēmas apguve tika realizēta Rīgas Angļu ģimnāzijas 11a, 11b un 11c klasēs.

Mācību procesa būtiska sastāvdaļa ir ne tikai priekšmeta standartā noteikto prasību ievērošana, bet arī skolotāja un skolēnu vajadzību un vēlmju saskaņošana, kā rezultātā tiek sekmēta skolēnu mācību motivācija, pašapziņa un līdzatbildība par gala rezultātu. Kā norāda I. Beļickis, mācību procesa formālie dalījumi – soļi, pakāpes, posmi – gan ir šī procesa vadlīnijas, tomēr neatklāj mācību stundām piemītošo būtisko pazīmi, tas ir, sadarbību, saskarsmi[3,71]. Skolotājs un skolēni ir nevis divas konfrontējošas nometnes, bet gan sadarbības partneri. Skolotājam mācību procesā ir jārada tādi apstākļi, lai skolēni kļūtu par aktīviem šī procesa līdzdalībniekiem.

Tādēļ pirms mācību satura izstrādes tika veikta anketēšana ar mērķi noskaidrot skolēnu viedokli par kultūras vēstures stundu norisi, kas, pēc viņu domām, ir saistoša stunda, vai ir nepieciešami mājas darbi, kā skolēni uztver izglītības programmās uzsvērto starppriekšmetu saikni. Aptaujas anketu un skolēnu atbildes skatīt *1. pielikumā*. Kopējais respondentu skaits - 82 skolēni. Apkopojot iegūtās atbildes uz jautājumu, kurš no piedāvātajiem mācību stundu norises veidiem skolēniem patīktu vislabāk, tika iegūti šādi rezultāti:

Tabula Nr. 1

Skolēnu izvēlētie stundu norises veidi

Stundu norises veids	Lekcijas tipa stunda	Individuālais patstāvīgais darbs	Patstāvīgais darbs grupās	Spēles, izmantojot attēlus, mīklas, u.c.
Pozitīvo atbilžu skaits	47	6	19	20

No iegūtajiem rezultātiem redzams, ka skolēni vairāk izvēlas lekciju tipa stundu. To var izskaidrot divējādi,- vai nu viņi šādu stundu veidu izvēlas pēc atpazīstamības principa, vai arī izvēle ir saistīta ar pasīvu attieksmi pret stundu. Vēlmi darboties kolektīvi skolotāja vadībā vai arī sadarbojoties ar klases biedriem parāda nelielais individuālā darba piekritēju skaits. Arī spēles elements liekas saistošs. Lai panāktu mācību stundu efektivitāti, viens no nepieciešamajiem priekšnosacījumiem ir skolēnu ieinteresētība pašā mācību procesā, šādā kontekstā dažādas interaktīvās metodes mācību satura apgūvē dod labus rezultātus, vienlaikus, darbojoties grupās,

tiek attīstīta arī skolēnu savstarpējā komunikācija, pilnveidotas sava viedokļa prezentācijas prasmes.

Pamatojoties uz prasībām izglītības satura izstrādē un, ņemot vērā iegūtos anketēšanas rezultātus, tika izvirzīts šāds darba mērķis:

Mūsdienīgai izglītības kvalitātei atbilstoša mācību satura izstrāde 9 kultūras vēstures stundām par tēmu: „Baroka māksla” 17. gadsimta kultūras kontekstā.

Lai realizētu šo mērķi, nepieciešams veikt šādus uzdevumus:

- izziņāt jauniešu vecumposma psihiskās attīstības un uztveres īpatnības un akcentēt tās, saistībā ar mācību procesu,
- raksturot skolotāju un skolēnu savstarpējās komunikācijas procesu, akcentēt šajā procesā iespējamās komunikācijas barjeras un to novēršanu,
- izpētīt skolēnu mācību motivācijas veidus, stimulus motivācijas uzturēšanai un atbilstoši plānot mācību procesu,
- analizēt dažādas mācību metodes un ar to pielietojumu saistītos rezultātus, izvēloties optimālos variantus mērķa sasniegšanai,
- darba praktiskajā daļā izveidot mācību stundu plānojumu 9 stundām,
- izstrādāt katras mācību stundas plānu, analizēt tā īstenošanu, izdarīt secinājumus,
- sagatavot materiālu skolēnu zināšanu pārbaudei – starpvērtējuma testu un ieskaites testu, analizēt iegūtos rezultātus.

Mūsdienīgas izglītības mērķi ir saistīti ar demokrātiju, skolotāja un skolēnu kopējo interešu respektēšanu, radošumu, brīvību, personību kā pamatvērtību. Izglītības problēmu centrā šobrīd atrodas skolēns, un skolotāja darbības mērķis ir ne tikai mācīt, bet organizēt skolēna mācīšanos, atbalstīt viņa attīstību. Atbilstoši minētajiem izglītības mērķiem katram skolotājam sava mācāmā priekšmeta ietvaros arī ir jācenšas tos sasniegt. Kultūras vēsture šajā aspektā ir viens no tiem mācību priekšmetiem, kura ietvaros minēto izglītības mērķu īstenošanas process ir organiski saistīts ar priekšmeta standarta prasībām un mācīšanas metodikas pamatnostādņēm, tātad, kopveseluma pieejai mācību procesam, vērtīborientētu mācību stundu plānošanai un īstenošanai ir jābūt skolotāja prioritātēm, lai mācību satura apguve skolēniem sniegtu zināšanas, attīstītu viņu prasmes un attieksmes.

1. Mācību procesu raksturojošie pedagogiski psiholoģiskie faktori

Mācību process – mērķtiecīga organizēta mācīšanas un mācīšanās tieša norise[14, 99]. Mācību procesa galvenās sastāvdaļas ir mācību mērķa izvirzīšana, mācību satura izstrāde, mācību metožu izvēle, mācību organizācijas formu izvēle, sasniegtie mācību rezultāti un šo rezultātu analīze (salīdzinājums ar izvirzīto mērķi). Arī katra mācību stunda ir laikā ierobežots un loģiski pabeigts mācību un audzināšanas procesa posms, kurā savstarpējā saistībā ir ietvertas galvenās mācību procesa sastāvdaļas[3, 169]. Vērtīborientētā mācību procesā skolotājs ir tas, kurš izglīto, kā arī saprot un izjūt skolēna vajadzības. Kā atzīmē I. Beļickis, katra mācību stunda jāorganizē kā jauns notikums katra skolēna dzīvē, kā jaunu atziņu gūšanas, nevis tikai kā zināšanu sniegšanas process[3, 193]. Mācību stundā skolēnu izziņas procesa aktivitāte, iegūto zināšanu noturīgums un mācību rezultāti ir cieši saistīti ar tādiem faktoriem kā konkrētā vecumposma psihiskās attīstības īpatnības, skolotāja un skolēnu savstarpējā komunikācija, skolēnu mācīšanās motivācija. Katrs no šiem faktoriem atrodas mijiedarbībā ar citiem, un skolotājam, īstenojot plānoto mācību saturu, ir jāizvēlas tās mācību metodes un mācību organizācijas formas, kuras dod iespējami labākus rezultātus, turklāt, stundu plānojumam ir jābūt pietiekami elastīgam, lai skolotājs varētu operatīvi reaģēt uz katras konkrētās klases skolēnu vajadzībām.

1.1. Jauniešu vecumposma psihiskās attīstības īpatnības

Vienpadsmito klašu skolēnu vecums ir 16 līdz 17 gadu, tātad tas iekļaujas jauniešu vecumposmā, kura robežas tiek noteiktas vecumā no 15 līdz 18 gadiem. Tas ir laika periods, kad notiek personības stabilizācija, bieži vien šis process ir saistīts ar krasām garstāvokļa izmaiņām, jauniešiem aktuāla ir rīcības motivācijas saskaņa ar ārējo uzvedību. Kā norāda H. Gudjons, jaunieši atrodas kopējā pārdzīvojamu procesā, kuram ir jātiek pāri, lai iegūtu patstāvību. Šajā laikā jauniešu apziņā var izveidoties sajaukums, kurā no vienas puses dominē prasības pēc pieaugušo priekšrocībām – neatkarības, patstāvības, patēriņa brīvības, bet no otras – vēlme saglabāt bērnības privilēģijas – aprūpētību, atkarību, patēriņa ierobežojumu [4, 147]. Izglītības procesā šāda duāla situācija var izvērsties konfliktos, apstrīdot skolotāju lēmumus, vērtējumus, kas, pēc būtības atspoguļo jauniešu vēlmi būt neatkarīgam, pašaktualizēties. Ja jauniešu psiholoģijā sāk dominēt „pieaugušā bērna” pozīcija, tad šādās situācijās ir raksturīga vēlme

izlikties nesaprotam vienkāršus jēdzienus, uzdevumus, gaidas pēc pārmērīgām uzslavām. Šis aspekts ir svarīgs, vērtējot mācību rezultātus, proti, skolotājam ir jāizvēlas vērtēšanas kritēriji atbilstoši jauniešu vecumposmam, necenšoties izveidot maksimāli atvieglinātus uzdevumus.

Salīdzinājumā ar pusaudžiem, jauniešiem ir lielākas paškontroles spējas, saskarsmē viņi ir atvērtāki un brīvāki, jo spēj adekvāti pieņemt atšķirīgu viedokli. Šo apstākli var veiksmīgi izmantot, plānojot kultūras vēstures stundas vai daļu no stundas kā diskusiju, izmantojot situāciju analīzi, uzdodot mājas darbus.

Jauniešiem ir grūti pieņemt lēmumus – šis apstāklis ir saistīts ar vēl nenoformējušos sava „Es” veidolu, viņiem bieži nav skaidra nākotnes plāna. Tālāka perspektīva – laiks pēc 20 gadiem, kā arī nenoteiktība – nākotne vispār rada jauniešos apmulsumu, iespējams, bailes no nezināmā, kā rezultātā jaunietis var izvēlēties vieglāko ceļu, proti, ignorēt radušos problēmu, cerot, ka tā atrisināsies pati no sevis[2, 91]. Veidojot mācību saturu, šim aspektam ir jāpievērš uzmanība – sistemātiski jānosprauž mācību vielas apguves konkrētie mērķi, tie jādara zināmi skolēniem, stundu noslēgumos nepieciešami rezumējumi, secinājumi, kopsavilkumi, lai mācību stundas gaisotne radītu jauniešiem reālu telpas un laika izjūtu.

Jauniešu personība pilnveidojas vairāku faktoru mijiedarbībā. Kā galvenie no tiem ir jāmin attiecības ģimenē, attiecības ar vienaudžiem, attiecības ar pieaugušajiem. Visi šie pieminētie faktori ir saistīti ar izglītības sistēmu, mācību darbu, un tie ietekmē mācību procesa rezultātu. Ne mazāk svarīgs faktors ir mācību vide - kā zināms, jaunieši skolā pavada astoņas līdz deviņas stundas, kas ir pietiekami ilgs laika posms. Mācību vide ir jāveido, atrodot vidusceļu starp intensīvu nodarbinātību, uzmanīgu klausīšanos un atraisītības gaisotni klasē. Šajā aspektā skolotājam būtiski ir arī saredzēt un izvērtēt jauniešu savstarpējās attiecības, klases kolektīvu kopumā un katra skolēna vietu tajā. Tas ir ļoti sarežģīts uzdevums, un to nebūt nepadara vieglāku mācību stundas ierobežotais laiks, kurā skolotājam ir jāpaspēj realizēt savu plānoto mācību saturu. Šo uzdevumu var atvieglot tāds stundu plānojums, kurā tiek iekļautas dažāda veida interaktīvās mācību metodes kā grupu darbs, lomu spēles. Tādā veidā skolotājs ne tikai realizē mācību satura apguvi, bet arī var novērtēt klases mikroklīmatu.

Kā viena no būtiskām jauniešu vecumposma attīstības īpatnībām ir jāmin seksualitātes un dzimumidentitātes apziņa. Jūtu ziņā šis posms ir viens no emocionālākajiem – tiek pārdzīvota gan laimīga, gan nelaimīga mīlestība, iespējams, nodibinātas stabilas attiecības. Līdzīgi kā pusaudžu vecumā, zēnu un meiteņu attīstība šajā jomā, kā arī emocionālie pārdzīvojumi ir atšķirīgi, tāpat atšķirība ir saistīta ar audzināšanu ģimenē[19, 145]. Kultūras vēstures mācību saturs šajā sakarā ļauj skolotājam improvizēt, akcentējot, piemēram, baroka mākslinieka P. P. Rubensa mīlestības jūtas pret sievu I. Brandtu, demonstrējot Rubensa darbus, kuros redzama

viņa ģimene. Tādu un līdzīgu faktu pieminējums jauniešos izraisa personisku attieksmi, un šis faktors stimulē mācīšanās motivāciju.

Jauniešu vecumposma raksturīga iezīme ir orientēšanās uz profesijas izvēli, kas pati par sevi ir pozitīva tendence. Tomēr, saistībā ar mācību procesu, var veidoties šauri specializētu interešu loks, kuru jaunietis uzskata par nepieciešamu savai turpmākajai darba dzīvei un karjerai (bieži vien šis interešu loks ir formēts, vadoties no stereotipiem par dažādām profesijām nepieciešamajām zināšanām). Arī kultūras vēstures stundas var tikt ierindotas jaunieša „nevajadzīgo” mācību priekšmetu sarakstā, ja viņa nodoms ir, piemēram, studēt matemātiku. Šādā situācijā skolotājam ir jāpieliek visas pūles, lai pārliecinātu par pretējo, un to iespējams panākt, sasaistot jauniešu intereses ar kultūras vēstures priekšmetu – vai nu tie ir uzdevumi, kurus izpildot, jauniešiem atklājas kopējais saskares punkts un rodas izziņas motivācija, vai arī tie ir skolotāja stundās pieminēti interesanti fakti, problēmsituācijas.

Kognitīvās attīstības jomā jauniešu vecumposmā tiek nostiprinātas spējas analizēt, sintezēt, vispārināt un klasificēt iegūto informāciju [19,142]. Ņemot vērā šīs spējas, kā arī prasmes atrast alternatīvus kādas problēmas risinājumus, kultūras vēstures stundu plānojumā nepieciešams iekļaut tādu informāciju un izstrādāt tādas uzdevumus, kas veicina un attīsta šīs spējas. Stundu izklāstā vēlams paredzēt vietu kopsavilkuma tabulām, izmantot vizuālo materiālu kā teksta paskaidrojumu, pielietot salīdzinājumus.

Kopsavilkums

Aplūkojot jauniešu vecumposma psihiskās attīstības īpatnības un to saistību ar mācību procesu, var secināt, ka:

- jauniešu vecumposms ir visai sarežģīts un problemātisks periods gan pašu jauniešu dzīvē, gan viņu vecākiem un skolotājiem,
- jauniešu vēlmē darboties un saskarsmē noteicošā loma ir iekšējai motivācijai,
- izglītības process, mācību vide, mācību darbs un sasniegtie rezultāti šo motivāciju var sekmēt vai arī mazināt,
- veidojot mācību saturu, nepieciešams to padarīt pēc iespējas daudzšķautņaināku, elastīgi mainīt mācību metodes, ja tas ir nepieciešams,
- pozitīvu mācību rezultātu sasniegšanā būtiska nozīme ir skolotāja spējai mācību procesu veidot secīgu, izzinošu un aizraujošu.

1.2. Komunikācija kā mācību procesa sastāvdaļa

Kā norādīts psiholoģijas vārdnīcā, komunikācija ir informācijas apmaiņa, viens no saskarsmes procesiem; ar jēdzienu komunikācija tiek apzīmēta saskarsme kopumā [16, 71].

Cilvēkam kā sabiedriskai būtnei komunikācija ar citiem cilvēkiem ir veids kā apliecināt savu piederību kādai sociālai grupai, kā arī iespēja informācijas apmaiņas ceļā iegūt pieredzi. Komunicēšanās prasmes cilvēks sāk apgūt jau prenatālajā periodā, uztverot mātes organisma informāciju un reaģējot uz to; šīs prasmes svarīgas visu turpmāko cilvēka mūžu. Mācību procesā komunicēšanas prasmes ir vienlīdz svarīgs faktors kā skolotāja, tā skolēnu darbībā. Komunikāciju var iedalīt pēc sekojošiem kritērijiem:

- 1) pēc komunikācijas tipa:
 - a) starppersonību,
 - b) publiskā,
 - c) masu.
- 2) pēc komunikācijas līdzekļiem:
 - a) verbālā,
 - b) neverbālā.

Jebkurās savstarpējās attiecībās reti kad ilgstoši valda pilnīga saskaņa un sapratne. Mācību procesa veiksmīga norise un pozitīvu rezultātu sasniegšana lielā mērā ir atkarīga no skolotāja pedagoģiskā takta un prasmes pārvarēt komunikācijas procesā radušās barjeras.

Kā atzīmē S. Omārova, visbiežāk partnera nesapratne ir mūsu neprasmes sniegt informāciju rezultāts. Šo pārpratumu cēloņi ir dažādas komunikatīvas barjeras, kuras deformē informāciju un traucē tās uztveri un sapratni [12, 31]. Tā kā mācību procesa norisei ir nepieciešama skolotāja un skolēnu savstarpējā komunikācija, tad komunikatīvās barjeras var negatīvi ietekmēt šo procesu, kā arī mācību rezultātus.

Kā galvenās komunikatīvās barjeras tiek izdalītas:

- izvairīšanās,
- autoritāte,
- nesapratne.

Izvairīšanās. Jebkuras komunikatīvas darbības mērķis ir ietekmēt komunikācijas partneri (us). Ja cilvēks, uz kuru ir vērsta šī ietekme, to novērtē kā sev naidīgu, viņš cenšas no šīs ietekmes izvairīties. Visbiežāk izvairīšanās tiek izpausta ar neverbālās komunikācijas līdzekļiem – ķermeņa pozu, žestiem, mīmiku. Cilvēks cenšas no saskarsmes izvairīties vispār, bet, ja tas nav iespējams, tad uztver informāciju neuzmanīgi, tā sakot „atslēdzas”.

Kā piemēru var minēt situācijas, kad skolotājs stundās savu informāciju sniedz izteikti autoritatīvā stilā, uzsverot to, ka viņa izvirzītie noteikumi un prasības ir neapstrīdami, pie kam neaizmirstot pieminēt par negatīvajām sekām, kādas būs, ja šīs prasības netiks izpildītas. „Visiem jāiekārto pierakstu klades, tiem, kuriem tādas nebūs, vai nebūs glīti pieraksti, tiks samazināta atzīme!”. Skolotāja mērķis, sniedzot šādu informāciju – sekmēt kārtību un disciplīnu

- ir vērsti uz labu mācību darba rezultātu sasniegšanu, taču veids, kādā informācija tiek sniegta, skolēnos iedarbina „aizsargmehānismu”, proti, viņi to uztver kā savas personības ierobežošanu. Raksturīgi, ka vairumā gadījumu netiek apšaubīta vai noliegta pati informācija, protams, pieraksti ir nepieciešami. Pretenzijas rada izteiksmes forma. Šādos gadījumos prasību izpildīšana rada iekšēju diskomfortu. Kultūras vēsture arī ir viens no tiem mācību priekšmetiem, kur ir svarīgi veidot konspektīvu pierakstu, tādēļ skolotāja autoritatīvi izteiktās prasības var nevis dot vēlamos rezultātus, bet gan izraisīt skolēnos vēlmi nepakļauties prasībām, sevišķi, ja šādas prasības tiek izvirzītas jauniešu vecumposmā, kad pašaktualizēšanās process jau tā norit saasināti.

Mācību procesā skolēnam nepieciešama attieksme pret viņu kā pieaugušu, nenorādot striktā veidā, kā rīkoties, bet vienlaikus nedrīkst aizmirst arī par viņa pienākumiem. Viens no veidiem kā skolotājs var sekmēt jau pieminēto pierakstu iekārtošanu tiem skolēniem, kuriem tas nešķiet lietderīgi, ir izstrādājot tāda veida uzdevumus, kuru izpildei ir nepieciešama iepriekš fiksēta informācija, un dodot skolēniem iespēju šo informāciju (pierakstus) izmantot. Tādā veidā tiek stimulēti gan tie skolēni, kuri stundās veido pierakstus, gan tie, kuri šādi pārliecinās par to nepieciešamību.

Otrs izvairīšanās iemesls ir garlaicīgas, „sausas” informācijas sniegšana, kas nerosina uz uzmanīgu klausīšanos sarunu biedrā; arī pārāk daudz informācijas veicina neuzmanību un izvairīšanos. Plānojot mācību saturu, skolotājam ir jājūt samērīga attiecība starp faktu, gada skaitļu, notikumu pieminēšanu un „atslodzei” paredzēto informāciju.

Autoritāte. Kā jau norādīts iepriekš, aplūkojot izvairīšanos kā komunikācijas barjeru, svarīga ir ne tikai sniegtā informācija, bet arī šis informācijas avots. Ja cilvēka komunikācijas partneris ir autoritāte viņa acīs, tad teiktajam uzticas, ieklausās uzmanīgāk. Autoritātes jēdziens ir visai subjektīvs, un tas, kas vienam cilvēkam ir autoritāte, citu vispār nepiesaista. Raksturīgs piemērs šai komunikācijas barjerai ir saskarsme starp dažādu paaudžu cilvēkiem. Turklāt vecumu atšķirība var spēlēt pozitīvu lomu (uzticēšanās cilvēkam ar lielāku dzīves pieredzi) vai apgrūtināt saskarsmi („Ko nu tie jaunie (vecie) saprot no dzīves problēmām?”). Kā barjera šis faktors ir izteiktāks tad, ja saskarsmē tiek runāts par jautājumiem, kas ir vairāk personiski, kā, piemēram, uzskati par morāli, dzīves vērtībām, vecāku un bērnu attiecībām, u.tml.

Lai veidotos pozitīva saskarsme, abiem komunikācijas partneriem jāatzīst tas fakts, ka jēdziens „autoritāte” ir visnotaļ subjektīvs. Pirmais solis autoritātes barjeras pārvarēšanā ir atrast kopīgu saskares punktu: cilvēku, kura viedoklis ir autoritāte abiem, atziņas, par kurām abi ir vienlīdz pozitīvās domās. Kultūras vēstures mācību satura izklāstā skolotājam ieteicams stundu sākumā ieplānot dažas minūtes skolēnu viedokļu izteikšanai, atbildēm uz jautājumiem, lai tādējādi varētu konstatēt tos priekšstatus, kādi skolēniem ir par konkrēto tēmu, un tos ņemt vērā,

turpinot savu paredzēto stundas izklāstu. Tādā veidā skolēniem mācību procesā tiek demonstrēts pozitīvas komunikācijas piemērs un pakāpeniski tiks noārdīta autoritātes barjera.

Nesapratne. Komunikācijas procesā nesapratne darbojas kā aizsargmehānisms tad, ja saņemtā informācija ir nepatīkama, kā arī tad, ja netiek uztverta informācijas jēga. Ir dažādi apstākļi, kas izraisa nesapratni. Biežāk tiek minēti šādi:

1) fonētiskā nesapratne,

Cilvēks runā svešvalodā, pārāk neskaidri, pārāk ātri, ar jūtamā akcentu. Pat, ja sarunu biedrs izraisa patīkamas emocijas, viņa teikto pilnībā nesaprot. Viens no skolotāja darba „instrumentiem” mācību stundā ir viņa balss, un ir svarīgi sniegt skolēniem informāciju viņu uztverei atbilstošā tempā, skaidri un saprotami.

2) semantiskā nesapratne,

Netiek izprasta informācijas būtība. Tam par iemeslu ir atšķirīgs vārdu krājums (cilvēkiem, kas pieder pie dažādām vecuma grupām), šaurā lokā izmantoti profesionāli termini, ko nesaprot cilvēks ar citu nodarbošanos, utt. Mācību procesā semantiskā nesapratne var samazināt skolēnu motivāciju jaunas informācijas apgūšanai, jo tā liekas pārāk sarežģīta un neizprotama.

3) loģiskā nesapratne,

Netiek izprasti otra cilvēka darbības motīvi. Tipisks piemērs – „vīriešu” un „sieviešu” loģika.

4) stilistiskā nesapratne,

Nav pieņemams partnera runas stils. Šis nesapratnes veids bieži ir šķērslis skolotāja un skolēnu veiksmīgai komunikācijai, jo skolotājs nespēj pieņemt skolēnu izteiksmes stilu, lietoto žargonu. Šādā situācijā skolotājam ir jāmāk saklausīt skolēnu sniegto atbilžu būtību, un vērtēt nevis stilu, bet atbilžu pareizību.

5) modālā nesapratne.

Modalitāte ir sajūtu un uztveres kvalitatīvs, specifisks raksturojums, ko nosaka to piederība noteiktiem sajūtu orgāniem [12, 88]. Sniegtā informācija netiek uztverta pilnīgi, ja tās pasniegšanas veidi neatbilst otra cilvēka dominējošajai sajūtai (redzei, dzirdei).

Katra cilvēka subjektīvā pasaules uztvere veidojas, darbojoties dažādām sajūtām – redzei, dzirdei, ožai, garšai. Valoda kā cilvēka komunikācijas līdzeklis atspoguļo viņa dominējošo sajūtu. Stāstot par vienu un to pašu tematu, cilvēks ar izteiktu vizuālo uztveri uztvers krāsu un formu, cilvēks, kuram dominēs dzirdes uztvere pieminēs skaņu, bet cilvēks ar kinestētisku uztveri liks akcentu uz to, ko var sataustīt (auksts, karsts, ciets). Piemēram, vārdiski raksturojot dabas ainavu, katrs no viņiem netieši uzsvērs savu dominējošo sajūtu :

Vizuālists: „Debesis ir dzidri zilas, koku lapas maigi zaļas”.

Audiālists: „Šalc rāms vējš, lapas klusiņām čab”.

Kinestētīkis: „Jaunās koku lapas ir tik maigas un mīkstas, saule tās ir sasildījusi”.

Protams, šīs modālās uztveres īpatnības netraucē saprast, par ko ir runa, bet apgrūtina izpratni. Nesapratne modālajā līmenī kā komunikācijas barjera sevišķi ietekmē mācību procesu; skolnieku – vizuālistu tā traucē pilnīgi uztvert skolotāja lekciju, bet skolēniem kinestētiķiem būs grūti izprast teorētisku materiālu, ja nebūs iespējas veikt praktiskas darbības. Šis apstāklis jāņem vērā, izstrādājot mācību priekšmetu un mācību stundu metodiku (nepieciešamas dažādas mācību metodes un darba formas). Kultūras vēstures stundās zināmas grūtības sagādā darbs ar skolēniem, kuriem dominē kinestētiskā uztvere, bet šo problēmu var atrisināt, piedāvājot uzdevumus, kuros ir jāsavirknē attēli, tādā veidā kinestētiķiem ir iespēja apgūt mācību vielu darbības procesā.

Kā norāda V. Sņetkovs, skolotājam jāatceras tas, ka no viņa sniegtās informācijas trīs dažādiem veidiem skolēni uztver to vienu, kas atbilst viņa dominējošai sajūtai. [32, 54]. Tātad skolnieks XY, kurš, būdams vizuālists, skolotāja trešo reizi izklāstīto uzdevuma risinājuma gaitu saprot tāpēc, ka šoreiz tā tika gan stāstīta, gan rakstīta uz tāfeles, nepārbauda viņa pacietību, bet gan pirmajās divās reizēs netika saprasta skolotāja sniegtā informācija. Viens no mūsdienīga izglītības procesa kvalitātes rādītājiem ir pozitīvas komunikācijas veidošana -mācīties dzīvot kopā. Komunikācija notiek gan starp skolotāju un skolēniem, gan starp skolēniem klasē, un skolotājam, plānojot mācību procesa norisi, būtu nepieciešams kā mācību mērķi norādīt ne tikai zināšanu un prasmju sniegšanu un nostiprināšanu, bet arī pozitīvas komunikācijas veicināšanu. Kultūras vēstures mācību procesa norisē skolotājam šajā jomā ir lielas iespējas komunicēt ar skolēniem dažādos veidos, ja vien tas ir iekļauts viņa plānotajā mācību satura realizācijas procesā, un šāda saskarsmes pieredze ir vērtīga abām pusēm.

Kopsavilkums

Rezumējot komunikācijas kā mācību procesa sastāvdaļas lomu tajā var secināt, ka:

- komunikācijas prasme ir cilvēka kā sociālas būtnes nepieciešamība. Komunicējoties gan verbāli, gan neverbāli, cilvēks uztver un nodod informāciju, tādā veidā bagātinot savu pieredzi,
- lai komunikācija būtu veiksmīga, nepietiek ar to, ka viens no saskarsmes dalībniekiem (adresants) ir izvirzījis mērķi nodot informāciju. Svarīgi ir, lai otrs saskarsmes dalībnieks (adresāts) šo mērķi izprastu,
- komunikācijas barjeras apgrūtina vai pat padara neiespējamu saskarsmes procesu, un zaudētāji šādā situācijā ir abi saskarsmes dalībnieki,
- lai mācību procesā šīs barjeras pārvarētu, komunikācijas partneriem, īpaši, skolotājam, jāatceras, ka:
 1. katrs cilvēks ir individualitāte, viņa uztvere, uzskati, dzīves pieredze var atšķirties,

2. pret šīm atšķirībām ir jāizturas ar cieņu un sapratni,
3. ja cilvēks neuztver otra teikto, ne vienmēr tas nozīmē noraidošu attieksmi; varbūt viņš nav sapratis lietas būtību,
4. par otra cilvēka attieksmi vispirms liecina viņa ķermeņa valoda, uzmanīgi vērojot var pamanīt, ka sarunu biedrs ir izvairīgs, vai nesaprot sniegto informāciju,
5. pedagoģiskajā procesā skolotājam pirmajam ir jāpamana un jācenšas novērst radošās komunikācijas barjeras, jo skolotājs ir tas, kurš vada pedagoģisko procesu un izvēlas apstākļiem piemērotākās mācību metodes, formas un līdzekļus.
6. komunikācijas barjeru novēršana prasa no skolotāja augstu profesionalitāti un takta izjūtu,
7. jāatceras, ka pusaudžu un jauniešu attieksme pret kritiku un aizrādījumiem ir saasināta, un komunikācijas barjeras nevis tiks novērstas, bet „paaugstināsies”.

1.3.Mācīšanās motivācija kā mācību procesa sastāvdaļa

Pedagoģisko terminu skaidrojošajā vārdnīcā jēdziens „motivācija” tiek traktēts kā motīvu kopums, kas rosina un pamato skolnieka darbību, rīcību, uzvedību, attieksmi, vajadzības, intereses[14 ,105].

Mācīšanās motivācija raksturo skolēna virzību uz mācību procesu un tā dažādiem aspektiem kā jaunas informācijas apguvi, zināšanu ieguves nepieciešamību saistībā ar zināšanu novērtēšanu. Mācīšanās jēga ikvienam skolēnam pamatojas uz to vērtību un ideālu sistēmu, ko viņš iegūst no ģimenes, sabiedrības, skolas. Mācīšanās procesā motīvu raksturu iegūst arī emocijas, arī šāds aspekts ir jāņem vērā, plānojot mācību darbu un īstenojot mācību satura apguvi. Emocionālā komforta līmeni iespējams paaugstināt, stundās uzslavējot skolēnus, veidojot pozitīvu gaisotni, ar izpratni un toleranci uztverot skolēnu darbību stundās (bieži vien nesavaldība, apātija, neuzmanība un citas uzvedības izpausmes mācību stundu laikā ir sekas skolēnu emocionālajam diskomfortam klases kolektīvā vai ģimenē). Mācīšanās motivāciju ietekmē arī skolēnu piederības izjūta savai klasei, skolai. Kā norāda J. Maļicka, mācīšanās motivāciju sekmē tādas mācību vides veidošana, kurā skolēni var pašizglītoties, justies brīvi savā cilvēciskajā nozīmē, vienlaikus respektējot apkārtējo skolēnu vēlmes [11, 43].

Mācīšanās motīvu veidi

Mācīšanās motīvs ir mācību darbības vadošā un veicinošā sastāvdaļa, kas rodas, attīstās un veidojas uz vajadzību pamata. Kā norāda R. Baltušīte, psiholoģijā tiek izdalītas trīs motīvu grupas:

- motīvi, kas ir saistīti ar darbības saturu vai ar pašu darbības procesu,
- motīvi, kas ir saistīti ar personības sociālo vidi,
- motīvi, kas ir saistīti ar personības aktivitāti rosinošajiem faktoriem un šo faktoru apzināšanās līmeni [2, 41].

Ar darbības saturu ir saistīti izziņas motīvi, kas savukārt tiek iedalīti trijās apakšgrupās:

-plašie izziņas motīvi – tā ir interese par kādu parādību, tās būtiskajām īpašībām, galvenajām idejām, kas to raksturo,

- mācību izziņas motīvi – tie ir saistīti ar interesi par patstāvīgiem zināšanu apguves paņēmieniem,

- pašizglītības motīvi – vēlme patstāvīgi pilnveidot savus zināšanu apguves paņēmienus.

Arī sociālos motīvus, kas ir saistīti ar personības sociālo vidi, sīkāk var iedalīt divās grupās:

- plašie sociālie motīvi – tie ir saistīti ar vēlmi apgūt zināšanas, kas būtu nepieciešamas jauniešu izvēlētajā profesijā, pilnveidot tās prasmes un iemaņas, kas ir noderīgas jauniešu sociālajā vidē,
- šaurie sociālie motīvi – tā ir vēlme iemantot autoritāti un atzinību savu vienaudžu vidū, izcelties klases kolektīvā, ieņemt tajā savu noteiktu pozīciju un vietu.

Mācīšanās motīvus var raksturot arī pēc to satura – motīva iedarbīguma un tā vietas vispārīgajā motivācijas struktūrā. Katrs motīvs atšķirīgās situācijās var būt dominējošais vai pakārtotais. Motīvus raksturojoši lielumi ir motīvu dinamika, tas, vai motīvs ir noturīgs un aktuāls visu mācību procesa laiku, svarīgs faktors ir motīvu rašanās ātrums, tas, cik ilgu laiku skolēns spēj veikt darbu, attiecīgā motīva vadīts.

Kā atzīmē Dz. Albrehta, viens no svarīgākajiem motīvu veidiem ir izziņas interešu motīvi. Skolēnu interese tiek iedalīta vairākās stadijās:

- ziņkāre – tā ir interese, kas ātri rodas un tikpat ātri izzūd un ir saistīta ar kādu jaunu priekšmetu vai parādību,
- zinātkāre – interese, kas rosina dziļāk iepazīt šo jauno parādību, uzdot jautājumus,
- izziņas interese – interese, kam ir raksturīga vēlme patstāvīgi nonākt pie problēmu risinājuma, atbildes,
- teorētiskā interese – tā ir interese gūt dziļākas zināšanas, noskaidrot teorētisko zināšanu pielietojamības iespēju[1, 150].

Mācību stundās galvenais izziņas avots ir tieši mācību saturs, kura izklāsts, ja tas tiek mērķtiecīgi organizēts, iesaista skolēnus aktīvā darbībā, rada iespēju saskatīt likumsakarības, kā arī sniedz emocionālu gandarījumu. Kultūras vēstures mācību satura izstrādē ir būtiski paredzēt situācijas, kas izraisa ziņkāri, tālāk var rosināt skolēnu zinātkāri, izziņas interesi. Konkrēti, stāstot par baroka mākslu, var uzdot jautājumus: „Kas ir mākslas darbu pasūtītāji?”, „Kāpēc pasūtītāji vēlas tieši šādus darbus?”, „Cik lielā mērā mākslinieks pielāgojas pasūtītāju vēlmēm?” Tādā veidā tiek rosināta izziņas interese, sevišķi, ja stāstījums skolēnu apziņā tiek saistīts ar personiskajām izjūtām („Kādu jūs vēlētos redzēt savu portretu?”). Piesaistot skolēnu interesi, veidojas labvēlīga gaisotne turpmākai mācību satura apguvei.

Jauniešu vecumposmā mācību motivācijā sāk dominēt tie motīvi, kas ir saistīti ar pašnoteikšanos un gatavošanos patstāvīgai dzīvei - mācīšanas un mācīšanās procesi stundās ir efektīvi tad, ja skolēni skolotāja izvirzīto mērķi akceptē, pieņem kā savu, saskata savu vietu un lomu mācību procesa plānošanā un realizēšanā. Tādēļ skolotājam plānojot mācību procesu, ir jāņem vērā skolēnu viedokļi, protams, pieļaujāmās robežās, un reizēm jāspēj elastīgi pārplānot mācību stundas struktūru, ja redzams, ka skolēniem ir zems motivācijas līmenis.

Mācīšanās motivācijas paaugstināšanas iespējas

Jauniešu vecumposmā izziņas motīvi ir selektīvi, saistīti ar nākotnes plāniem, profesijas izvēli, vienlaikus izziņas motīvi kļūst dziļāki, skolēnus interesē mācību priekšmetu saikne ar sadzīvi, sniegtā informācija un zināšanas tiek attiecinātas uz pašreizējo dzīves situāciju. Būtiska loma jauniešu vecumposmā ir sociālajiem motīviem kā savas autoritātes nostiprināšanai klases kolektīvā, vēlme iegūt atzinību, pozitīvu mācību rezultātu vērtējumu, īpaši, ja šis vērtējums ietekmē jauniešu karjeras vai izglītības turpināšanas iespējas.

Tajā pašā laikā, sastopoties ar problēmām un grūtībām, mācību motivācija pazeminās, īpaši, ja skolēnam trūkst paškontroles un mācību prasmes. Iekļaujot mācību procesa plānojumā stundas, kurās informācija tiek apgūta ar interaktīvajām metodēm – spēlēm, konkursiem, grupu darbu, piemēram, „barokālā domino” spēli, tiek veicināta mācīšanās motivācija tiem skolēniem, kuri nejūtas pārliecināti par savām zināšanām, tāpat arī motivēti tiek skolēni, kuri stundās labprāt aktīvi darbojas un uzņemas līdera lomu.

Mūsdienu informācijas iegūšanas plašo iespēju laikā svarīgi ir noturēt skolēnu uzmanību un to ir grūti panākt, izmantojot tikai mācību grāmatu vai vingrinājumus. Viena no mācīšanās motivācijas paaugstināšanas iespējām ir mācību metožu un darba formu dažādība, saistošu faktu izmantošana. Diemžēl šīs iespējas ir ierobežotas ar to tehnisko līdzekļu pieejamību, kāda ir konkrētajā izglītības iestādē. Liela jauniešu daļa mācīšanās procesā reti izmanto datorus, skolās, ja vien tās nav informātikas stundas, šīs iespējas vēl joprojām ir ierobežotas. Arī skolotājam ir grūtības pielietot stundās tehnisko aprīkojumu – audio un video aparatūru, datorus, jo tas ir

saistīts ar tehniskām grūtībām demonstrēt sagatavoto materiālu visos mācību kabinetos. Viens no veidiem, kā izmantot informācijas tehnoloģijas kultūras vēstures mācību procesā, ir skolēnu mājas uzdevumu sagatavošana un iesniegšana elektroniskajā formātā, sazināšanās ar skolniekiem ar e- pasta starpniecību, konsultēšana.

Mācību motivāciju sekmē arī skolotāja attieksme pret skolēniem kā pret līdzvērtīgiem sadarbības partneriem, vienlaikus skolotājam ir nepieciešama arī autoritāte, lai pie viņa vērstos kā pie padomdevēja.

Kopsavilkums

Analizējot dažādo mācīšanās motīvu veidus un mācīšanās motivācijas paaugstināšanas iespējas, var secināt, ka:

- mācīšanās motivācija ir būtiska mācību procesa sastāvdaļa, un tās līmenis ietekmē gan mācību procesa norisi, gan tā rezultātus,
- mācīšanās motivācijas būtisks priekšnosacījums ir skolēnu interese par mācāmo vielu,
- jauniešiem izteiktāki ir tie motivācijas veidi, kas ir saistīti ar viņu pašnoteikšanos, pašrealizāciju, nākotnes iecerēm,
- mācīšanās motivāciju sekmē pozitīva gaisotne mācību procesa laikā, skolēnu piederības izjūta klasei, skolotāja attieksme pret skolēniem kā sadarbības partneriem,
- mācīšanās motivācijas paaugstināšana ir viens no skolotāja „ierociem”, kvalitatīva mācību satura apguves procesā, un to iespējams panākt, piesaistot skolēnu interesi gan ar izziņu rosinošiem faktiem, gan ar informācijas pasniegšanas veidu.

1.4.Mācību metodes un to izvēles kritēriji

Mācību metode ir skolotāja un skolēna savstarpējās sadarbības paņēmieni kopums, kāds nepieciešams noteikta didaktiskā principa vai pedagoģiskās pieejas ietvaros un paredzēts, lai nodrošinātu mācību, audzināšanas un attīstības uzdevumu izpildi mācību procesā un izglītības mērķu sasniegšanu[14, 96].

Kopējā mācību procesa struktūrā mācību metode tiek iekļauta šādi:

Mācību mērķis – nosaka mācību saturu – nosaka mācību metodes – nosaka mācību organizācijas formas un līdzekļus – tiek sasniegti rezultāti – rezultātu analīze – rezultāti tiek salīdzināti ar izvirzīto mērķi.

Mācību metode pirmām kārtām paredz skolotāja izvirzītā mērķa formulējumu un darbību šī mērķa sasniegšanai ar skolotāja rīcībā esošajiem līdzekļiem. Mācīšanās process veiksmīgi norisinās tādā gadījumā, ja skolēna mācīšanās mērķis ir adekvāts skolotāja izvirzītajam.

Rezultātā tiek apgūta mācību viela un sasniegts izvirzītais mērķis. Mācīšanas un mācīšanās procesā sasniegtais rezultāts ir kritērijs, pēc kura vērtēt mācību metožu efektivitāti [1,69].

Mācību metodes tiek klasificētas pēc dažādiem kritērijiem, un metožu daudzveidība var radīt izvēles grūtības. Viens no mācību metožu iedalījumiem ir šāds:

Pēc mācību metožu uzdevuma – zināšanu ieguves, prasmju un iemaņu veidošanas, radošās darbības nostiprināšanas metodes.

Pēc zināšanu sniegšanas un uztveres veida – vārdiskās, uzskatāmības un praktiskās darbības metodes,

Pēc skolēnu patstāvības mācību procesa laikā – izskaidrojoši ilustratīvās metodes, reproduktīvās metodes, problēmiskā izklāsta, heuristiskās un pētniecības metodes.

Pēc skolēnu emocionālās attieksmes – interaktīvās metodes.

Mācību saturs nosaka mācību metožu izvēli. Kā norāda Dz. Albrehta, mācību saturs vēsturiski ir veidojies no četriem elementiem:

- zināšanām,
- prasmēm un iemaņām,
- radošas darbības pieredzes,
- emocionāli vērtējošās attieksmes pieredzes[1,51].

Mācību procesā apgūstot katru no šiem elementiem, tiek izvēlētas tās metodes, ar kurām ir panākams optimāls rezultāts. Tā zināšanu apguvei efektīga ir izskaidrojoši ilustratīvā metode, kas atļauj sniegt apjomīgu informāciju ierobežotā laika posmā plašai auditorijai. Pēc šīs metodes skolotājs sniedz gatavu informāciju, izmantojot stāstījumu, demonstrējumus, uzskates līdzekļus. Skolēni šo informāciju uztver, apjēdz un iegaumē. Izskaidrojoši ilustratīvā metode dod labus rezultātus jaunas mācību vielas apgūvē, kā arī atkārtojot un nostiprinot jau iemācīto.

Praismju un iemaņu veidošanai mācību procesā tiek izmantota reproduktīvā metode, kas paredz skolotāja sagatavoto uzdevumu risināšanu. Izmantojot reproduktīvo metodi, jāņem vērā, ka skolēnu prasmju un iemaņu līmenis ir atšķirīgs, līdz ar to mācību saturs netiek apgūts vienlaicīgi. Šis apstāklis ir viens no galvenajiem skolēnu mācību motivāciju pazeminošiem faktoriem, jo, daži skolēni, nespējot pielāgoties klases vairākuma mācību satura apguves tempam, zaudē interesi par mācīšanos, un tas pats process notiek arī, ja skolēni uzdotos uzdevumus izpilda daudz ātrāk par pārējiem.

Radošas darbības pieredzes apgūšanai ieteicams izvēlēties problēmsituāciju vai problēmiskā izklāsta metodes, kā arī daļēju meklējumu jeb heuristisko metodi. Problēmu un problēmsituāciju risināšanā vēlams pielietot heuristisko metodi. Šajā gadījumā skolotājs mācību procesā norāda uz problēmu, bet nesniedz tās pilnīgu risinājumu, savukārt skolēni, vadoties pēc savas vai citu skolēnu pieredzes(ja darbs notiek grupās), meklē atbildes uz neskaidrajiem

jautājumiem, izvirza hipotēzes, sniedz problēmsituācijai savu risinājumu. Tēmas „baroka māksla” apguves kontekstā heuristiskā metode tiek pielietota, plānojot skolēnu patstāvīgā darba uzdevumu - renesanses un baroka mākslas paraugu salīdzināšanu. Heuristiskā metode ir rezultatīva tādā gadījumā, ja skolēniem jau ir pietiekoši attīstīta spriestspēja, loģiskā domāšana, analītiskās spējas.

Pētnieciskās metodes var tikt pielietotas gan tādu klases vai mājas uzdevumu risināšanā, kur iespējams ātri nonākt pie pareizā rezultāta, gan arī ilgtermiņa uzdevumiem un projektu darbiem.

Emocionāli vērtējošo attieksmju veidošanas pieredzes attīstīšanai tiek izmantotas tādas mācību metodes, kur ir iekļauts pārsteiguma elements, skolēniem tiek atklātas jaunas iespējas un veidi, kā īstenot savu mācīšanās darbību. Šajā metožu grupā var iekļaut dažādas interaktīvās metodes kā lomu spēles, prāta vētru, minikonkursus, sacensības. Ar šīm mācību metodēm tiek sasniegts ne tikai izglītojošais mērķis, bet arī attīstošie un audzinošie mērķi – veicināt skolēnu pašizpaušmi, attīstīt savstarpējās komunikācijas prasmes, respektēt citu viedokli. Vienlaikus ar skolēnu izziņas procesu sekmēšanu, šādu mācību metožu pielietošana veicina arī skolotāja profesionālo izaugsmi un viņa radošo darbību stundās, jo dažādu konkursu, spēļu, sacensību plānošana prasa gan izdomu, gan prasmi rīkoties nestandarta situācijās.

Tā kā mācību procesa apguves redzamais un statistiski izvērtējams rezultāts ir skolēnu zināšanas un prasmes, kuru vērtēšanas kritērijus nosaka normatīvie dokumenti, tad mācību procesa plānošanā biežāk tiek likts uzsvars uz konkrētu zināšanu un prasmju līmeņa sasniegšanu, un šajā procesā lielāka vērtība tiek veltīta atbilstošu mācību metožu izvēlei.

Tomēr, mūsdienīga izglītības procesa mērķis ir ne tikai mācīt, tas ir sniegt konkrētas zināšanas un prasmes, bet arī mācīt mācīties, proti, organizēt mācību darbu tā, lai sekmētu skolēnu radošo spēju attīstīšanu. Tātad, nenoliedzot vēsturiski izveidojušās un savu vērtību pierādījušās mācību metodes kā zināšanu reproducēšanu vai izskaidrojoši ilustratīvo metodi, skolotājam savā darbā jāatvēl vieta arī tām mācību metodēm, kas skolēniem palīdz mācīties būt – sekmē viņu kā vispusīgi attīstītu personību veidošanos, piesaista viņu interesi izglītības procesam kopumā, tādā veidā attīstot skolēnu vēlmi turpināt izglītību. Tādas ir kultūras vēstures mācību stundās pielietotās interaktīvās metodes – grupu darbs, spēlējot „barokālo domino”, kā arī skolēnu patstāvīgais darbs stundās, salīdzinot renesanses un baroka mākslu.

Kopsavilkums

Rezumējot mācību metodes kā mācību procesa sastāvdaļu un mācību metožu izvēles kritērijus, var secināt, ka:

- mācību metodes ir viena no mācību procesa sastāvdaļām, kuru izvēli nosaka mācību saturs,

- mācību metode vispirms paredz skolotāja mērķi un darbību,
- ja skolotāja darbības rezultātā skolēni šo viņa mērķi akceptē un tiecas uz to, tad mācību metodes izvēle ir veiksmīga,
- mācību metožu izvēle nosaka mācību satura organizācijas formas un tos līdzekļus, ko skolotājs izmanto savu izvirzīto mērķu sasniegšanai,
- mācību procesā skolotājam ir jāizvērtē savu izvēlēto metožu lietderība, un, nepieciešamības gadījumā, tās jānomaina,
- nenoliedzot tradicionālo mācību metožu lietderību, mūsdienīgām prasībām atbilstošā stundu plānojumā jāparedz arī interaktīvās mācību metodes,
- tādu interaktīvo metožu kā grupu darbs un dažādu spēļu izmantošana mācību procesā sekmē skolēnu radošo spēju attīstību, veicina pozitīvu komunikāciju skolēnu starpā, kā arī paplašina skolotāja pieredzi.

2. Baroka māksla 17. gadsimta kultūras kontekstā

Kultūras vēstures mācību priekšmeta standartā ir noteiktas sekojošas prasības kultūras vēstures pamatkursa apguvei tēmai „17. gadsimta kultūra”:

- zināšanas un prasme raksturot galvenos 17. gadsimta literatūras un mākslas stilus, galvenās baroka, klasicisma un reālisma tendences, P.P. Rubensa, N. Pusēna un D. Velaskesa daiļradi, 17. gadsimta tēlotājmākslu Holandē, Rembranta daiļradi,

- priekšstati par jauno laiku filozofiju un zinātni, to mijiedarbību, Dž. L. Bernīni darbību, H. Riberas, F. Surbarana galvenajiem darbiem, „mazo holandiešu” darbiem, baroka mūziku,

- prasme raksturot un salīdzināt flāmu un itāļu baroka atšķirības, karavadžisma nozīmi reālisma attīstībā, holandiešu ainavas un klusās dabas nozīmi šo žanru attīstībā,

- prasme interpretēt 17. gadsimta kultūras tendences [36].

Nemot vērā iepriekš aplūkotos mācību procesu raksturojošos pedagoģiski psiholoģiskos faktorus, kā arī Latvijas Republikas izglītības sistēmā pieņemtās galvenās nostādnes, vispārējās vidējās izglītības standarta un kultūras vēstures mācību priekšmeta standarta prasības, ir izstrādāts mācību vielas saturs kultūras vēsturē par tēmu „**Baroka māksla**” Atbilstoši kultūras vēstures standarta prasībām, tēma tiek aplūkota 17. gadsimta kultūras kontekstā. Izstrādātais mācību satura apjoms paredzēts deviņām mācību stundām, un tiek iekļauts vidusskolas 11. klases kultūras vēstures kopējā mācību priekšmeta programmā. Šajā darba satura punktā ir sniegts skolotāja sagatavotais mācību satura izklāsta teksts, kas ir veidots, atbilstoši 3.1. punktā dotajam tematiskajam plānojumam un ietver informāciju par 17. gadsimta kultūrvēsturisko vidi Eiropā, mākslas stiliem un virzieniem 17. gadsimtā, par baroka mākslu Itālijā, Flandrijā, Spānijā un Holandē, tas ir, sešām mācību stundām, kurās šis izklāsts tiek paredzēts.

Teksta izklāstā nav norādītas atsauces uz izmantoto literatūru, jo tās ir dotas darba satura 3.2. punktā pie katras mācību stundas plānojuma.

2.1. 17. gadsimta Eiropas kultūrvēsturiskās vides raksturojums

Mārtiņa Lutera aizsāktā reformācijas kustība 16. gadsimta vidū ar vietējās muižniecības atbalstu ir izplatījusies Vācijā, Šveicē, Nīderlandē. Katoļu baznīca savu ietekmi ir saglabājusi Spānijas karalistē, Itālijā un Francijā. Pāvesta Pāvila III laikā sasauktais Tridentas koncils nostiprina katolicisma teoloģiju. Koncila lēmumi ir attiecināmi arī uz mākslu. Tiek doti norādījumi attēlot cilvēkus tā, lai attēli nebūtu izaicinoši, un tiktu izskausta netiklība (kaila ķermeņa atveidojums). Katoļu baznīcas varas nostiprināšanai 1534. gadā tiek nodibināts jezuītu ordenis (Ignacijs Lojola).

Jezuīti izvērš aktīvu katoļu baznīcas propagandu ne tikai Eiropā. Tiek organizētas misijas uz Jaunās pasaules kolonijām Ķīnu, Japānu.

17. gadsimta Eiropas politiskā situācija ir nestabila. Notiek reformācijas kustības iedvesmoti zemnieku nemieri Vācijā, katoļu un protestantu ticības kari, Holandes cīņas par neatkarību no Spānijas. Trīsdesmit gadu karā laikā no 1618-1648 gadam iesaistās lielākā daļa Eiropas valstu.

Trīsdesmit gadu karu izraisa Bohēmijas protestantiskā muižniecība, sākot sacelšanos pret karaļa Ferdinanda II katolicisma atjaunošanas mēģinājumiem.

17. gadsimta filozofiskā doma izvēršas divos virzienos : racionālismā un empīrismā. Racionālisma būtība ir ar tīriem domāšanas principiem izziņāt īstenības uzbūvi. „Cogito, ergo sum” – domāju, tātad esmu (Renē Dekarts). Empīrisms izziņas pamatus meklē jutekliskajā pieredzē, šī virziena pārstāvis ir Frānsiss Bēkons. Abus šos virzienus apvieno skepse pret tradīcijām un autoritātēm, ticība progresam. Dabaszinātņu jomā tiek izdarīti nozīmīgi atklājumi. Tā Johaness Keplers formulē planētu kustības likumus, Galileo Galileja pētījumi apstiprina Nikolaja Kopernika teorijas. Kembridžas profesors Īzaks Ņūtons atklāj mehānikas pamatlikumus. Šie atklājumi un filozofiskie uzskati mainīja priekšstatus par pasauli, izraisīja kritisku attieksmi pret reliģiju, kas vēlāk iedvesmo apgaismības laikmeta domātājus.

17. gadsimtā Francijā nostiprinās centralizēta vara. Karaļa Ludviķa XIV valdīšana ir absolūta monarhija. Savukārt Holandē, kas ir ieguvusi neatkarību, vērojama saimnieciskā attīstība, tirdzniecības brīvība sekmē turīga vidusslāņa veidošanos. „Ļaujiet darīt, ļaujiet notikt!” – tas ir turīgo pilsoņu moto.

Tātad, 17. gadsimta Eiropā reliģisko, politisko, filozofisko uzskatu un saimniecisko reformu rezultātā sabiedrībā notiek attieksmju un vērtību pārvērtēšana. Atšķirībā no renesanses būtiski izmainās uzskati par cilvēka vietu pasaulē. Cilvēks ir pasaules daļa, kas spēj šo pasauli pārveidot.

Sabiedrības vērtību izmaiņas atspoguļojas arī kultūrā – mākslā, mūzikā, literatūrā. 17. gadsimta Eiropas kultūrā un mākslā vērojama līdz tam nebijusi mākslas virzienu dažādība un ātra to nomaiņa. Lai gan šis gadsimts kopumā tiek uztverts kā baroka laikmets, arhitektūra un tēlniecība un glezniecība veidojas triju mākslas stilu – baroka, klasicisma, dažviet arī reālisma robežās.

2.2. Mākslas stili un virzieni 17. gadsimtā

16. gadsimta beigās itāļu gleznotājs Karavadžo (Mikelandželo da Merizi)(1570/71 – 1610) aizsāk jaunu glezniecības virzienu- karavadzismu , kuram raksturīgi spēcīgi gaismēnu kontrasti, gleznu darbība ir pietuvināta skatītājam, tiek atmesti pārspīlēti dekoratīvie elementi. Tā gleznā „Vakariņas Emausā” reliģiskais sižets atveidots gluži sadzīviski. Savukārt glezna „Judīte nocērt galvu Holofernam” ir dramatiska, biedējoši reālistiska. Šis karavadzisma iezīmes vērojamas Halsā, Rembranta, Velaskesa un citu baroka gleznotāju darbos.

Kā katoļu baznīcas ideoloģijas un aristokrātijas varas propagandas „ierocis” tiek radīta baroka māksla. Baroka kā mākslas stila galvenās iezīmes ir formu brīvība, kustība, emocionalitāte, reprezentivitāte un patētisms. Baroka mākslā vērojama arhitektūras, glezniecības un tēlniecības sintēze. Baroka māksla radās un attīstījās Itālijā, saistībā ar Romas baznīcu pārbūvi.

17. gadsimta klasicisms ir attīstījies kā baroka pretmets, kur galvenā uzmanība tiek pievērsta formu skaidrībai un lakonismam. Klasicisma mākslas tiecas saglabāt antīkās mākslas ideālus, cilvēka kā harmoniskas būtnes pilnības atveidojumu. Vienlaikus ar baroku un klasicismu pastāv arī reālisms kā neizskaistinātu īstenību attēlojošs stils.

2.3. Baroka māksla Itālijā

Arhitektūra. Sākotnēji baroks veidojies kā arhitektūras stils. Itālijas mākslā baroku var iedalīt trīs posmos: agrīnais baroks – no 16. gs. 80.-tajiem gadiem līdz 17. gs. 20.-tajiem gadiem, dižbaroks – līdz 17. gs. beigām un vēlīnais baroks – līdz 18. gs. pirmajai pusei.

Viens no pirmajiem Itālijas baroka arhitektūras paraugiem ir Džakomo della Portas (1540 – 1602) un Domeniko Fontānas (1543 – 1607) būvētā Jēzus baznīcas (Il Gesu) fasāde Romā. Šis darbs tiek veikts pēc jezuītu ordeņa pasūtījuma. Fasādes dalījums divās joslās un sānu volūtu izmantošana kļūst par paraugu daudzām katoļu baznīcām. Šajā periodā tiek izveidota jauna pilsētu laukumu plānošanas sistēma ar uzsvērtu galveno asi un centrālo kompozīciju, visbiežāk strūklaku. Baroka arhitektūras uzplaukums ir saistīts ar Džovanni Lorenco Bernīni (1598 – 1669) un Frančesko Borromīni (1599 – 1667) darbību. Ievērojamākais Dž. L. Bernīni darbs ir Svētā Pētera katedrāles ansamblis izveide, projektējot tā laukumu un pusloka galerijas ar kolonādi. „Jūs esat radīts Romai, un Roma ir radīta jums.” – tā par Bernīni ir teicis pāvests Urbāns VIII. F. Borromīni ir veidojis Romas Svētā Kārļa baznīcu pie Četrām strūklakām. Venēcijā baroka arhitektūras piemērs ir Baltasāres Longēnas (1598 – 1682) projektētā Santa Maria della Salute baznīca.

Tēlniecība. Dž. L. Bernīni ir arī izcils tēlnieks. Viņa darbos ir apvienotas visas baroka mākslai raksturīgās iezīmes – reālistisks tēlojums, kas atklāj jūtas, apvienojumā ar greznību un tēlainību. Bernīni ir veidojis darbus pēc antīkās mitoloģijas sižetiem – „Apollons un Dafne”, „Persefones nolaupīšana”, Vecās Derības sižetiem – „Dāvids”. Kā katoļu baznīcas pasūtījums tiek veidots darbs – „Svētās Terēzes ekstāze”. Viņš atveidojis arī garīgās un laicīgās varas pārstāvju skulpturālos portretus.

Glezniecība. Romas baroka glezniecības paraugi ir Pjetro da Kortonas (1596- 1669) radītās griestu freskas Barberīni pilī, Džovanni Batistas Gaudi (1639 – 1709) gleznojumi Jēzus baznīcā Romā un Andrea Poco (1642- 1709) darbi Svētā Ignacija baznīcā. Apgleznoti kupoli rada iluzoru atvērta jumta iespaidu, izmantoti reliģiski sižeti – bieži saistībā ar I. Lojolas dzīvi. Darbos ir jūtams telpisks dziļums, diagonālas kompozīcijas, gaisma, dinamika, teatralitāte.

2.4. Baroka māksla Flandrijā

17. gadsimtā Flandrijas kultūrā noteicošā nozīme bija katoļu baznīcai, tādēļ arī flāmu literatūrā un mākslā attīstās reliģiskā tematika. Glezniecībā lielajām altārgleznām ar savu piesātināto dekoratīvātāti un dramatismu vajadzēja emocionāli aizraut ļaužu prātus un līdz ar to arī kalpot par triumfējošā katolicisma ideju paudējām.

Arhitektūra. Flandrijas arhitektūrā baroka iezīmes vērojamas tikai 17. gadsimta otrajā pusē, jo spāņu vietvalži šeit nepasūta krāšņās reprezentācijas ēkas, bet vietējos birģerus pilnībā apmierina nelielas mājas ar šaurām fasādēm, kas iederas pilsētvidē. Baroka arhitektūra vairāk ir saistīta ar baznīcu būvniecību, kā, piemēram, Gijoma Hesiusa (1617 – 1696) projektētā Svētā Mihaēla baznīca Lēvenē.

Tēlniecība. Tēlniecības darbi Flandrijā ir galvenokārt saistīti ar sakrālo arhitektūru. Tiek veidotas greznas kanceles, baznīcu interjeros izmanto kokā un akmenī veidotas skulptūras. Dž. L. Bernīni stils un darbi ir slaveni ne tikai Itālijā, bet arī Flandrijā. Tēlnieks Žans Delkūrs (1631 – 1707) vairākus gadus ir sadarbojies ar Dž. L. Bernīni.

Glezniecība. Flandrijas muižniecības un galma vajadzībām tiek pieprasīti mitoloģiskie sižeti un laicīga rakstura tematika, kur sevišķu atzinību iegūst medību ainu un klusās dabas tēlojumi. Viena no flāmu glezniecības īpašībām tās uzplaukuma periodā ir izteikta krāsainība kopā ar izpildījuma tehnikas meistarību.

Visas flāmu mākslas skolas īpatnības vispilnīgāk izpaužas Pītera Paula Rubensa (1577 – 1640) daiļradē. Būdams cieši saistīts ar visu sava laika kultūras dzīvi, Rubenss daudzējādā ziņā ir tipiskākais flāmu baroka pārstāvis.

Starp Rubensa reliģiskajai tematikai veltītajām gleznām viena no raksturīgākajām ir "Krusta pacelšana". Gleznas saspringtais saturs atveidots izteiksmīgās, spriedzes pilnās formās, kur satraukuma iespaidu vēl papildina pati diagonālā virziena kompozīcija.

Rubensa iecienītā tēma ir antīkā mitoloģija, kas „atļauj” viņam pievērsties kailu ķermeņu attēlošanai, tā ignorējot katoļu baznīcas aizliegumus. Gleznā „Persejs un Andromeda” ir attēlots brīdis, kad sengrieķu varonis Persejs, tikko atlidojis uz sava spārnotā zirga Pegaza, atbrīvo pie klints piekalto Andromedu. Gleznā „Leikipa meitu nolaupīšana” gan sižets, gan kompozīcija ir jutekliska. Rubenss savā daiļradē izmanto arī dažādus alegoriskus tēlus – „Zemes un ūdens savienība”

Rubenss pievērsies arī parādes portretu glezniecībai. Par baroka laikmeta parādes portreta paraugu var uzskatīt marķīzes Bridžitas Spinjolas – Dorias portretu, kas gleznots 1606. gadā. Marķīzes tērps ir detalizēti uzgleznots, akcentējot dārgo audumu, krāšņo mežģīņu apkakli. Gleznas

fonā ir kolonas un sarkana drapērija. Nav nekādu šaubu par portretā redzamās sievietes augsto sociālo stāvokli. 23 gleznu ciklā, ko Rubenss gleznojis pēc Francijas karalienes Marijas Mediči pasūtījuma, ir apvienoti vēsturiski personāži un mitoloģiski un alegoriski tēli. Viena no cikla gleznām ir „Marijas Mediči ierašanās Marselā”. Gleznas kompozīcija ir dinamiska, strukturāli sarežģīta. Centrālā figūra – Marija Mediči – ir majestātiska, tērpta greznā atlasa tērpā, kas ir raksturīgi parādes portretam. Priekšplānā redzamas mitoloģiskas jūras dievības- tritoni un nereīdas. Salīdzinot gleznas priekšplānā attēlotās sievietes kailfigūras ar sievietes figūrām citā Rubensa gleznā „Leikipa meitu nolaupīšana”, redzama Rubensam raksturīgā glezniecības maniere. Savukārt gleznas sižets atgādina antīko dievību triumfu - tikai notikumu centrā ir Marija Mediči, nevis Bahs vai Amfitrīte.

Pītera Paula Rubensa mākslai raksturīga arī dziļa emocionalitāte. Tas īpaši redzams viņa gleznās „Helēna Fūrmane ar bērniem”, „Pašportrets ar Izabellu Brandtu”.

Otrs redzamākais 17. gadsimta flāmu gleznotājs ir Antoniss van Deiks (1599 – 1641) Van Deiks bija Rubensa māceklis un, iestājoties meistara darbnīcā, viņš drīz kļuva par Rubensa galveno palīgu. A. Van Deika daudzo reliģisko un mitoloģisko gleznu vispārējo raksturu lielā mērā nosaka Rubensa ietekme, tomēr viņam piemīt spēcīga individualitāte, kas gleznām piešķir izsmalcinātību. Viens no izteiksmīgākiem van Deika gleznotajiem portretiem ir „Kardināla Gvido Bentivoljo portrets”. Tieši portreta žanrā izpaužas viņa individualitāte un meistarība - A. van Deiks aizsāk radīt savu parādes portreta tipu – tā galvenās iezīmes ir cēla modeļa stāja, efektīga poza, žests. Detalizēti gleznoti tērpi, gleznas fonu veido svinīgas ainavas vai drapējums. Van Deikam ir svarīga portretējamo cilvēku iekšējā pasaule, tādēļ ar lielu rūpību tiek gleznota seja, acu skatiens. Gleznās akcentētas arī rokas, lai pasvītrotu modeļu aristokrātisko izcelsmi, šīs iezīmes ir redzamas arī viņa gleznotajā pašportretā.

A. van Deika izkoptais parādes portreta tips savu pilnību sasniedza Anglijā, karaļa Kārļa I galmā, šajā laikā tapušie portreti izceļas ar krāsu bagātību, un smalki veidotu tēla psiholoģiju – „Karaļa Kārļa I portrets medībās”.

Savukārt Jākoba Jordānsa (1593 – 1678) darbiem raksturīgs reālistisks skatījums. Gleznu detaļās jūtams raupjums, kā gleznā „Četri evaņģēlisti”, kur svētie attēloti kā vienkārši cilvēki. Omulība un apmierinātība ar visu notiekošo atainota gleznā „Pupu karalis”. Lai raksturotu flāmu 17. gs. glezniecību, svarīgi ir apskatīt arī daudzus dzīvnieku pasaules un klusās dabas gleznojumus. Viens no izcilākajiem pārstāvjiem šajā jomā ir Franss Sneiderss (1579 – 1657) – tuvs Rubensa draugs. Viņa gleznotās klusās dabas ir īsti barokāli bagātīgas kā, piemēram, „Klusā daba ar medījumu”.

2.5.Baroka māksla Spānijā

Spānijas mākslā 16. gadsimta beigās un 17. gadsimtu pieņemta dēvēt par zelta laikmetu. Šajā laikā Spānijas kā lielvalsts politiskā vara strauji mazinās, bet mākslas dzīve Spānijas galmā piedzīvo uzplaukumu.

Arhitektūra. Arhitektūrā lielākie spāņu baroka sasniegumi ir saistīti baznīcu celtniecību, šeit svarīga nozīme ir jezuītu ordenim. Alonso Kano (1601 – 1667) ir projektējis Granadas katedrāles fasādi. Pedro de la Torres darbs ir San Isidro kapela Madridē.

Tēlniecība. Spāņu tēlniecībai ir izteikts nacionāls raksturs un stingras viduslaiku mākslas tradīcijas. Tās savdabība atklājas jau pašā tehnikā – statujas tiek grieztas no koka un izkrāsotas dabiskos toņos. Valjadolida un Seviļa ir nozīmīgi tēlniecības centri, kur veidojas koka tēlniecības tradīcijas. Viens no redzamākajiem tēlniekiem ir Georgio Fernandess (1576- 1636), kurš savos darbos izmanto emocionāli piesātinātus reliģiskus sižetus - „Pieta” .

Glezniecība. Gleznniecībā galvenie mākslas darbu pasūtītāji ir valdošā muižniecība un katoļu baznīca – tas arī nosaka spāņu gleznniecības tematiku. Viens no raksturīgākajiem un nozīmīgākajiem spāņu gleznniecības meistariem 17. gs. pirmajā pusē ir Husepe de Ribera (1591-1652). H. Riberas , tāpat kā daudzu citu tā laika spāņu mākslinieku daiļradē, liela nozīme ir reliģiskajai tematikai. Riberam sevišķi raksturīgas ir gleznas, kurās attēloti dažādi mocību skati vai atsevišķi svēto tēli. Viņa darbos apvienojas skarbs dramatisms un dziļa emocionalitāte – „ Svētā Bartolomeja mocības”. Gleznās izteikti spēcīgi gaismēnu kontrasti un tumšs kolorīts.

Cita spāņu baroka gleznotāja Fransisko Surbarana(1598 - 1664) darbu galvenie pasūtītāji ir Spānijas klosteri. Pie Surbarana ievērojamākajiem darbiem pieder gleznu cikls, kas ataino leģendu par Sv. Bonaventūras dzīvi.

Djego de Silvas Velaskesa (1599 -1660) mākslai raksturīgs dabiskuma apvienojums ar formu monumentalitāti, personāžu patiesa izpratne un liela cilvēkmīlestība. Velaskesa agrīnajā daiļradē lielu vietu ieņem sadzīves žanrs- bodegone- un portrets – „ Seviljas ūdensnesējs”. Viņš ir veidojis pirmo vēsturiskā žanra gleznu - „Bredas atdošana” („Šķēpi”). Djego Velaskesa dzīve un māksla ir cieši saistīta ar Spānijas galmu. Velaskesa veidotajos karaļa portretos precīzi atspoguļojas rakstura īpašības, sejas vaibsti nav izskaistināti. Velaskesam piemīt apbrīnojama spēja uztvert portretējamās personas mirkļa noskaņojumu. Pat gleznojot mitoloģiskus sižetus, kā, piemēram, „Bakha dzīres”, viņš vīna dieva pavadoņus attēlo kā tipiskus spāņu zemniekus.

Būdams karaļa Filipa IV galma mākslinieks, viņš ir veidojis daudzus karaļnama pārstāvju parādes portretus kā „La Flaga”, „Filipa IV portrets”, „Infanta Karlosa portrets”.

Pie Velaskesa ievērojamākajiem darbiem jāatzīmē gleznas „Galminieces”(las Meninas), „Vērpējas” un „Venēra ar spoguļi”. Glezna “Venēra ar spoguļi” spāņu 17. gs. daiļradē ieņem īpašu vietu, jo kaila ķermeņa attēlojumi Spānijas mākslā bija ļoti reta parādība. Gleznu „Galminieces” un „Vērpējas” kompozīcija ir veidota kā glezna gleznā, bet mirkļa tvērums un krāsu toņu pielietojums vēlāk sajūsmina 19. gadsimta impresionistus.

2.6. Baroka māksla Holandē

17. gadsimta Holandē, pēc atbrīvošanās no spāņu kundzības, noteicošā reliģija bija kalvinisms - protestantisma virziens, ko iedibināja Ž. Kalvins reformācijas laikā 16. gadsimtā. Kalvinisma piekritēji vērsās pret greznību katoļu baznīcas ceremonijās, likvidēja baznīcas altārus, svētbildes; dievkalpojumi tika novienkāršoti līdz Bībeles lasīšanai un psalmu dziedāšanai. Tādēļ arī mākslinieciskie sasniegumi Holandē saistīti galvenokārt ar glezniecību, nevis ar greznu dievnamu arhitektūru un skulptūrām.

Arhitektūra. Holandes arhitektūrā 17. gadsimtā dominē klasicisms, baroka iezīmes ir visai niecīgas.. Saistībā ar protestantismu, baznīcu arhitektūrā nav vērojams tas uzplaukums kāds ir Itālijā, šeit tiek izmantoti jau agrāk uzceltie dievnami un to interjeram netiek pievērsta liela uzmanība. Arī piļu arhitektūras paraugi no šī perioda tikpat kā nav saglabājušies. Jakoba van Kampena (1595 – 1657) būvētajā Amsterdamas Rātsnamā kā viena no baroka iezīmēm ir lielā ordera izmantošana.

Tēlniecība. Holandes pasūtītāji dod priekšroku glezniecībai, tēlniecības darbi ir visai reta parādība, tās ir galvenokārt kapu plāksnes un baznīcu kanceles. Viens no tēlniecības veidiem, ko savās mājās vēlas redzēt turīgie Holandes pilsoņi, ir viņu krūšutēli. Šajā jomā panākumus gūst tēlnieks Rombouts Verhjelsts(1632 – 1696).

Glezniecība. Glezniecība Holandē 17. gadsimtā attīstās ļoti strauji un iemanto popularitāti visplašākajos iedzīvotāju slāņos, līdz ar to arī gleznotāja profesija iegūst prestiža amata pakāpi. Mākslinieki bija organizēti gildēs, kas atradās katrā pilsētā; tajās iestājas arī gleznu tirgotāji un mācekļi. Gleznas kļūst par tirgus preci, ko var atļauties iegādāties ne tikai aristokrāti, bet arī turīgie vidusslāņa iedzīvotāji. Holandiešu portreta žanra uzplaukums aizsākas un saistāms ar Fransa Halsu, (1580-1666) daiļradi. Gleznojot individuālos portretus, Halss attēlo portretējam dabiskās, nepiespiestās pozās, it kā sēžam savā nodabā un apdomājam dzīvi. Franss Halss spējis neuzsvērt mākslinieka klātbūtni šajos brīžos un attēlojis portretējamo viņam vien raksturīgā noskaņā mirklī – glezna „Smejošais kavalieris”. Savukārt gleznā „Čigāniete” precīzi attēlots sievietes šķelmīgais smaids un koķetēšana.

Izcilākais holandiešu gleznotājs Rembrants van Reins (1606 - 1669) mantojumā atstājis apmēram 600 gleznu, 300 skiču un ap 1 400 zīmējumu. Gandrīz tikpat plašs ir arī Rembranta gleznoto tēlu loks. Viņš gleznojis ainavas, aktus, portretus, sadzīves ainas, dzīvniekus, vēsturiska un mitoloģiska rakstura tēlojumus, Bībeles sižetus. Bez tam Rembranta atstātajā mantojumā ietilpst ap simts pašportretu - gleznas un oforti, kā arī tuvinieku – mātes un sievas Saskijas portreti. Saskija ir prototips arī daudziem Rembranta gleznu mitoloģiskajiem tēliem „piemēram - „Danaja”. Vienu no sava mūža nozīmīgākajiem darbiem – „Naktssardze” - Rembrants uzglezno 1642. gadā. Mākslinieks astoņpadsmit pasūtītāju grupas portretam piepulcē arī paša izdomātus personāžus un apvieno tos ar

sacerēta sižeta palīdzību. Diemžēl paši pasūtītāji nebija apmierināti, jo netika attēloti pēc vispārpieņemtajiem parādes portreta principiem. Viens no pēdējiem un vienlaikus izcilākajiem Rembranta darbiem ir „Pazudušā dēla atgriešanās” .

Jans Vermērs van Delfts(1632-1675) pārstāv holandiešu sadzīviskā žanra glezniecību. Vermēra radītās gleznas parasti ir kompozīcijas ar vienu vai pāris figūrām interjerā- „ Meitene ar pērļu auskaru”. Līdzīgā veidā Vermērs risinājis arī citus savus darbus, kuros ar lielu pietāti un apbrīnu atainojis ikdienišķus notikumus no holandiešu sadzīves, turklāt tos, kaut nedaudz, poetizējot. Tāda ir glezna „Kalpone ar piena krūzi” Tieši Vermēra daiļradē holandiešu mākslinieku centieni atrisināt gaismas problēmu savos darbos guva vispilnīgāko risinājumu.

Holandes 17. gadsimta māksla sakņojas renesanses perioda glezniecības skolā, kuras iezīmes ir kompozicionāla slēgtas telpas – istabas, dzīvojamās mājas izmantošana. Rembranta darbu emocionalitātes un Vermēra gleznu godbijīgā klusuma sintezē atspoguļojas 17. gadsimta cilvēku iekšējā pasaule.

3. Mācību satura izstrāde un realizācija

Mācību saturs tēmai „baroka mākslas apguve” ir izstrādāts, vadoties no kultūras vēstures mācību priekšmeta standartā paredzētajām prasībām, iekļaujot mācību vielas tematisko plānu, atsevišķu mācību stundu plānojumu, stundu norises analīzi. Saturā iekļauti arī izstrādātie skolēnu zināšanu pārbaudes darbi, to vērtēšanas kritēriji, un iegūto rezultātu analīze. Šajā punktā netiek uzrādīts skolotāja sagatavotais mācību satura izklāsts, jo tas ir dots darba 2. punktā.

3.1. Mācību satura tematiskais plāns

Tēmas apguvei paredzētās deviņas mācību stundas tiek plānotas, ievērojot konkrētās izglītības iestādes – Rīgas Angļu ģimnāzijas vidusskolas klašu kopējo mācību plānu, kurā kultūras vēsture ir paredzēta divas stundas nedēļā - pirmdienās un trešdienās, mācību stundas ilgums – 40 minūtes.

Vadoties pēc sastādītā tematiskā plāna, mācību vielas saturs, pielietotās mācību metodes un izstrādātie ieskaites darbi ir aprobēti 11a, 11b un 11c klasēs.

Tabula Nr. 2

Mācību vielas sadales tematiskais plāns

Nr.	Tēmas nosaukums	Stundu skaits	Paredzamais apguves līmenis
1.	17. gadsimta Eiropas kultūrvēsturiskās vides raksturojums	1	Priekšstats
2.	Mākslas stili un virzieni 17. gadsimtā.	1	Izpratne
3.	Baroka māksla Itālijā, Flandrijā, Spānijā, Holandē.	5	Zināšanas Izpratne
4.	Kopsavilkums par baroka mākslu.	1	Zināšanas
5.	Ieskaites darbs	1	Zināšanas Izpratne
	KOPĀ	9	

3.2. Mācību stundu plānojums un norise

Šajā punktā ir uzrādīta plānoto deviņu mācību stundu tematika, sasniedzamie mērķi, mācību satura apgūvē izmantotās mācību metodes, mācību stundu teksta izklāsta sagatavošanai izmantotā literatūra (skatīt 2. punktu), kā arī aprakstīta katras stundas norise, noslēgumā analizēts stundā paveiktais mācību darbs, salīdzinot to ar izvirzīto mērķi.

1. stunda

Stundas tēma: 17. gadsimta Eiropas kultūrvēsturiskās vides raksturojums.

Stundas mērķis: sniegt priekšstatu par 17. gadsimta Eiropas kultūrvidi noteicošajiem faktoriem – ticības šķelšanos un absolūtismu – un šo faktoru ietekmi uz 17. gadsimta mākslu.

Stundas metodes: izskaidrojoši ilustratīvā metode, diskusija.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: kodoskops, tāfele, kopsavilkuma tabula.

Mācību vielas izklāsta sagatavošanai nepieciešamā literatūra:(šeit un turpmāk norādītos numurus skatīt literatūras un avotu sarakstā) – 6, 7, 10, 13, 18.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam – ieraksti žurnālā, kavējumu reģistrācija (aptuveni 3 minūtes).

Jaunās vielas izklāsts – skolotāja stāstījums, iesaistot skolēnus diskusijā, uzdodot jautājumus, komentējot atbildes, (aptuveni 25 minūtes).

Jaunās vielas izklāsta teksts veidots, izmantojot sagatavoto materiālu par 17. gadsimta Eiropas kultūrvēsturisko vidi, uzsverot kristīgās ticības šķelšanos kā vienu no būtiskajām iezīmēm, kas nosaka 17. gadsimta Eiropas politisko fonu. Saistībā ar jezuītu ordeņa izveidošanos un misionāru darbību, tiek pieminēti arī sekojoši fakti: (šeit un turpmāk slīprakstā ir uzrādīta tā informācija, kas tiek sniegta kā papildinājums, ieinteresējošs fakts, interpretējot to atkarībā no situācijas katrā klasē). *1549. gadā tiek izveidota jezuītu misija Japānā. 1601. g. jezuītu misionārs Mateo Riči (1552-1610) ir pirmais eiropietis pēc Marko Polo, kurš nonāk Ķīnas imperatora galmā. 1609. Spānijas kolonijā Paragvajā tiek nodibināta jezuītu valsts.*

Kā pretmets reliģiskajai pārliecībai ir filozofiskā doma, kur tiek apšaubīta Dieva visvarenība, un kā papildus argumentācija tiek minēti arī 17. gadsimta zinātnes atklājumi. *Tikai 1992. gadā Romas katoļu baznīca oficiāli atzina, ka ir kļūdījusies, apsūdzot Galileju ķecerībā.* Stundas jaunās vielas izklāstā tiek uzsvērts arī Eiropas valstu sadalījums katoliskajās un protestantiskajās valstīs, kas ietekmē ne tikai vēsturisko situāciju, bet arī mākslu, īpaši baroka mākslu. Kā jauno laiku iezīme tiek akcentēta 17. gadsimta pasaules uzskatu atšķirība no renesanses perioda.

Turpmākā stundas gaitā tiek akcentētas arī laicīgās varas - absolūtās monarhijas nostiprināšanās, kura savu augstāko izpausmi sasniedz 17. gadsimta Francijā.

Jaunās vielas izklāsta noslēgumā tiek izdarīti secinājumi, ka 17. gadsimta Eiropā reliģisko, politisko, filozofisko uzskatu un saimniecisko reformu rezultātā sabiedrībā notiek attieksmju un vērtību pārvērtēšana. Atšķirībā no renesanses būtiski izmainās uzskati par cilvēka vietu pasaulē. Cilvēks ir pasaules daļa, kas spēj šo pasauli pārveidot.

Jaunās vielas nostiprināšana –(aptuveni 7 minūtes). Vienas nostiprināšanai paredzēta kopsavilkuma tabula, kurā rezumēts stundas izklāsts, akcentējot būtiskāko. Tabula tiek demonstrēta ar kodoskopu.

Tabula Nr. 3

17. GADSIMTA EIROPAS KULTŪRVĒSTURISKĀS VIDES RAKSTUROJUMS

1. 16. un 17. gadsimts Eiropā ir ticības šķelšanās laikmets
2. Mārtiņa Lutera aizsāktā reformācijas kustība aptver Vāciju, Šveici, kā arī Skandināvijas valstis
3. Spānijā un Itālijā dominē katolicisms. Māksla kā katoļu baznīcas ideoloģiskās cīņas līdzeklis.
4. Francijā un Nīderlandē izraisās ticību kari. Reliģiskās sadursmes pāraug Eiropas mēroga karā starp katoliskajām un protestantiskajām valstīm – Trīsdesmitgadu karš no 1618-1648. gadam
5. Pēc Trīsdesmitgadu kara Eiropas valstīs kā valsts pārvaldes forma nostiprinās absolūtisms – „viens Dievs, viena ticība, viens likums, viens valdnieks”.
6. Par absolūtisma paraugu kļūst Francija Ludviķa XIV valdīšanas laikā.
7. Raksturīga absolūtisma laikmeta iezīme ir reprezentācijas pasākumi. Tas atspoguļojas arhitektūrā, glezniecībā, tēlniecībā.
8. Zinātnes atklājumi maina priekšstatus par pasaules uzbūvi un cilvēka vietu tajā. Cilvēks nav Visuma centrs, bet tā organiska daļa ar savu pārdzīvojumu pasauli.
9. Dinamiskās pasaules dramatiskā sarežģītība rod atspoguļojumu baroka mākslā.

Mājas uzdevums- (aptuveni 3 minūtes)

Skolēniem tiek dots uzdevums pierakstu burtnīcās izveidot sekojošu tabulu:

Tabula Nr. 4

Eiropa pēc Trīsdesmitgadu kara

Nr.	Katoļticīgās valstis	Protestantiskās valstis

Uzdevuma izpildei skolēniem tiek norādīta ieteicamā literatūra - pasaules vēstures mācību grāmatas vidusskolām, kā arī pasaules vēstures atlants (I daļa).

Mājas uzdevuma mērķis ir padziļināt skolēnu zināšanas par 17. gadsimta politisko situāciju Eiropas valstīs un sekmēt izpratni par mākslas stilu saistību ar kopējo vēsturisko fonu. Vienlaikus tiek akcentēta arī starppriekšmetu saikne. Darba izpildes termiņš – viena nedēļa, darbs netiek vērtēts ar atzīmi.

Stundas noslēgums (aptuveni 2 minūtes). Paveiktā darba rezumējums.

Stundas norises analīze

Visās trijās klasēs izdevās iekļauties stundai paredzētajā laikā, tika piesaistīta skolēnu uzmanība un viņi labprāt iesaistījās diskusijā, arī paši uzdeva jautājumus. Ļoti noderīga izrādījās papildus informācija, jo 11a klasē tieši zinātnisko atklājumu pieminēšana izraisīja lielāku interesi, savukārt 11c klasē nācās meklēt to kopīgo saskares punktu, kas ļautu produktīvi turpināt stāstījumu – skolēni acīmredzami vāji orientējās informācijā par ticības šķelšanos, un tikai, pieminot Rīgas kinostudijas filmu „Vella kalpi” un, īsi atceroties tās sižetu, skolēni sāka izprast sniegtās informācijas būtību. Kopumā stundas norise visās trijās klasēs tiek vērtēta kā izdevusies un paredzētie mērķi ir sasniegti.

2. stunda

Stundas tēma: Mākslas stili un virzieni 17. gadsimtā.

Stundas mērķis: panākt skolēnu izpratni par 17. gadsimta Eiropas mākslas stiliem – baroku, klasicismu un reālismu, to galvenajām iezīmēm, izpratni par karavadžisma ietekmi uz baroka mākslu un, patstāvīgi darbojoties, saskatīt un formulēt renesanses un baroka stilu atšķirības.

Stundas metodes: izskaidrojoši ilustratīvā metode, heuristiskā metode.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: kodoskops, tāfele, attēli, tabulas.

Mācību vielas izklāsta sagatavošanai nepieciešamā literatūra: 8, 23, 24, 25, 27, 31, 37.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam – ieraksti žurnālā, kavējumu reģistrācija (aptuveni 3 minūtes).

Jautājumi iepriekš mācītās vielas atkārtošanai, mājas darbu pārbaude (aptuveni 5 minūtes).

Jaunās vielas izklāsts (aptuveni 20 minūtes). Tiek salīdzinātas renesanses mākslas funkcijas un izteiksmes līdzekļi ar 17. gadsimtā notiekošajām izmaiņām sabiedrībā. Skolēniem tiek nosaukti sekojoši jēdzieni, kurus viņiem ir jāattiecina uz renesanses vai baroka mākslu. Skolēnu atbildes tiek rakstītas uz tāfeles.

Līdzsvarotība, asimetrija, noturība, nelīdzsvarotība, simetrija, ritmiskums, vienkāršība, neritmiskums, sarežģītība, greznība, pieticība, kustīgums, nekustīgums, paredzamība, neparedzamība, atturība, pārspilējums.

Pēc jēdzienu sagrupēšanas tiek ierosināta diskusija par harmoniju un kontrastiem – kas ir labāk, un vai **ir** labāk? Šī „iesildīšanās” darba rezultātā tiek nonākts pie secinājuma, ka tad, ja mēs vēlamies pasauli sakārtot un pakļaut vienai pamatdomai, uzsvars tiek likts uz harmoniju, bet, ja mēs gribam pasauli izjust un mainīt, aktīvi iejaukties, tad būs nepieciešami kontrasti. Ar šo diskusiju tiek akcentēta 17. gadsimta mākslas stilu un virzienu –baroka, klasicisma un reālisma līdzāspastāvēšana. Tiek demonstrēti attēli ar renesanses, baroka, klasicisma un reālisma (karavadžisma) mākslas paraugiem un uzsvērtas īpatnības, izmantoti uzskates līdzekļi, kas parāda Karavadžo ieviesto mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu pielietojumu citu mākslinieku darbos. Tālākā stundas gaitā tiek stāstīts par karavadžisma izteiksmes līdzekļu -gaismēnas, kustībā attēlotas figūras ietekmi uz baroka glezniecību. Izmantoto attēlu sarakstu un attēlus skatīt **2. pielikumā**

Artemizija Džentileski – viena no retajām sievietēm – māksliniecēm.

Jaunās vielas izklāsta noslēgumā tiek demonstrēta tabula – renesanses un baroka mākslas salīdzinājums.

Tabula nr. 5

RENEŠANSES UN BAROKA MĀKSLAS SALĪDZINĀJUMS

RENEŠANSE	BAROKS
Antropocentriskais pasaules uzskats. Visa centrā ir cilvēks	Cilvēks ir pasaules daļa ar savu pārdzīvojumu pasauli
Laikmeta estētiskie ideāli ir miers un harmonija	Laikmeta estētiskie ideāli ir dinamiska kustība, emocionāli pārdzīvojumi
Mākslas funkcijas ir sniegt estētisku baudījumu	Mākslas funkcijas ir reprezentēt, propagandēt

Patstāvīgais darbs grupās (10 minūtes).

Skolēni pa pāriem izpilda uzdevumu – renesanses un baroka glezniecības, tēlniecības un arhitektūras darbu salīdzināšanu. Skolēnu izpildīto darbu paraugus skatīt **2. pielikumā**.

Patstāvīgā darba mērķis – pārbaudīt skolēnu analītiskās spējas, novērtēt viņu prasmi raksturot un salīdzināt renesanses un baroka mākslu, iepazīt viņu komunikatīvās iemaņas un prasmi darboties nestandarta situācijā. Kā mācību metode tiek izmantota heirstiskā jeb daļēju meklējumu metode, kur skolēniem ir jāveic iepriekš apgūtās vielas – renesanses mākslas salīdzinājums ar baroka mākslu, par kuru ir tikai priekšstats. Patstāvīgais darbs stundā tiek vērtēts ar atzīmi 10 ballu sistēmā. Patstāvīgā darba uzdevumi ir doti **2. pielikumā** un to vērtēšanas kritēriji ir uzskaitīti satura 3.3. punktā.

Stundas noslēgums (aptuveni 2 minūtes). Paveiktā darba rezumējums.

Stundas norises analīze

Visās klasēs mācību stunda izvērtās kā aktīva, produktīva darbība, stundas otrajā daļā paredzētais patstāvīgais darbs nomainīja uzmanības akcentus, un skolēni aktīvi līdzdarbojās stundā līdz pēdējai minūtei. Apkopojot iesniegtos patstāvīgos darbus, visās klasēs bija vērojams, ka labāki rezultāti ir variantos, kas raksturo glezniecību un tēlniecību, bet grūtības sagādā arhitektūras objektu salīdzināšana. No iesniegtajiem patstāvīgajiem darbiem var spriest arī par skolēnu rakstu valodas prasmi. Kas attiecas uz uzdoto mājas darbu, tad no kopējā skolēnu skaita -76 – tiem, kuri piedalījās šajā stundā, mājas darbu bija izpildījuši 49 skolēni. No tā var secināt, ka daļai skolēnu mājas darbu izpildei ir nepieciešama ārējā motivācija, proti, vērtējums. Šis apstāklis tika ņemts vērā, gatavojot turpmākos uzdevumus.

3. stunda

Stundas tēma: Baroka māksla Itālijā.

Stundas mērķis: sniegt frontālu informāciju baroka mākslu Itālijā, tās raksturīgajām iezīmēm un māksliniekiem, saistīt teksta izklāstu ar vizuālo materiālu, nostiprināt šo informāciju, sagatavot skolēnus starpvērtējuma darba izpildei.

Stundas metodes: izskaidrojoši ilustratīvā metode, lekcija.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: kodoskops, tāfele, attēli, tabulas.

Mācību vielas izklāsta sagatavošanai nepieciešamā literatūra: 8, 23, 24, 25, 26, 27, 37.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam (aptuveni 2 minūtes) Mācību žurnāla aizpildīšana, kavējumu reģistrācija.

Jaunās vielas izklāsts(aptuveni 25 minūtes).

Skolēniem tiek sniegta informācija par baroka mākslu Itālijā, papildinot stāstījumu ar attēlu demonstrējumiem, uzsverot būtisko, to pierakstot burtnīcās. Stundā izmantoto attēlu sarakstu un attēlus skatīt **3. pielikumā**.

Tiek minēti baroka mākslas aizsākumi Romā, saistot to ar iepriekš apgūto vielu, un pieminot Florenci kā renesanses mākslas šūpoli. Tālāk tiek uzsvērta baroka arhitektūras, tēlniecības un glezniecības sintēze, demonstrējot attēlus. Arhitektūrā pieminēts arī baroka laikmeta pilsētām raksturīgais laukumu plānojums. Demonstrējot attēlus, kuros redzama Svētā Pētera katedrāle, katedrāles laukums un kolonāde, stāstījumā tiek uzsvērta katoļu baznīcas loma baroka mākslas attīstībā Itālijā. Tiek pieminēta arī monumentālā glezniecība – griestu freskas kā

baroka estētiskajām prasībām atbilstošs mākslas veids. Demonstrējot tēlniecības darbus, tiek pievērsta skolēnu uzmanība dinamiskajai kompozīcijai, emociju pārpilnībai.

Jaunās vielas nostiprināšana. (aptuveni 10 minūtes). Skolēniem tiek uzdoti jautājumi ar mērķi noskaidrot, vai mācību viela ir izprasta, vēlreiz tiek demonstrēti tie attēli, ar kuru palīdzību raksturot galvenās baroka mākslas iezīmes Itālijā. Pārrunas par Itāliju kā vienu no populārākajām tūrisma maršrutu vietām, skolēnu ceļojumu pieredze.

Stundas noslēgums(aptuveni 3 minūtes).Rezumējums par Itālijas baroka mākslu, informācija par starpvērtējuma darba izpildes laiku un formu (testu)

Stundas norises analīze

Stundā paredzētais mācību vielas saturs tika izklāstīts, iekļaujoties paredzētajā laikā. Visās trijās klasēs skolēni ar interesi sekoja līdzī mēcību satura izklāstam, un kā veiksmīgu skolotāja un skolēnu izvirzīto mācību mērķu sakritību var vērtēt to apstākli, ka 11b klasē jau pie stāstījuma par Dž. L. Bernīni darbiem Svētā Pētera katedrālē, vairāki skolēni atcerējās savus iespaidus par ekskursijām Itālijā, Vatikāna muzeja apmeklējumu, rezultātā stundas laiks tika intensīvi izmantots, un skolēni pat uzkavējās klasē pēc zvana, lai padalītos par saviem iespaidiem. Arī tie skolēni, kuri Itālijā nebija bijuši, varēja atpazīt Romas kultūrvēsturiskos objektus kā Svētā Pētera katedrāli. Pēc stundas norises visās klasēs var secināt, ka skolēnus interesē šī tēma, un pēc saņemtajiem jautājumiem par baroka mākslu Itālijā, ir pamats uzskatīt, ka mācību viela ir izprasta.

4. stunda

Stundas tēma: Baroka māksla Itālijā – zināšanu pārbaude (starpvērtējuma tests).

Stundas mērķis: pārbaudīt un novērtēt skolēnu zināšanas par baroka mākslu Itālijā.

Stundas metode: reproduktīvā metode.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: divu starpvērtējuma testa variantu darba lapas.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam – ieraksti mācību žurnālā, kavējumu reģistrācija, testa darba lapu izdalīšana, informācija par starpvērtējuma testa izpildes prasībām un izpildes laiku (aptuveni 7 minūtes)

Testa uzdevumu izpilde – 30 minūtes. Testa variantus un skolēnu atbilžu lapas skatīt **4. pielikumā** , bet iegūto rezultātu analīzi skatīt 3.3 punktā.

Stundas noslēgums(aptuveni 3 minūtes). Testa darba lapu savākšana, pārrunas ar skolēniem par uzdevumiem, to grūtības pakāpi.

Stundas norises analīze

Kā parādīja mācību stundas norise, visās klasēs skolēni iekļāvās testa izpildei paredzētajā laikā, un, pēc pārrunām ar skolēniem, šis uzdevums viņiem ir licies kā vidēji grūts. Sīkāka starpvērtējuma testa rezultātu analīze ir sniegta 3.3. punktā.

5. stunda

Stundas tēma: Baroka māksla Flandrijā.

Stundas mērķis: iepazīstināt skolēnus ar Flandrijas baroka mākslu, panākt izpratni par itāļu un flāmu baroka mākslas kopīgajām un atšķirīgajām iezīmēm.

Stundas metodes: izskaidrojoši ilustratīvā metode, diskusija, reproduktīvā metode.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: kodoskops, tāfele, attēli, grāmatas.

Mācību vielas izklāsta sagatavošanai nepieciešamā literatūra: 8, 9, 23, 24,25, 26, 27, 28, 29, 37.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam(aptuveni 3 minūtes). Ieraksti mācību žurnālā, kavējumu reģistrācija.

Īsa starpvērtējuma testa darbu analīze (aptuveni 3 minūtes). Skolēniem tiek izdalītas testa darba lapas un kad viņi ir iepazīnušies ar vērtējumu, seko īsi komentāri par paveikto, akcentējot labi atbildētos jautājumus un vēršot uzmanību uz neprecizitātēm.

Iepriekš mācītās vielas atkārtojums (aptuveni 2 minūtes).

Jautājumu un atbilžu veidā skolēni atkārtο jau zināmo par Eiropas valstu sadalījumu katolīcīgajās un protestantiskajās valstīs. Saistībā ar ģeogrāfiju – jautājums: „Vai mūsdienu Eiropas kartē ir atrodama Flandrija?”

Jaunās vielas izklāsts(aptuveni 25 minūtes).

Skolēniem tiek sniegta informācija par flāmu baroka raksturīgajām iezīmēm, māksliniekiem un viņu darbiem. Tiek demonstrēti attēli no grāmatām, kā arī sagatavotie kodoskopa materiāli. Izmantoto attēlu sarakstu un attēlus skatīt **5. pielikumā**. Kā viens no flāmu baroka mākslas dižgariem tiek minēts Pīters Pauls Rubenss, un viņa daiļrade, saistot teksta izklāstu ar attēlu demonstrējumiem.

Pīters Pauls Rubenss ir dzimis Zīgenes pilsētā Vācijā, no kuras viņa tēvs bija spiests pārcelties uz Flandriju savu katolisko uzskatu dēļ. Ja nebūtu šī ceļojuma, iespējams, Rubensa dzīve un daiļrade būtu ievirzījusies pavisam citā gultnē.

Saistībā ar vēsturiskajiem faktiem un literatūru tiek demonstrēti Rubensa gleznotie Austrijas Annas un Bekingemas hercoga portreti, īsos vārdos atceroties A. Dimā romāna „Trīs musketieri” sižetu.

Tālākā vielas izklāstā tiek pieminēts flāmu gleznotājs Antoniss van Deiks un viņa saistība gan ar Flandrijas mākslu, gan ar Angliju, strādājot Kārļa I galmā. *Skolēniem tiek demonstrēti agrīnie A. Van Deika darbi, rosinot saskatīt P.P.Rubensa ietekmi, un viņa vēlākie darbi, kuros redzams individuālais rokraksts.*

Tam seko stāstījums par J. Jordānsa reālistiskajiem darbiem un F. Sneidersa klusajām dabām, kurās izpaužas baroka krāšņums bagātība. *No 17. gadsimtā tapušajām klusajām dabām var iegūt informāciju arī par tā laika sadzīvi, pārtiku, interjeru.*

Tālākā stundas izklāstā tiek demonstrēti itāļu baroka mākslas paraugi – Dž. L. Bernīni darbi, A. Poco veidotās griestu freskas. Demonstrācijas laikā skolēni tiek iesaistīti diskusijā par kopīgajām un atšķirīgajām iezīmēm itāļu un flāmu baroka mākslā. Izteiktās atziņas tiek pierakstītas uz tāfeles un rezultātā izveidota tabula par flāmu un itāļu baroka mākslas kopīgajām un atšķirīgajām iezīmēm.

Tabula Nr. 6

Flāmu un itāļu baroka mākslas salīdzinājums

KOPĪGĀS IEZĪMES	ATŠĶIRĪGĀS IEZĪMES	
	ITĀLIJA	FLANDRIJA
Reliģiskie sižeti	Kaila ķermeņa attēlojums	Kaila ķermeņa
Antīkās mitoloģijas sižeti	tiek ierobežots no katoļu	attēlojumā bieži uzsvērts
Dinamika	baznīcas puses	jutekliskums(Rubenss)
Diagonāla kompozīcija	Glezniecības, tēlniecības	Glezniecības dominante pār
Parādes portrets kā	un arhitektūras sintēze	arhitektūru
aristokrātijas pasūtījumu	Freskas tehnikas	Klusā daba kā flāmu turīgā
objekts	pielietojums	vidusslāņa pasūtījumu
		objekts

Jaunās vielas nostiprināšana (aptuveni 5 minūtes).

Īsos vārdos tiek rezumēts stundas teksta izklāsts, vēlreiz demonstrēti raksturīgākie attēli, sniegtas atbildes uz skolēnu jautājumiem.

Stundas noslēgums (aptuveni 2 minūtes).Paveiktā darba rezumējums.

Stundas norises analīze

Šajā mācību stundā tika panākta skolēnu uzmanības piesaiste, mērķtiecīga darbība, lai gan apjomā sniegtā informācija ir plaša. Visās klasēs skolēni samērā ātri uztvēra baroka mākslas kopīgās iezīmes, tāpat grūtības nesagādāja saskatīt Rubensa individuālās mākslinieciskās izpausmes. 11a klasē radās grūtības ar glezniecības tehniku un glezniecības žanru atšķiršanu, tas

liecina par nepieciešamību demonstrējot attēlus, pievērst skolēnu uzmanību darbu nosaukumiem, kur norādīta arī darbu tehnika, izmēri un tapšanas gads. Stāstot par P.P.Rubensu un viņa daiļradi, bija jāuzmanās, lai nenovirzītos no galvenās tēmas, jo Rubensa veikums un daudzās jomas, kurās viņš darbojies, to „provocē”.

6. stunda

Stundas tēma: Baroka māksla Spānijā.

Stundas mērķis: sniegt zināšanas par baroka mākslu Spānijā, tās raksturīgajām iezīmēm un māksliniekiem, saistīt teksta izklāstu ar vizuālo materiālu.

Stundas metodes: izskaidrojoši ilustratīvā metode, pētnieciskā metode (mājas uzdevums).

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: kodoskops, tāfele, attēli, tabulas.

Mācību vielas izklāsta sagatavošanai nepieciešamā literatūra: 8, 9, 24, 26, 27, 28, 37.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam (aptuveni 3 minūtes). Ieraksti mācību žurnālā, kavējumu reģistrācija.

Jaunās vielas izklāsts(aptuveni 30 minūtes).

Skolēniem tiek sniegta informācija par baroka mākslu Spānijā, papildinot stāstījumu ar attēlu demonstrējumiem, uzsverot būtisko, to pierakstot burtnīcās. Stundā izmantoto attēlu sarakstu un attēlus skatīt **6. pielikumā**.

Stāstot par baroka mākslu Spānijā, tiek uzsvērtā Spānijas kā stingri katoliskajās pozīcijās stāvošas valsts ietekme mākslā un katoļu baznīcas pasūtījumu izpilde kā galvenie arhitektūras un tēlniecības izpausmes veidi. Kā būtisks tēlotājas mākslas veids tiek akcentēta glezniecība, H. Riberas, F. Surbarana un D. Velaskesa daiļrade. Īpaši tiek uzsvērtā D. Velaskesa glezniecība, kurā spilgti izpaužas reālisma iezīmes, kā arī personu psiholoģisko īpašību tvērums viņa veidotajos portretos. Salīdzinājumam skolēniem tiek demonstrēts A. van Deika gleznotais kardināla Gvido Bentivoljo portrets salīdzinājumā ar pāvesta Inocentija X portretu, ko gleznojis D. Velaskess. Tajā pāvests parādīts kā spēcīga personība, vienlaikus atklājot tādas rakstura īpašības kā viltību, cietsirdību un varaskāri. Tādā veidā vēlreiz tiek uzsvērtā mākslinieku individuālā rokraksta un viņa personības loma mākslas darbu tapšanā. *Tiek apgalvots, ka pāvests Inocentijs X, ieraugot Velaskesa darbu, esot teicis, ka glezna ir pārāk patiesa, tomēr tā viņam patikusi. Vēlreiz tiek aplūkota Karavadžo ietekme D. Velaskesa darbā „Bakha dzīres”, vienlaikus pieminot viņa ceļojumu uz Itāliju. „atslodzei” skolēniem tiek sniegta informācija par Spānijas karaļa Filipa IV un viņa dzimtas pārstāvju dzīvi(infants Karloss). Tiek aplūkoti arī tēlniecības paraugi, un skolēni mudināti saskatīt līdzīgās iezīmes – saistību ar tradicionālo tautas mākslu 17. gadsimta spāņu un latviešu koka tēlnieku darbos. Pieminēts arī fakts, ka gan*

Velaskess, gan Rubenss savā laikā ir apmeklējuši Itāliju, un 1628. gadā abi mākslinieki ir tikušies.

Mājas uzdevums (aptuveni 5 minūtes). Skolēniem tiek uzdots no skaidrojošām vārdnīcām vai enciklopēdijām izrakstīt 10 ar baroka mākslu saistītus terminus un to skaidrojumus. Viena no prasībām ir norādīt izziņas avotu. Mājas uzdevumi tiek vērtēti ar „ieskaitīts” vai „neieskaitīts”. Mājas uzdevuma mērķis ir zināšanu un izpratnes nostiprināšana, iemaņu pilnveidošana, strādājot ar uzziņas avotiem. Mājas uzdevums tiek pildīts pierakstu burtnīcās. Mājas uzdevumu vērtēšanas kritērijus un rezultātu analīzi skatīt 3.3 punktā.

Stundas noslēgums (aptuveni 2 minūtes). Īss paveiktā darba kopsavilkums.

Stundas norises analīze

Mācību stunda jāvērtē kā labi organizēta, izvirzītie mācību mērķi saistībā uz jaunu zināšanu apguvi un mājas uzdevuma izpildi, kopumā tika īstenoti. Vienojoties ar skolēniem, mājās uzdevumu izpildes nosacījumi tika nedaudz mainīti – tos laikā līdz nākošajai mācību stundai varēja nosūtīt ar elektroniskā pasta starpniecību. Skolēnos šāda piekrišana izraisīja neviltošu izbrīnu, viņi citos mācību priekšmetos ar to nebija saskārušies. Tajā pašā laikā tiem skolēniem, kuriem nebija iespējams strādāt ar datoru, mājas uzdevumi tika pieņemti burtnīcās. Analizējot mājas uzdevumus, tika konstatēts, ka vērtēšana ar „ieskaitīts” un „neieskaitīts” visos gadījumos neattaisnojas – atsevišķi skolēni šādu vērtējumu neuztver kā kopējo vērtējumu ietekmējošu faktoru, tādēļ uzdevumu izpilde bija formāla, dažos gadījumos arī pavirša, tomēr, salīdzinot ar pirmo mājas uzdevumu - tabulas izveidošanu par Eiropas valstu sadalījumu protestantiskajās un katoļticīgajās valstīs, aktivitāte bija lielāka, darbus izpildīja 75 skolēni.

7. stunda

Stundas tēma: Baroka māksla Holandē

Stundas mērķis: panākt skolēnu izpratni par baroka Holandes baroka mākslas atšķirīgajām iezīmēm, sniegt zināšanas par ievērojamākajiem māksliniekiem un viņu darbiem, saistīt teksta izklāstu ar vizuālo materiālu

Stundas metodes: izskaidrojoši ilustratīvā metode, diskusija, reproduktīvā metode.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: kodoskops, tāfele, attēli,

Mācību vielas izklāsta sagatavošanai nepieciešamā literatūra: 8, 9, 24, 25, 26,27,34, 37.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam (aptuveni 3 minūtes). Ieraksti mācību žurnālā, kavējumu reģistrācija.

Jaunās vielas izklāsts(aptuveni 25 minūtes)

Jaunās vielās izklāstā uzsvars tiek likts uz Holandes kā neatkarīgas valsts izveidošanos, kalvinismu kā noteicošo reliģiju. Tiek akcentēts reliģisko uzskatu un patriotisko jūtu atspoguļojums mākslā. Kā redzamākie Holandes glezniecības pārstāvji tiek pieminēti Rembrants van Reins, F. Halss, J. Vermērs un viņu daiļrades raksturīgās iezīmes, demonstrēti attēli. Stundā izmantoto attēlu saraksts un attēli doti **7. pielikumā**.

Salīdzinājumam tiek aplūkotas Rembranta van Reina gleznas, kurās redzama viņa sieva Saskija, un P. P. Rubensa gleznas, kurās ir attēlota viņa sieva Izabella Brandta un Helēnas Fūrmanes un bērnu portreti. Saskija ir prototips arī daudziem Rembranta gleznu mitoloģiskajiem tēliem.

Zināšanu nostiprināšana (aptuveni 10 minūtes)

Skolēni tiek sadalīti grupās pa četri, katrai grupai tiek izdalītas darba lapas, kura aizpildīšanai paredzētas 5-7 minūtes. Darba lapas ir izveidotas ar mērķi pārlicināties par skolēnu spēju reproducēt zināšanas, izmantot pierakstus un vienlaikus konstatēt „vājās vietas”, lai nākošajā stundā, rezumējot tēmu par baroka mākslu, tās varētu vēlreiz akcentēt. Aizpildīto darba lapu paraugus skatīt **7. pielikumā**. Pēc darba izpildes izveidotās tabulas tiek salīdzinātas, izdarīts kopsavilkums.

Tabula Nr. 7

Uzdevums darbam grupās.

	Valsts	<u>Itālija</u>	<u>Flandrija</u>	<u>Spānija</u>	<u>Holande</u>
1	Arhitekti un viņu darbi				
2	Tēlnieki un viņu darbi				
3	Gleznotāji un viņu darbi				

Stundas noslēgums (aptuveni 2 minūtes). Īss paveiktā darba rezumējums.

Stundas norises analīze

Stundai atvēlētais laiks tika izmantots produktīvi, paredzētais mācību saturs apgūts, iekļaujoties paredzētajā laikā. Skolēnu interesi izdevās piesaistīt gan ar Rembranta un Rubensa dzīves stāstu salīdzinājumu, gan ar jautājumiem par filmu „Meitene ar pārļu auskaru”, kuru bija redzējuši aptuveni trešdaļa skolēnu, sevišķi tas ieinteresēja meitenes 11 b klasē. Šādu interesi var uzskatīt par stundas veiksmi, jo, skolēni ne tikai uztver un apgūst jauno vielu, bet arī to reducē uz savām personiskajām izjūtām, tādā veidā iegūtā informācija ir noturīgāka. Kā visai pozitīvu sasniegumu var vērtēt 11 a klasē uzdotos skolēnu jautājumus saistībā ar renesanses mākslu – brāļu van Eiku un R. Van der Veidena darbiem. Skolēni gan nepieminēja šo autoru vārdus, bet

demonstrētie attēli tika asociēti ar renesanses darbiem – sadzīviskais žanrs, krāsu toņkārtā, kas liecina par skolēnu analītiskajām spējām. Stundas noslēgumā uzdotais darbs – tabulas aizpildīšana visumā tika paveikts ātri, vienīgi 11c un 11a klasē apmēram ceturtdaļa skolēnu pūlējās tabulu aizpildīt tik pilnīgi, cik iespējams, tika jautāts, cik daudz mākslinieku jānorāda katrā ailē, vai visās ailēs jābūt vienādam skaitam. Šāda pieeja patstāvīgā darba izpildei liecina par nepilnībām kopējā tēmas izpratnē, reducējot uzmanību uz detaļām, vienlaikus tiek piemirsts par būtisko. Savukārt pierakstu izmantošana deva priekšrocības tiem skolēniem, kuri iepriekšējās stundās bija konspektīvi pierakstījuši mācību vielu, un šis faktors, pēc novērojumiem, lika daļai pierakstu ignorētāju pārdomāt savu turpmāko darbību stundās.

8. stunda

Stundas tēma: Kopsavilkums par baroka mākslu.

Stundas mērķis: nostiprināt skolēnu zināšanas par baroka mākslas raksturīgajām iezīmēm, izpratni par mākslas darbu sižetiem, mākslinieku individuālajām manierēm, panākt skolēnu produktīvu darbošanos.

Stundas metodes: reproduktīvā metode, interaktīvā metode.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums: kodoskops, CD atskaņotājs, attēli, kopsavilkuma tabula.

Mācību vielas sagatavošanai nepieciešamā literatūra: 8, 9, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 34, 37.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam(aptuveni 2 minūtes). Mācību žurnāla aizpildīšana, kavējumu reģistrācija.

Kopsavilkums par baroka mākslu (aptuveni 5 minūtes) .Tiek demonstrēta un izskaidrota kopsavilkuma tabula.

Tabula nr. 8
Kopsavilkums par baroka mākslu

Laiks	Baroka „filozofija”	Galvenās baroka iezīmes	Izmantotie sižeti	Tēlotājmākslas veidi
No16. gs. 80 –tājiem gadiem līdz 18. gs. pirmajai pusei	Mākslas veidu sintēze Formu plastika Monumentalitāte Asimetrija Trauksmaina emocionalitāte	Katoļu baznīcas „triumfa” vizualizācija Laicīgās varas greznības akcentēšana	Reliģiskie sižeti Antīkā mitoloģija Parādes portrets Klusā daba Ainava	Arhitektūra Tēlniecība Monumentālā glezniecība

Iepriekš apgūtās vielas nostiprināšana- spēle: „barokālais domino” (aptuveni 30 minūtes).

Klasē tiek izveidotas četras komandas, katrā pa 6-7 skolēni. Katrai komandai tiek izdalīts attēlu komplekts, un komandu uzdevums ir sakārtot attēlus loģiskā ķēdē, savienojot attēlu ar mākslinieka vārdu un darba nosaukumu. Kad uzdevums ir paveikts, katra komanda savu izveidoto domino virkni ar magnētiem pieliek pie tāfeles. Komandas pārstāvis komentē padarīto, pārējie skolēni seko līdzī un novērtē, vai uzdevums izpildīts pareizi. Ja, veidojot ķēdi, tiek pieļautas kļūdas, tās tiek analizētas un izlabotas. Kad visas četras virknes ir sakārtotas, skolēniem, fonā skanot baroka mūzikai, ir iespēja pie tāfeles aplūkot arī citu komandu veikumu un piezīmēt pierakstu burtnīcā tos attēlus un mākslinieku vārdus, kuru atcerēšanās sagādā grūtības. Spēles mērķis ir nostiprināt skolēnu vizuālo atmiņu, attēlu atpazīšanu, sadarbības prasmju attīstīšana, arī individuālo mācību sasniegumu apzināšana. Šajā stundas daļā tiek pielietotas interaktīvās mācību metodes –spēles elementu izmantošana. Kā mācību darba organizācijas forma tiek izmantots darbs grupās. Sagatavotie attēlu komplekti tiek prezentēti diplomdarba uzskates daļā.

Stundas noslēgums (aptuveni 3 minūtes). Vēlreiz tiek pievērsta uzmanība kopsavilkuma tabulai, sniegta informācija par nākošajā stundā paredzēto ieskaitei darbu.

Stundas norises analīze

Visās klasēs barokālā domino spēle tika uzņemta ar sajūsmu, lai gan darba izpildes procesā radās grūtības, dažās komandās izvērās asas diskusijas par pareizo variantu izvēli. Plānoto uzdevumu no divpadsmit komandām bez kļūdām paveica desmit, bet divu komandu darbos bija neprecizitātes. Skolēni bija motivēti doto uzdevumu izpildīt pareizi, klasēs spēles laikā valdīja sacensības gaisotne. Klasē veiktais uzdevums var tikt uzskatīts kā labs atspēriena punkts tēmas apguves noslēguma darbam.

9. stunda

Stundas tēma – Ieskaitei darbs par tēmu: „Baroka māksla”.

Stundas mērķis - pārbaudīt un novērtēt skolēnu zināšanas par baroka mākslu.

Stundas metode - reprodutīvā metode.

Stundas materiāli tehniskais nodrošinājums – ieskaitei testa divu variantu darba lapas. Testa rezultātu analīzi skatīt 3.3 punktā, bet testa variantus un skolēnu izpildītos darbus skatīt **8. pielikumā**.

Stundas norise:

Sagatavošanās darbam (aptuveni 2 minūtes). Ieraksti mācību žurnālā, kavējumu reģistrācija. Ieskaitei testa darba lapu izdalīšana un testa izpildes nosacījumu paziņošana.

Ieskaitei darba uzdevumu izpildīšana (35 minūtes).

Darbu nodošana un stundas noslēgums (aptuveni 3 minūtes). Darba rezumējums, īsas pārrunas par testa uzdevumiem, kopsavilkums par tēmu „Baroka māksla” – skolēnu pašvērtējums par apgūto mācību vielu.

Stundas norises analīze

Skolēni izstrādātos ieskautes testa darbus izpildīja, iekļaujoties paredzētajā laikā, katrā klasē bija daži skolēni, kuri ar šo uzdevumu tika galā ātrāk par noteikto laiku, turklāt, labojot darbus, tika konstatēts, ka šāda „pirmstermiņa izpilde” nav ietekmējusi darbu kvalitāti. Pārrunās ar skolēniem, viņi atzina, ka testa uzdevumi ir bijuši pietiekami grūti, daļa skolēnu kā grūtāko uzdevumu minēja attēlu atpazīšanu, jo citos mācību priekšmetos šāda veida uzdevumi bieži nav tikuši doti. Pēc testa lielākā daļa skolēnu atzina, ka kopumā viņiem tēma baroka māksla ir saprotama, un ka stundās paveiktais darbs ir bijis lietderīgs.

Kopumā, vadoties pēc skolēnu mācību vielas apguves rezultātiem, kā arī 9 mācību stundu norises, var secināt, ka mācību vielas satura izstrāde un tā realizēšana ir bijusi veiksmīga.

3.3 Mācību satura apguves rezultātu analīze

Par mācību satura apguvi var spriest pēc skolēnu sasniegtajiem mācību darba rezultātiem. Mācību rezultātu analīzē svarīgi ir izvērtēt gan mācību izziņas darbību, gan iegūto mācību darba vērtējumu. Dz. Albrehta norāda, ka mācību rezultātu kontrolei ir vairākas funkcijas:

- informatīvā funkcija – tādā veidā skolotājs un skolēni iegūst informāciju par mācību darba virzību,
- izglītojošā funkcija – izpildot pārbaudes darbu uzdevumus, tiek nostiprinātas zināšanas un prasmes,
- audzinošā funkcija – skolēniem tiek stimulēta atbildības sajūta par savu darbu, kā arī viņi tiek radināti strādāt sistemātiski,
- regulējošā funkcija – skolēnu zināšanas skolotājam parāda iespējamās nepilnības plānotajā mācību procesā, un ir iespēja tās novērst, izdarot izmaiņas[1, 155].

Kā norādīts LR Ministru Kabineta Noteikumu Nr. 463 „ Par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu” IV punktā, vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi ir šādi:

- prasību atklātības un skaidrības princips – mācību priekšmetu standartos ir noteikts obligātais mācību priekšmeta saturs, ietverot pamatprasības izglītojamā sasniegumiem;

- pozitīvo sasniegumu summēšanas princips – iegūtā izglītība tiek vērtēta, summējot pozitīvos sasniegumus iegaumēšanas un izpratnes, zināšanu lietošanas un radošās darbības līmenī;
- vērtējuma atbilstības princips – noslēguma pārbaudes darbā tiek dota iespēja apliecināt savas zināšanas, prasmes un iemaņas visiem mācību sasniegumu vērtēšanas līmeņiem atbilstošos uzdevumos, piemēros un mācību situācijās;
- vērtējuma noteikšanai izmantoto veidu dažādības princips – mācību sasniegumu vērtēšanā izmanto rakstiskas, mutiskas un kombinētas pārbaudes, individuālo un grupas sasniegumu vērtēšanu un dažādus pārbaudes darbus;
- vērtēšanas regularitātes princips – mācību sasniegumi tiek vērtēti regulāri, lai noteiktu izglītojamā attīstību un pilnveidotu turpmāko izglītības procesu;
- vērtējuma obligātuma princips – nepieciešams iegūt pozitīvu vērtējumu visos izglītības [35].

Noteikumu 4. pielikumā ir minēti mācību sasniegumu vērtēšanas kritēriji;- iegūto zināšanu apjoms un kvalitāte, un iegūtās prasmes un iemaņas. Šajā dokumentā norādīts, ka izglītojamā sasniegumus mācību priekšmetā izsaka 10 ballu skalā, kārtējā pārbaudē, kurā nav iespējams mācību sasniegumu vērtējums atbilstoši 10 ballu skalai, pedagogs mācību sasniegumus var vērtēt ar „ieskaitīts” vai „neieskaitīts”.

Tāpat 4. pielikuma 3. punktā ir uzskaitīti kritēriji, nosakot vērtējumu 10 ballu skalā. Norādīts, ka vērtējumu 9 un 10 balles skolēns iegūst, ja ir apguvis zināšanas un prasmes tādā līmenī, ka mācību saturu uztver, iegaumē, to izprotot, kā arī spēj to patstāvīgi izmantot jaunu zināšanu apguvei un radošu uzdevumu risināšanai, prot risināt dažādas problēmas, saskatīt un izskaidrot likumsakarības, spēj patstāvīgi izteikt savu viedokli, definēt vērtējuma kritērijus, paredzēt sekas, prot cienīt un novērtēt atšķirīgu viedokli, veicina sadarbību mācību problēmu risināšanā.

6, 7, un 8 balles - spēj reproducēt mācību saturu pilnā apjomā, to izprotot, saskata likumsakarības un problēmas, atšķir būtisko no mazsvarīgā, prot izmantot zināšanas un prasmes pēc parauga, analogijas vai pazīstamā situācijā veic tipveida un kombinētus mācību uzdevumus, mācību priekšmeta satura pamatjautājumos pauž personisko attieksmi konstatācijas līmenī, ieguvis attīstītu sadarbības un saziņas prasmi.

4 un 5 balles - ir iepazinis norādīto mācību saturu, prot atšķirt būtisko no mazsvarīgā, zina un var definēt jēdzienus, galvenos likumus, var formulēt atpazīšanas noteikumu, risina tipveida uzdevumus, mācību priekšmeta satur izklāsta skaidri un saprotami, mācībās izmanto tradicionālās izziņas metodes, izpildot pedagoga norādījumus, ir apguvis sadarbības un saziņas prasmi.

1, 2, un 3, balles – spēj mācību saturu tikai uztvert, bet iegaumē un reproducē nepietiekamu apgūstamā satura apjomu (mazāk nekā 50 %), veic primitīvus uzdevumus tikai pēc parauga labi pazīstamā situācijā, bez kļūdām veic tikai daļu uzdevumu, mācību saturu izklāsts, bet citiem nesaprotami, reti atšķir būtisko no mazsvarīgā[35].

Savukārt kultūras vēstures mācību priekšmeta standartā noteiktas šādas skolēnu zināšanu un prasmju pārbaudes formas – eksāmens, ieskaite, beidzot 10., 11., vai 12. klasi, apkopjošas tematiskās ieskaites. Norādīts arī , ka ieskaites laikā var izmantot filozofu un rakstnieku citātus, tēlotājmākslas darbu reprodukcijas vai mūzikas ierakstus[36].

Izstrādājot diplomdarba tēmai atbilstošo mācību saturu, un izvēloties mācību satura apguves vērtēšanas kritērijus, tika ievērotas vispārējās vidējās izglītības standarta un kultūras vēstures mācību priekšmeta standarta prasības, lai sasniegtie mācību rezultāti organiski iekļautos kopējā izglītības procesā. Tēmas „Baroka māksla” mācību saturā ir paredzēta skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

- 1) trešajā stundā, vērtējot skolēnu patstāvīgo darbu grupās, salīdzinot renesanses un baroka mākslu,
- 2) ceturtajā stundā, vērtējot izpildīto starpvērtējuma testu par baroka mākslu Itālijā,
- 3) vērtējot skolēnu izpildīto mājas uzdevumu , kas tika dots pēc sestās stundas,
- 4) devītajā stundā, vērtējot ieskaites testu par tēmu (noslēguma vērtējums).

Izstrādāto testu vērtēšanas kritērijos ir iekļautas skolēnu zināšanu un prasmju vērtēšana vadoties pēc iepriekš uzskaitītajiem kritērijiem, bet skolēnu darbs grupās tiek vērtēts, iekļaujot vērtēšanas kritērijos arī skolēnu attieksmi.

Patstāvīgā darba vērtēšanas kritēriji un rezultātu analīze

Otrās stundas noslēgumā skolēniem tika doti trīs uzdevumi patstāvīgajam darbam grupās. Šis darbs tika veikts, sadarbojoties diviem skolēniem, un vērtējums bija abiem vienāds. Patstāvīgā darba vērtēšanas kritēriji ir šādi:

- 10 un 9 balles skolēni iegūst, atbildot uz dotajiem jautājumiem precīzi, formulējot savas atbildes loģiskos teikumus, uzsverot galvenās renesanses un baroka mākslas atšķirības: renesansē dominē antīkās kultūras ideāli, tās centrā ir cilvēks, darbos izteikta tieksmība uz harmoniju, pilnību. Barokā vērojama akcentu nomaiņa no prāta uz jūtām, diagonālas kompozīcijas pielietojums, uzsvērtā ārišķība un dekoratīvitate, detaļu pārpilnība, darbs tiek izpildīts paredzētajā laikā;
- 8, 7 vai 6 balles skolēni iegūst ja spēj saskatīt pieminētās atšķirības un uzskaitīt tās, izmantojot skolotāja sagatavotā teksta izklāstā lietotos jēdzienus,

- 5 un 4 balles skolēni iegūst, ja tiek saskatītas būtiskākās atšķirības, tās uzskaitītas, pielietoti stundās pieminēti jēdzieni un termini, atbildēs nav jūtama radošā pieeja, ir gramatiskas kļūdas;
- 3, 2 vai 1 balli skolēni iegūst, ja dotais uzdevums ir izpildīts tikai daļēji, pieļautas būtiskas kļūdas, netiek saskatītas galvenās renesanses un baroka mākslas atšķirības, tiek kļūdaini lietoti jēdzieni.

Izvērtējot patstāvīgā darba uzdevumus, tika iegūti šādi rezultāti:

Pirmā uzdevuma rezultāti

Klases	Vērtējums ballēs						
	10	9	8	7	6	5	4
11a	-	2	-	2	4	-	-
11b	2	2	2	2	2	-	-
11c	-	2	2	2	-	2	-
KOPĀ	2	6	4	6	6	2	-

Kā liecina iegūtie rezultāti, puse skolēnu šo uzdevumu izpildīja, saņemot vērtējumu 8, 9 un 10 balles, tātad, parādot izpratni par mācību vielu un vienlaikus arī savu radošo pieeju, meklējot risinājumus un formulējot atbildes.

Vērtējumu 5 balles ieguva 2 skolēni, kuru darbos bija jūtama neprasme formulēt savus spriedumus un secinājumus. Uzmanību pievērš 11a klases rezultāti, jo ir samērā izteikta iegūto vērtējumu polaritāte; tie ir vai nu augstā līmenī, vai tuvojas viduvējam. Tātad, turpmākajā darbā šis apstāklis ir jāņem vērā, un stundu noslēgumos, pārrunājot izklāstīto mācību vielu, ir jāparedz laiks ne tikai skolotāja komentāriem, bet arī pašu skolēnu atbildēm uz būtiskajiem teksta izklāsta jautājumiem.

Otrā uzdevuma rezultāti

Klases	Vērtējums ballēs						
	10	9	8	7	6	5	4
11a	-	2	2	2	2	-	-
11b	2	2	2	4	-	-	-
11c	2	2	4	2	-	-	-
KOPĀ	4	6	8	8	2	-	-

Salīdzinot ar pirmā uzdevuma rezultātiem, redzams, ka glezniecības darbu analīze skolēniem padodas labāk, iespējams, tā ir pierastāka, arī vieglāk komentējama. No šiem rezultātiem var secināt, ka turpmākā stundu izklāstā glezniecībai, tēlniecībai un arhitektūrai ir

jāatvēl aptuveni līdzīgs laiks, arī tajās stundās, kur tika plānots galveno uzsvaru likt tikai uz glezniecību, piemēram, baroka māksla Flandrijā un Spānijā.

Trešā uzdevuma rezultāti

Klases	Vērtējums ballēs						
	10	9	8	7	6	5	4
11a	-	2	2	2	2	-	-
11b	-	2	2	2	2	2	-
11c	-	2	2	2	2	2	-
KOPĀ	-	6	6	6	6	4	-

Trešajā uzdevumā skolēnu iegūtais vērtējums apliecina jau iepriekš konstatēto, proti, no vizuālās mākslas veidiem tieši glezniecībai tiek pievērsta lielākā uzmanība, un arhitektūra, kā arī tēlniecība paliek „ēnā”. Kā jau minēts, šī patstāvīgā darba rezultāti bija iemesls izmainīt sākotnēji plānoto stundas norises gaitu.

Patstāvīgā darba uzdevumus un skolēnu izpildīto darbu paraugus skatīt **2. pielikumā**.

Starpvērtējuma testa vērtēšanas kritēriji un rezultātu analīze

Starpvērtējuma testa variantus un skolēnu izpildītos starpvērtējuma testa darbu paraugus skatīt **4. pielikumā**.

Skolēnu atbildes vērtētas pēc 10 ballu skalas, summējot testa trijās daļās iegūtos punktus un pēc izstrādātās vērtēšanas tabulas tos pārvēršot ballēs.

10 un 9 balles skolēni var iegūt, pareizi izpildot doto testu 80 – 100 % apjomā, veicot uzdevumus, kuros nepieciešamas zināšanu reproducēšana, izpratne un radoša pieeja darbam. 10 un 9 balles parāda augstu zināšanu līmeni. 8, 7, vai 6 balles, kas atbilst optimālam zināšanu līmenim, var iegūt, pareizi izpildot 60- 80 % no kopējā testa apjoma, veicot tipveida uzdevumus, kas prasa konkrētu zināšanu pielietojumu (testa 1. un 2. daļa) . 5 un 4 balles- vidēju zināšanu līmeni parāda testa izpilde 60 – 50 % apjomā, izpildot vienkāršus uzdevumus(1.daļa), demonstrējot mācību vielas pamatu apguvi, bez dziļākas analītiskās izpratnes. . Ja tests ir izpildīts mazāk par 50 % apjomā, skolēnu vērtējums atbilst 3, 2,vai 1 ballei, kas ir nepietiekams vērtējums, un norāda uz vāju zināšanu līmeni par doto tēmu.

Starpvērtējuma testa rezultāti

Klases	Iegūtais vērtējums ballēs					
	10	9	8	7	6	5
11 a	4	8	8	6	1	-
11 b	6	8	5	3	4	2
11 c	4	10	9	3	2	1
KOPĀ	14	26	22	12	7	3

Starpvērtējuma testa uzdevumu analīze

Starpvērtējuma testa pirmā daļa sastāv no 5 jautājumiem, kur skolēniem ir jāizvēlas viena pareizā atbilde no četriem variantiem. Testa pirmajā variantā, kuru izpildīja 41 skolēns, tika iegūti šādi rezultāti:

Jautājuma nr.	1.	2.	3.	4.	5.
Pareizo atbilžu skaits	41	38	32	39	35

Testa otrajā variantā, kuru izpildīja 43 skolēni, iegūtie rezultāti ir šādi:

Jautājuma nr.	1.	2.	3.	4.	5.
Pareizo atbilžu skaits	42	44	35	40	37

Iegūtie rezultāti liecina par to, ka vairumā gadījumu skolēni ir mācējuši sniegt atbildes uz vienkārši formulētiem jautājumiem. Detalizētāku zināšanu nepieciešamība, piemēram, 3. jautājumā, nelielai daļai skolēnu sagādā grūtības. Savukārt testa otrā variantā 4. jautājumā (par jezuītu ordeņa dibinātāju) no četrām nepareizajām atbildēm divās bija izvēlēta pretēji nepareizā atbilde (Mārtiņš Luters), kas liecina par šo skolēnu neprasmi izšķirt jēdzienus . Arī uz pirmās daļas 5. jautājumu abos testa variantos parādās kļūdainas atbildes. Šis jautājums par konkrētu mākslas objektu sasaisti ar tā atrašanās vietu, rada grūtības.

Testa otrā daļa sastāv no trīs uzdevumiem, kuros skolēniem nepieciešama prasme saskatīt likumsakarības, pielietot konkrētas zināšanas, īsi formulēt pareizas atbildes. Šajā daļā iespējami arī daļēji pareizi uzdevumu risinājumi, kas attiecīgi tiek vērtēti ar mazāku punktu skaitu.

Maksimālo punktu skaitu – 8 punktus testa pirmajā variantā ieguva 28 skolēni, bet otrajā variantā – 34 skolēni. Zīmīgi, ka visvairāk kļūdu bija atbildēs uz jautājumiem par baroka mākslas raksturīgajiem tematiem un baroka arhitektūras elementiem - testa trešajā daļā daži no šiem jēdzieniem un tematiem ir pieminēti uzdevumā, bet skolēnu uzmanība acīmredzot ir bijusi fokusēta tikai uz konkrētā uzdevuma izpildi. Tātad, tiem skolēniem, kuri pieļāva šādas kļūdas, ir nepieciešamas stabilas zināšanas, jo viņiem sagādā grūtības loģiski uztvert visu testa uzdevumu kopumu .

Savukārt testa trešās daļas uzdevumi tika sastādīti, vadoties pēc vērtēšanas kritērijiem, kas atbilst 10 un 9 ballēm – šī uzdevuma izpildei skolēniem ir nepieciešamas gan zināšanas, gan to radošs pielietojums, prasme formulēt savu viedokli, izkopta rakstu valoda. Par šī uzdevuma izpildi maksimāli iespējamais 7 punktus pirmajā testa variantā ieguva 10 skolēni, bet otrajā – 12 skolēni. Daži no tiem skolēniem, kuri pilnībā izpildīja trešās daļas uzdevumu, bija pieļāvuši dažas kļūdas testa otrajā un pirmajā daļā.

Kopumā starpvērtējuma testā sasniegtos rezultātus var vērtēt kā optimālus, un iegūtais vērtējums objektīvi atspoguļo skolēnu zināšanas par šo tēmu.

Mājas uzdevuma vērtēšanas kritēriji un rezultātu analīze

Pēc sestās stundas skolēniem tika uzdots mājas uzdevums – atrast uzziņu avotos uz izrakstīt pierakstu burtnīcās 10 ar baroka mākslu saistītus terminus un to skaidrojumus, norādot izmantoto uzziņas avotu. Izpildītie mājas darbi tika vērtēti ar „ieskaitīts” vai „neieskaitīts”. Vērtējumu „ ieskaitīts” skolēni iegūst, ja ir sameklēts norādītais terminu skaits, ja šie termini ir saistīti ar baroka mākslu, dots sameklēto terminu skaidrojums, ja ir uzrādīti uzziņas avoti. Vērtējumu „neieskaitīts” skolēni saņem, ja ir sameklēti mazāk nekā 6 termini, termini neatbilst uzdevuma nosacījumiem, ja nav dots terminu skaidrojums, kā arī nav norādīti uzziņas avoti. Kā jau norādīts sestās stundas norises analīzē, no 84 skolēniem par izpildīto mājas uzdevumu vērtējumu „ieskaitīts” ieguva 75 skolēni. Mājas uzdevuma izpildē bija vērojama skolēnu izziņas interese, - neraugoties uz to, ka darbs netiek vērtēts ar atzīmi, 12 skolēni to bija izpildījuši, atrodot vairāk nekā 10 norādītos terminus, kā arī izmantojuši dažādus uzziņas avotus.

Ieskaites testa vērtēšanas kritēriji un rezultātu analīze

Ieskaites testa variantus un skolēnu izpildītos ieskaites testa darbu paraugus skatīt **8. pielikumā**.

Skolēnu atbildes vērtētas pēc 10 ballu skalas, summējot testa trijās daļās iegūtos punktus un pēc izstrādātās vērtēšanas tabulas tos pārvēršot ballēs.

10 un 9 balles skolēni var iegūt, pareizi izpildot doto testu 85 – 100 % apjomā, veicot uzdevumus, kuros nepieciešamas zināšanu reproducēšana, izpratne un radoša pieeja darbam. 10 un 9 balles parāda augstu zināšanu līmeni. 8, 7, vai 6 balles, kas atbilst optimālam zināšanu līmenim, var iegūt, pareizi izpildot 60- 85 % no kopējā testa apjoma, veicot tipveida uzdevumus, kas prasa konkrētu zināšanu pielietojumu (testa 1. un 2. daļa) . 5 un 4 balles- vidēju zināšanu līmeni parāda testa izpilde 40 – 60 % apjomā, izpildot vienkāršus uzdevumus(1. daļa). Ja tests ir izpildīts mazāk par 40 % apjomā, skolēnu vērtējums atbilst 3, 2,vai 1 ballei, kas ir nepietiekams vērtējums. Salīdzinot ar starpvērtējuma testu, ir paredzēts lielāks to uzdevumu apjoms, kurus izpildot, skolēni parāda izpratni un analītiskās spējas, bez tam iekļauts arī uzdevums, kas saistīts ar attēlu atpazīšanu un to analīzi.

Ieskaites testa rezultāti

Klases	Iegūtais vērtējums ballēs					
	10	9	8	7	6	5
11 a	2	8	6	6	5	-
11 b	5	8	5	6	4	1
11 c	2	8	10	5	2	1
KOPĀ	9	24	21	17	11	2

Ieskaites testa uzdevumu analīze

Apkopojot pirmā varianta pirmās daļas jautājumus, redzams, ka skolēni ir apguvuši mācību vielu tādā mērā, lai bez grūtībām varētu atbildēt uz šiem jautājumiem. Apkopojot testa pirmā varianta pirmajā daļā iegūtos punktus, rezultāti ir sekojoši:

Jautājuma nr.	1.	2.	3.	4.	5.
Pareizo atbilžu skaits	41	42	42	40	41

Testa pirmo variantu izpildīja 42 skolēni. Analizējot testa pirmās daļas atbildes, var secināt, ka skolēni ir parādījuši konkrētu faktu zināšanas, atbildot uz dotajiem jautājumiem.

Testa otrā varianta pirmajā daļā, ko izpildīja 42 skolēni, iegūtie punkti ir šādi:

Jautājuma nr.	1.	2.	3.	4.	5.
Pareizo atbilžu skaits	42	39	40	40	42

Arī šajā variantā skolēnu atbildes liecina par konkrētu faktu zināšanu. Pirmās daļas otrajā jautājumā salīdzinot ar pirmo variantu ir vairāk kļūdainu atbilžu un tas, iespējams, ir saistīts ar piedāvāto atbilžu līdzību, kas skolēnus varētu būt apmulsinājusi.

Testa otrajā daļā skolēniem vajadzēja sniegt īsas atbildes, papildinot doto tekstu. Šāda veida uzdevumi ne tikai parāda orientēšanos mācību saturā, bet arī liecina par skolēnu prasmi veidot loģisku tekstu. Pirmajā testa variantā uz dotajiem pieciem otrās daļas jautājumiem tika iegūtas šādi rezultāti:

Teikums	1.	2.	3.	4.	5.
Pareizo atbilžu skaits	40	40	38	42	36

Kā redzams, grūtības ir sagādājis jautājumu par Spānijas baroka tēlniecību, kaut gan, izvērtējot uzdevuma formulējumu, jāsecina, ka tas nav uzstādīts pietiekami skaidri un nepārprotami, tātad turpmāk šādus jautājumus testos nav jāiekļauj.

Otrajā testa variantā šajā uzdevumā iegūtie rezultāti ir šādi:

Teikums	1.	2.	3.	4.	5.
Pareizo atbilžu skaits	40	37	39	40	42

Šeit iegūtie rezultāti parāda, ka skolēni ir izpratuši uzdevuma formulējumu, vienīgi jautājumā par konkrētu Dž. L. Bernīni darbu ir vairāk kļūdainu atbilžu.

Testa otrās daļas otrais un trešais uzdevums arī ir sastādīts, lai konstatētu skolēnu zināšanu pielietošanas prasmi un loģiskās spriešanas spējas. Interesanti atzīmēt, ka paši skolēni pēc testa atzina, ka šādi uzdevumi viņiem ir vislabāk pazīstami no citos mācību priekšmetos izpildītajiem pārbaudes darbiem.

Savukārt testa trešās daļas uzdevums – atbildes uz jautājumiem saistībā ar katrā variantā doto attēlu - tika sastādīts, lai skolēniem būtu iespēja ne tikai producēt zināšanas un atpazīt konkrētus

faktus, bet arī, lai tiktu izmantota radošā pieeja, izdarīti analītiski secinājumi. Šo uzdevumu, iegūstot maksimālo punktu skaitu kopumā veica 25 skolēni no 84, kas ir visnotaļ augsts rezultāts.

Kopsavilkums

Rezumējot mācību satura izstrādi 9 kultūras vēstures stundām par tēmu „Baroka māksla” un šī satura realizāciju, var secināt, ka:

- izstrādātais mācību saturs atbilst kultūras vēstures mācību priekšmeta standartā noteiktajām prasībām,
- plānotā mācību stundu norise saskan ar reāli notikušo, visās 11 – tajās klasēs mācību satura apguve norisinājās paredzētajā laikā un apjomā,
- mācību procesa laikā mācību saturs tika koriģēts, ņemot vērā skolēnu aktivitāti mācību stundās, atšķirīgās situācijas dažādās klasēs, kā arī analizējot pirms starpvērtējuma testa veiktos patstāvīgos darbus,
- iegūtie mācību satura apguves rezultāti gan starpvērtējuma testā, gan ieskaite testā parāda augstu un optimālu apguves līmeni,
- mācību satura izstrādē un realizācijā pielietotās dažādās mācību metodes un mācību darba organizēšana klasēs ir veicinājuši skolēnu mācīšanās motivāciju, un tādēļ ir iegūti labi rezultāti,
- mācību satura realizācija – praktiskā stundu norise - ir atbilstoša mūsdienīgas izglītības kvalitātes prasībām, jo skolotāja izvirzītie mācību mērķi no skolēnu puses tika akceptēti, skolēnu mācību darbs liecināja par viņu vēlmi apgūt mācību vielu, un pēc pašu skolēnu izteikumiem, notikušās stundas bija saistošas, mācību stundās bija vērojama pozitīva gaisotne, kas veicināja savstarpējo sapratni.

Nobeigums

Veicot diplomdarba mērķa – mūsdienīgai izglītības kvalitātei atbilstoša mācību satura izstrādi 9 kultūras vēstures stundām par tēmu „Baroka māksla” 17. gadsimta kultūras kontekstā īstenošanai noteiktos uzdevumus, tika secināts, ka :

- jauniešu vecumposma psihiskās attīstības īpatnības nosaka viņu mācīšanās motivāciju, tātad, būtiski ietekmē pozitīvu mācību rezultātu sasniegšanu,
- mācību procesā svarīga nozīme ir veiksmīgai komunikācijai, jo kvalitatīvs mācību darbs tiek īstenots kā skolotāju un skolēnu savstarpējā sadarbība, ka vērsta uz kopīgu mērķi,
- skolotāja izvēlētās un mācību satura realizācijā pielietotās mācību metodes ietekmē skolēnu mācīšanās motivāciju, un metožu izvēli nosaka gan mācību saturs, gan konkrētā situācija mācību stundā,
- izstrādājot kultūras vēstures stundu mācību saturu, nepieciešams mācību vielu apskatīt kopējā laikmeta kontekstā, kā arī saistīt to ar iepriekš apgūto vielu un citiem mācību priekšmetiem,
- kultūras vēstures mācību saturu nosaka vispārējās vidējās izglītības standarta nostādnes un kultūras vēstures mācību priekšmeta standartā noteiktās prasības,
- realizējot mācību saturu, skolotājam nepieciešams veikt detalizētu stundu plānojumu, lai kontrolētu iecerēto stundas norisi, iekļautos atvēlētajā laikā,
- būtiska mācību procesa sastāvdaļa ir mācību apguves rezultātu analīze, turklāt mācību rezultāti ir ne tikai skolēnu iegūtais zināšanu novērtējums, bet arī viņu radošā attīstība, patstāvīgā darba un saskarsmes iemaņu pilnveidošana, kas notiek mācību procesa laikā,
- mācību process ir radoša darbība ne tikai skolēniem, bet arī skolotājam, jo pastāvīgi ir jāizvērtē un vajadzības gadījumā jāpārstrukturē mācību stundas norise, kā arī skolotājs kā personība pilnveidojas savstarpējās komunikācijas procesā .

Kopumā aplūkojot diplomdarba teorētiskajā daļā analizētos mācību procesu raksturojošos faktoros,- jauniešu vecumposma psihiskās attīstības īpatnības, skolotāja un skolēnu savstarpējo komunikāciju un mācīšanās motivāciju, kā arī mācību metodes un to izvēles kritērijus atbilstoši plānotajam mācību saturam, saistībā ar praktiskās daļas,- mācību satura izstrādes 9 kultūras vēstures stundām par tēmu „Baroka māksla”, šī mācību satura realizāciju un iegūtu mācību rezultātu analīzi, var izdarīt secinājumu, ka diplomdarba mērķis ir sasniegts, jo:

- izstrādātais mācību saturs atbilst LR vispārējās vidējās izglītības standarta un kultūras vēstures mācību priekšmeta standarta prasībām,

- mācību satura izstrādē tiek ievērotas prasības, ko akcentē mūsdienīgas izglītības nostādnes, proti, kopveseluma pieeja mācību procesam, mācību satura apguves procesā tiek pielietotas dažādas mācību metodes,
- mācību satura izstrādē vieni no noteicošajiem faktoriem ir skolēnu personības respektēšana un patstāvīgas skolēnu mācīšanās sekmēšana,
- ir iegūti pozitīvi mācību satura apguves rezultāti, kas liecina par skolēnu zināšanu un prasmju līmeņa atbilstību kultūras vēstures mācību priekšmeta standartā noteiktajām prasībām,
- mācību satura realizācijas laikā skolotāja un skolēnu attiecībās valdīja savstarpēji pozitīva gaisotne, un skolēni bija gandarīti gan par sasniegtajiem mācību rezultātiem, gan arī par mācību procesu kopumā.

Mūsdienīga izglītības procesa raksturojošie lielumi ir ne tikai skolēnu iegūtais zināšanu un prasmju novērtējums, kas, bez šaubām ir un paliks būtiska izglītības procesa sastāvdaļa, bet arī pati mācību satura apguves norise, tas, cik lielā mērā tajā ir iesaistīti skolēni. Realizējot izstrādāto mācību saturu trijās 11. – tajās klasēs, var secināt, ka skolēni ir bijuši aktīvi mācību procesa dalībnieki, un šis apstāklis ir paaugstinājis viņu mācīšanās motivāciju. Bez tam šāda aktīva līdzdarbošanās sniegusi skolēniem pieredzi savstarpējo attiecību veidošanā, prasmi formulēt un argumentēt savu viedokli, tātad, realizējas diplomdarba ievadā pieminētais zināšanu apguves veids – mācīties būt.

Kas attiecas uz personisko ieguvumu, tad jāatzīmē to, ka mācību satura izstrādes un realizācijas laikā tika iegūta vērtīga pieredze mācību stundu plānošanā, nepieciešamo uzskates materiālu un pārbaudes uzdevumu sagatavošanā, kā arī realizējot plānoto mācību saturu bija iespēja pilnveidot komunikācijas un dialoga veidošanas prasmes, un šī iegūtā pieredze noteikti tiks izmantota turpmākajā kultūras vēstures skolotāja darbā.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. Albrehta Dz. Didaktika. – Rīga: RaKa, 2001., 168 lpp.
2. Baltušīte R. Skolotāja loma mācīšanās motivācijā. - Rīga: RaKa, 2006., 231 lpp.
3. Beļickis I. Vērtīborientētā mācību stunda. – Rīga: RaKa, 2000., 280 lpp.
4. Gudjons H. Pedagoģijas pamatatziņas. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1998., 394 lpp.
5. Jurgena I. Vispārīgā pedagoģija. - Rīga: SIA „Izglītība”, 2002. 144 lpp.
6. Kinders H., Higelmanis V. Pasaules vēstures atlants I daļa. - Rīga: Zvaigzne ABC, 2003., 287 lpp.
7. Kristietības vēsture. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005., 688 lpp.
8. Lanerī – Dažāna N. Glezniecības enciklopēdija. I daļa. Žanri. Kompozīcija. Zīmējums un krāsa. Stili. – Rīga: Jumava, 2004., 272 lpp.
9. Lanerī Dažāna. Glezniecības enciklopēdija. II daļa. Darbnīcu noslēpumi. – Rīga: Jumava, 2005., 239 lpp.
10. Lī Ralfs F. Pasaules civilizācijas. 3. sējums. Jaunie laiki. – Rīga: RaKa, 1999., 262 lpp.
11. Maļicka J. Piederības izjūta un mācību motivācija. – Rīga: RaKa, 2004., 129 lpp.
12. Omārova S. Cilvēks runā ar cilvēku. Saskarsmes psiholoģija. – Rīga: „Kamene”, 2002., 124 lpp.
13. Pasaules kultūras un vēstures notikumu enciklopēdija. – Rīga: Jumava, 2001., 712 lpp.
14. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000., 244 lpp.
15. Prets D. Pedagoģa rokasgrāmata./ Izglītības programmu pilnveide. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000., 383 lpp.
16. Psiholoģijas vārdnīca G. Breslava redakcijā. – Rīga: „Mācību grāmata”, 1999., 324 lpp.
17. Riņķis J. Mācīšanās spēju attīstīšana. – Rīga: Pētergailis, 2002., 57 lpp.
18. Rubenis A. Dzīve un kultūra Eiropā absolūtisma un apgaismības laikmetā. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1996., 365 lpp.
19. Svence G. Attīstības psiholoģija. – Rīga: Zvaigzne ABC, 1999., 156 lpp.
20. Uzulāns J. Skolotājs mūsdienu informatīvajā telpā. II Prezentācija. – Rīga: RaKa, 2002., 102 lpp.
21. Valbis J. Skolēna personības attīstība – izglītības virsuzdevums. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2006., 200 lpp.
22. Zelmenis V. Pedagoģijas pamati. – Rīga: RaKa, 2000., 291 lpp.
23. Harris Sutherland A. Seventeenth Century. Art & Architecture.- London: Laurence King Publishing Ltd, 2005., 426p.
24. Thuiller. J. History of art. Fllammarion, 2002., 634 p.

25. Toman R. Baroque and rococo. – Berlin: Feierabend, 2003., 254 p.
26. Stuckenbrock. Ch., Töpfer B. 1000 Masterpieces of European Painting. Könemann, 2005., 1006 p.
27. Базен Ж. Барокко и рококо. – Москва: Слово, 2003., 288 стр.
28. Баткиль Ж. Веласкес.- Москва:Астрель.АСТ, 2003., 160 ст.
29. Дзери Ф. Ван Дейк. – Москва: Белый город, 2001., 48 ст.
30. Дятлова Г.В., Ляхова К.А. Мастера портрета. – Москва: Вече, 2002., 304 ст.
31. Петер Пауль Рубенс. Текст Федотова Е. – Москва: Белый город, 2001., 63 ст.
32. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. - Ростов-на Дону: Феникс, 2005., 512 ст. Снетков В.М. (2002.) Психология коммуникации в организациях. – М. институт общегуманитарных исследования.
33. Снетков В.М. Психология коммуникации в организациях. – Москва: институт общегуманитарных исследования, 2002., 246 с.
34. Торопыгина М. Портрет в западно-европейской живописи. – Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2005., 94 ст.
35. [elektroniskais resurss]. – <http://isec.gov.lv/normdok/mk00463.htm> - nos. no sākumlapas – Resurss aprakstīts 2006.g. 20. novembrī.
36. Kultūras vēsture (vidējās izglītības standarts).[elektroniskais resurss]. – <http://isec.gov.lv/pedagogiem/standarti/old/vidskol.standarti.shtml?stvkultvest>- nos. no sākumlapas – Resurss aprakstīts 2006.g. 20. novembrī
37. [elektroniskais resurss]. –<http://witcombe.sbc.edu/ARTLink.html>- nos. no sākumlapas – Resurss aprakstīts 2006.g. 3. oktobrī
38. [elektroniskais resurss]. – http://unesco.org/ulis/dec_/res.html- nos. no sākumlapas – Resurss aprakstīts 2006.g. 20. novembrī

Pielikumi

1. pielikums.

Skolēnu aptaujas anketa

Lūdzu sniegt īsas atbildes uz dotajiem jautājumiem!

Vai kultūras vēstures stundās būtu nepieciešams regulāri strādāt ar mācību grāmatām?

Vai būtu nepieciešamas darba burtnīcas?

Kādu (as) grāmatas Jūs izmantojat, gatavojoties kultūras vēstures stundām?

Vai uzdotie mājas darbi Jums palīdz apgūt mācību vielu?

Vai kultūras vēstures tēmām ir saikne ar citiem šī gada mācību priekšmetiem, ja ir, tad ar kādiem?

Atzīmējiet, kurš no šiem mācību stundu norises veidiem Jums patiktu vislabāk? Pamatojiet, kāpēc?

Lekcijas tipa stunda ar attēlu (filmu, ierakstu) demonstrējumiem

Patstāvīgais darbs stundās – individuāli

Patstāvīgais darbs stundās – grupās

Spēles, izmantojot attēlus, krustvārdu mīklas, vārdu spēles, u. c.

Paldies par atsaucību!

2.pielikums

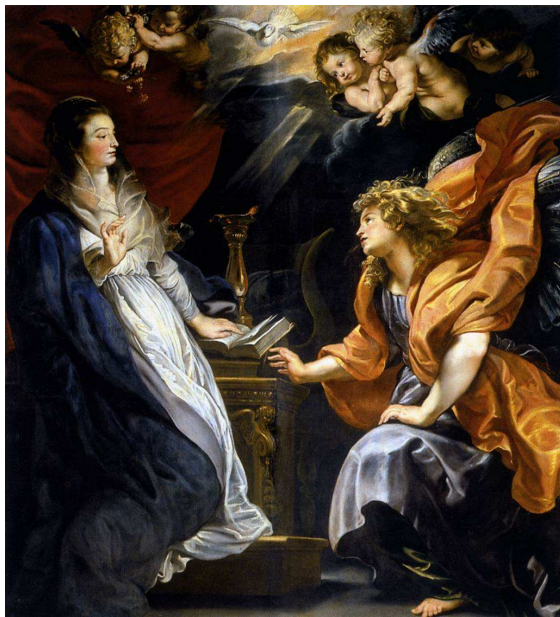
Mākslas stili un virzieni 17. gadsimtā

KARAVADŽISMS

Karavadžo. Marta un Marija Magdalēna. 1598.g. Audekls, eļļa, 97,8x132,7 cm. Mākslas institūts, Detroitā.

BAROKS

P.P.Rubenss. Marijas pasludināšana. 1609-10.g. Audekls, eļļa, 224x200 cm. Mākslas vēstures muzejs, Vīne.

KLASICISMS

N. Pusēns. Arkādijas gani. 1637-39.g. Audekls, eļļa, 185x121 cm. Luvra muzejs, Parīze.

RENEŠANSE

Rafaēls. Jaunavas Marijas saderināšana. 1504.g. Koks, eļļa, 170x117 cm. Breras pinakotēka, Milāna

Karavadžisma ietekme citu mākslinieku darbos

A. Džentileski. Judīte nocērt galvu Holofernam. 1612-21.g. Audekls, eļļa, 199x162 cm. Ufici galerija, Florence.

Karavadžo. Judīte nocērt galvu Holofernam. 1598.g. Audekls, eļļa, 145x195 cm. Nacionālais Antīkās Mākslas muzejs, Roma

Karavadžo. Bakhs. 1596.g. Audekls, eļļa, 95x85 cm. Ufici galerija, Florence

D. Velaskess. Bakha dzīres. 1628-29.g. Audekls, eļļa, Prado muzejs, Madride.

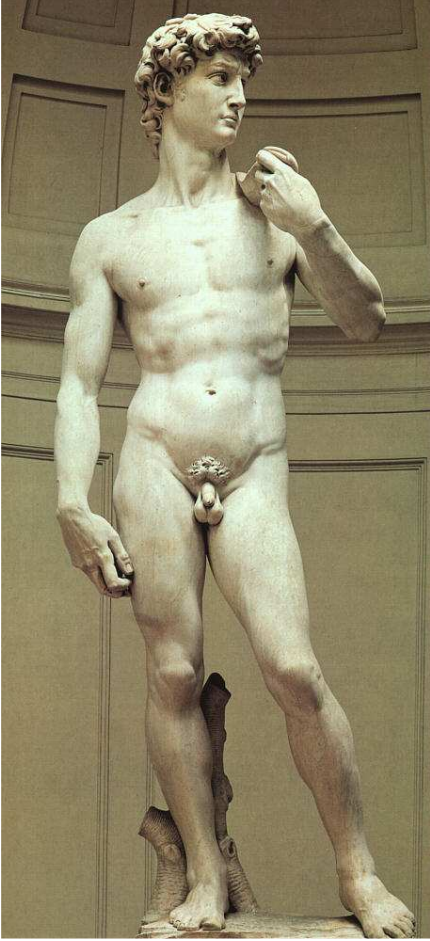

Uzdevumi patstāvīgajam darbam grupās

Pirmais uzdevums (izpildes laiks – 10 minūtes)

Salīdzināt Mikelandželo un Dž. L. Bernīni veidoto Dāvida statuju!

Kādas rakstura īpašības ir vēlējies izcelt Mikelandželo un kādas – Bernīni?

Kā šīs īpašības sasaucas ar baroka mākslas raksturīgām iezīmēm?

Mikelandželo	Bernīni
 <p data-bbox="313 1497 821 1625">Mikelandželo. Dāvids. 1504. g. Marmors, augstums 434 cm. Akadēmijas galerija, Florence</p>	 <p data-bbox="846 1094 1354 1234">Dž. L. Bernīni. Dāvids. 1623 – 24.g. marmors, augstums 170 cm. Borgēzes galerija, Roma.</p>

Otrais uzdevums (izpildes laiks – 10 minūtes)

Salīdziniet Džordžones gleznu “Dusošā Venera” un Rembranta gleznu “Danaja”!

Kādus izteiksmes līdzekļus savā darbā izmanto Džordžone un kādus – Rembrants?

Kā gleznās tiek atspoguļota cilvēka vieta pasaules ainā?

Džordžone	Rembrants
 <p data-bbox="315 810 821 940">Džordžone. Dusošā Venera. 1510g. Eļļa, audekls, 108x175 cm. Gleznu galerija, Drēzdene</p>	 <p data-bbox="846 884 1352 1014">Rembrants van Reins. Danaja. 1636-1647.g. Eļļa, audekls, 165x203 cm. Ermitāža, Sanktpēterburga.</p>

Trešais uzdevums (izpildes laiks-10 minūtes)

Salīdzināt arhitektu D.Bramantes projektēto Tempieto un B. Longēnas projektēto Santa Maria della Salute baznīcu!

Kādas arhitektoniskas detaļas izmanto Bramante un kādas – Longēna?

Kā šajās celtnēs tiek uzsvērti renesanses un baroka mākslas principi?

D. Bramante	B. Longēna
 <p data-bbox="303 919 755 949">D. Bramante. Tempieto. 1502.g. Roma</p>	 <p data-bbox="831 1180 1354 1260">B. Longēna. Santa Maria della Salute baznīca. 1630.g. Venēcija</p>

Izmantoto attēlu saraksts

- A. Džentileski. Judīte nocērt galvu Holofernam. 1612 – 21. g. Audekls, eļļa. 199x162 cm. Ufici galerija, Florence.
- D. Velaskess. Bakha dzīres. 1628 – 29. g. Audekls, eļļa. Prado muzejs, Madride.
- Dž. L. Bernīni. Dāvids. 1623 – 24. g. Marmors. Augstums 170 cm. Borgēzes galerija, Roma.
- Džordžone. Dusošā Venera. 1510. g. Audekls, eļļa. 108x175 cm. Gleznu galerija, Drēzdene.
- Karavadžo. Bakhs. 1596. g. Audekls, eļļa. 95x85 cm. Ufici galerija, Florence.
- Karavadžo. Bakhs. 1596. g. Audekls, eļļa. 95x85 cm. Ufici galerija, Florence.
- Karavadžo. Judīte nocērt galvu Holofernam. 1598. g. Audekls, eļļa. Nacionālais Antīkās Mākslas muzejs, Roma.
- Karavadžo. Marta un Marija. 1598. g. Audekls, eļļa. 97,8x132,7 cm. Mākslas institūts, Detroitā.
- Karavadžo. Pie zīlnieces. 1596.g. Audekls, eļļa. 115x150 cm. Kapitolija muzejs, Roma.
- Karavadžo. Vakariņas Emausā. 1601-02. g. Audekls, eļļa. 139x195 cm. Nacionālā galerija, Londona.
- Karavadžo. Zēns ar augļu grozu. 1598.g. Audekls, eļļa. 70x67 cm. Borgēzes galerija, Roma.
- Mikelandželo. Dāvids. 1504. g. Marmors. Augstums 434 cm. Akadēmijas galerija, Florence.
- N. Pusēns. Arkādijas gani. 1637 – 39. g. Audekls, eļļa. 185x121 cm. Luvras muzejs, Parīze.
- P.P.Rubenss. Marijas pasludināšana. 1609- 10. g. Audekls, eļļa. 224x200 cm. Mākslas vēstures muzejs, Vīne.
- Rembrants van Reins. Danaja. 1636 – 47. g. Audekls, eļļa. Ermitāža, Sanktpēterburga.

Izmantoto attēlu paraugi

**Karavadžo. Vakariņas Emausā. 1601-02. g. Audekls, eļļa. 139x195 cm.
Nacionālā galerija, Londona.**

**Karavadžo. Zēns ar augļu grozu. 1598.g. Audekls, eļļa. 70x67 cm. Borgēzes
galerija, Roma.**

Karavadžo. Pie zīlnieces. 1596.g. Audekls, eļļa. 115x150 cm. Kapitolijs muzejs, Roma.

Karavadžo. Bakhs. 1596. g. Audekls, eļļa. 95x85 cm. Ufici galerija, Florence.

3. pielikums **Baroka māksla Itālijā**

Izmantoto attēlu saraksts

- A. POCO. Svētā Ignacija apoteoze (detaļa). 1688-90. g. Freska, Sv. Ignacija baznīca, Roma.
- B. Longēna. Santa Maria della Salute baznīca. 1630 – 31. g. Venēcija.
- Dž. L. Bernīni. Apolons un Dafne. 1622-245. g. Marmors. Augstums 243 cm .Borgēzes galerija, Roma
- Dž. L. Bernīni. Baldahīns. 1624. g. Bronza, zelts. Svētā Pētera katedrāle, Roma.
- Dž. L. Bernīni. Četru upju strūklaka. 1647 – 1651. g. Marmors, travertīns. Navona laukums, Roma.
- Dž. L. Bernīni. Dāvids. 1623 – 24. g. Marmors. Augstums 170 cm. Borgēzes galerija, Roma.
- Dž. L. Bernīni. Pāvesta Urbāna VIII kaps. 1627 – 47. g. Zeltīta bronza, marmors. Svētā Pētera katedrāle. Roma.
- Dž. L. Bernīni. Prozerpīnas nolaupīšana. 1621 – 22. g. marmors. Augstums 295 cm. Borgēzes galerija, Roma.
- Dž. L. Bernīni. Scala Regia. 1663 – 66. g. Vatikāna pils, Roma.
- Dž. L. Bernīni. Svētā Pētera katedrāles laukums. 1656 – 1671. g. ,Roma.
- Dž. L. Bernīni. Svētās Terēzes ekstāze. 1645- 52. g. Marmors. Santa Maria della Vittoria baznīca, Roma.
- Džakomo Della Porta. Il Gesu baznīcas fasāde.1571-77.g. Roma.
- F. Borromīni. Svētā Kārļa baznīca pie četrām strūklakām. 1638 – 41. g. Roma.
- P. da Kortona. Santa Maria del Pace (griestu gleznojums). 1656- 57. g. Roma.
- P. da Kortona. Pāvesta Urbāna VIII apoteoze. 1633 – 36. g. Freska. 15x25 m. Barberīni pils. Roma.

Izmantoto attēlu paraugi

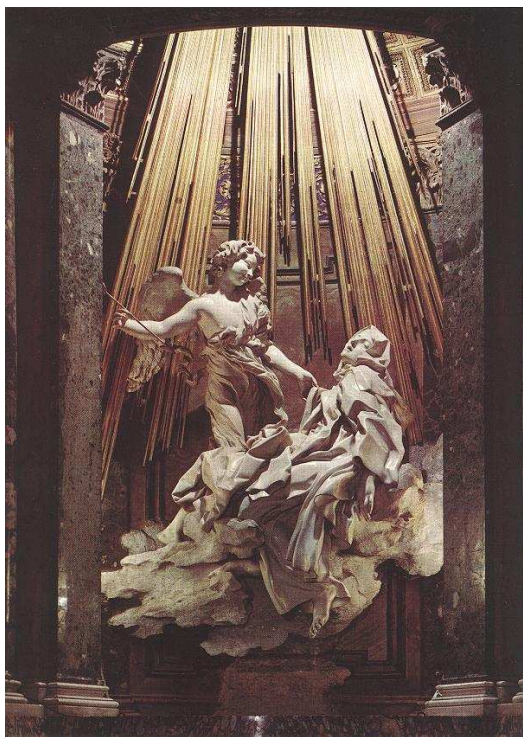
Dž. L. Bernīni. Apolons un Dafne. 1622-245. g. Marmors, augst. 243 cm. Borgēzes galerija, Roma.

Dž. L. Bernīni. Četru upju strūklaka. 1647 – 1651. g. Marmors, travertīns. Navona laukums, Roma.

Dž. L. Bernīni. Svētās Terēzes ekstāze. 1645- 52. g. Marmors. Santa Maria della Vittoria baznīca, Roma.

Andrea Pico. Svētā Ignacija apoteoze (detaļa). 1688-90. g. Freska, Sv. Ignacija baznīca, Roma.

Džakomo Della Porta. Il Gesu baznīcas fasāde.1571-77.g. Roma.

Dž. L. Bernīni. Svētā Pētera katedrāles laukums. 1656 – 1671. g. ,Roma.

2.daļa

Savienojiet ar līnijām doto mākslinieku un viņu darbu nosaukumus! (3 punkti)

Dž. L. Bernīni	„Svētā Ignacija apoteoze”
Dž. Della Porta	„Zēns ar augļu grozu”
A. Poco	„ Svētās Terēzes ekstāze”
K. Moderna	Svētā Kārļa baznīca Romā
F. Borromīni	Svētā Pētera katedrāles fasāde
Karavadžo	Jēzus baznīca Romā

Uzrakstiet trīs baroka arhitektūrai raksturīgus elementus!(3 punkti)

Kādi mākslas stili līdztekus barokam pastāv 17. gadsimtā? (2 punkti)

3.daļa

Izmantojot dotos jēdzienus, sastādiet 7 – 10 teikumus garu baroka mākslas raksturojumu! (7 punkti)

Dinamika, lielais orderis, diagonāla kompozīcija, alegorija, plafons, reliģiski sižeti, reprezentācija

Kopējais punktu skaits _____ atzīme _____

Skolotāja : _____ Anita Zaļaiskalne

Starpvērtējuma tests

Tēma: baroka māksla Itālijā

II variants

Vārds, uzvārds _____ klase _____

Izpildes laiks – 30 minūtes

Maksimāli iegūstamais punktu skaits – 20 punkti

Vērtēšanas tabula

Punkti	20- 19	18- 17	16- 15	14- 13	12- 11	10-9	8-7	6-5	4-3	2-1
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

1. daļa.

No piedāvātajiem atbilžu variantiem ap aplītī apvelciet vienu pareizo atbildi!

1. Pilsētu arhitektūrā baroka laikmetā nozīmīga loma bija

A laukumiem	B vārtiem
C torņiem	D tiltiem

2. Barokam raksturīgs glezniecības žanrs, kas uzsver tā reprezentatīvo funkciju, ir:

A ainava	B parādes portrets
C klusā daba	D marīna

3. Kurš no šiem arhitektiem ir projektējis Sv. Pētera katedrāles laukumu?

A K. Maderno	B Mikelandželo
C Dž. L. Bernīni	D Džakomo della Porta

4. Jezuītu ordeņa dibinātājs ir :

A Akvīnas Toms	B Ignacijs Lojola
C Pāvests Siksts	D Mārtiņš Luters

5. Dž. L. Bernīni veidotās kāpnes „Scala Regia” atrodas

A Vatikānā	B Florencē
C Neapolē	D Milānā

2. daļa

Savienojiet ar līnijām doto mākslinieku un viņu darbu nosaukumus! (3 punkti)

Dž. L. Bernīni	„Plūtons un Persefone ”
B. Longēna	„Pie zīlnieces”
A. Poco	„ Santa Maria della Salute” baznīca Venēcijā
K. Maderno	Svētā Kārļa baznīca Romā
F. Borromīni	Svētā Pētera katedrāles fasāde
Karavadžo	Jēzus baznīca Romā

Uzrakstiet trīs baroka mākslai raksturīgus tematus!(3 punkti)

Kādi mākslas stili līdztekus barokam pastāv 17. gadsimtā? (2 punkti)

3.daļa

Izmantojot dotos jēdzienus, sastādiet 7 – 10 teikumus garu baroka mākslas raksturojumu! (7 punkti)

Pilastrs, kupols, gaismēnas, iluzors, volūtas, parādes portrets, mitoloģiski sižeti

Kopējais punktu skaits _____ atzīme _____

Skolotāja: _____ Anita Zaļaiskalne

5. pielikums

Baroka māksla Flandrijā

Izmantoto attēlu saraksts

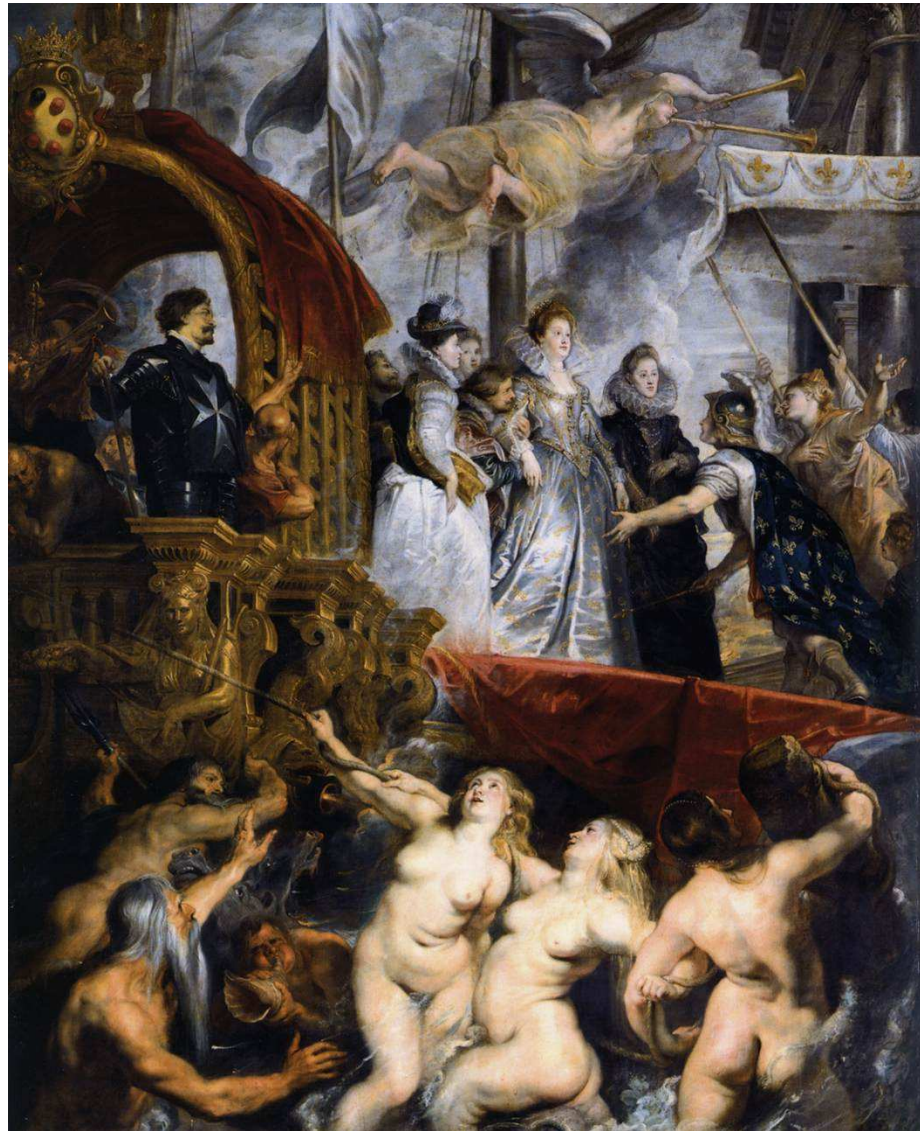
- A. van Deiks. Kardināla Gvido Bentivoljo portrets. 1622 – 27. g. Audekls, eļļa. 196x145 cm. Piti pils. Florence.
- A. van Deiks. Pašportrets. 1625-30. g. Audekls, eļļa. 116,5x93,5 cm. Ermitāža, Sanktpēterburga.
- A. van Deiks. Karaļa Kārļa I portrets. 1635. g. Audekls, eļļa. 266x207. cm. Luvras muzejs. Parīze.
- A. van Deiks. Silēna triumfs. 1616 – 18. g. Audekls, eļļa. 197x137 cm. Nacionālā galerija. Londona.
- F. Sneiderss. Klusā daba ar medījumu. 1614. g. Audekls, eļļa. 156x218 cm. Ričarda Vallafa muzejs. Ķelne.
- F. Sneiderss. Augļu grozs. 1632. g. Audekls, eļļa. 153x214 cm. Prado muzejs. Madride.
- J. D. de Hems. Klusā daba ar papagaiļiem. 1640 – 45. g. 150,5x117,5 cm. Mākslas muzejs. Sarosate.
- P. P. Rubenss. Marķīzes Spinjolas Dorias portrets. 1606. g. Audekls, eļļa. 152,4x98,4 cm. Nacionālā Mākslas galerija. Vašingtona.
- P. P. Rubenss. Leikipa meitu nolaupīšana. 1618. g. Audekls, eļļa. 224x210,5 cm. Vecā pinakotēka. Minhene.
- P. P. Rubenss. Noņemšana no krusta. 1616-17. g. Audekls, eļļa. 425x295 cm. Mākslas muzejs, Lille.
- P. P. Rubenss. Pašportrets ar Izabellu Brandtu. 1609 – 10. g. Audekls, eļļa. 178x136 cm. Vecā pinakotēka. Minhene.
- P.P. Rubenss Zemes un ūdens savienība. 1618. g. Audekls, eļļa. 225,5x180,5 cm. Ermitāža, Sanktpēterburga.
- P.P. Rubenss. Austrijas Annas portrets. 1621-25.g. Eļļa, Audekls, eļļa. 85x37 cm. Luvras muzejs, Parīze.
- P.P. Rubenss. Bekingemas hercoga portrets. 1625.g. Audekls, eļļa. 63x48 cm. Piti galerija, Florence.
- P.P. Rubenss. Helēna Fūrmane ar bērniem. 1636-37. g. Audekls, eļļa. 115x85 cm. Luvras muzejs, Parīze.
- P.P. Rubenss. Marijas Mediči ierašanās Marseļā. 1623-25 . g. Audekls, eļļa. 394x295 cm. Luvras muzejs, Parīze.

Izmantoto attēlu paraugi

**P. P. Rubenss. Noņemšana no krusta. 1616-17. g. Audekls, eļļa.
425x295 cm. Mākslas muzejs, Lille.**

**P.P. Rubenss. Marijas Mediči ierašanās Marseļā. 1623-25 . g.
Audekls, eļļa. 394x295 cm. Luvras muzejs, Parīze.**

P.P. Rubenss Zemes un ūdens savienība. 1618. g. Audekls, eļļa. 225,5x180,5 cm. Ermitāža, Sanktpēterburga.

P.P. Rubenss. Austrijas Annas portrets. 1621-25.g. Eļļa, Audekls, eļļa. 85x37 cm. Luvras muzejs, Parīze.

P.P. Rubenss. Bekingemas hercoga portrets. 1625.g. Audekls, eļļa. 63x48 cm. Piti galerija, Florence.

P.P. Rubenss. Helēna Fūrmane ar bērniem. 1636-37. g. Audekls, eļļa. 115x85 cm. Luvras muzejs, Parīze.

A. van Deiks. Pašportrets. 1625-30. g. Audekls, eļļa. 116,5x93,5 cm. Ermitāža, Sanktpēterburga.

A. van Deiks. Karaļa Kārļa I portrets. 1635. g. Audekls, eļļa. 266x207. cm. Luvras muzejs. Parīze.

6.pielikums

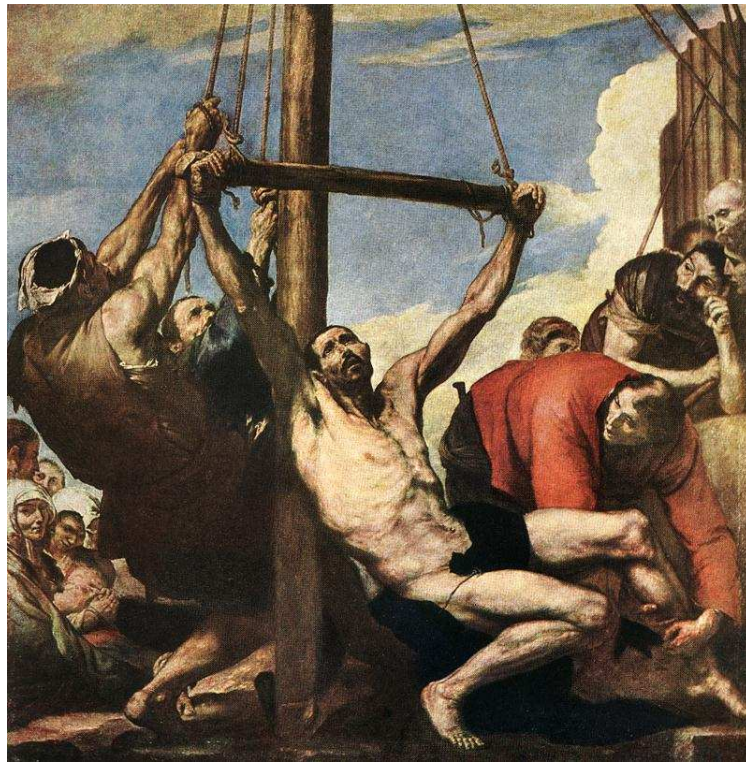
Baroka māksla Spānijā

Izmantoto attēlu saraksts

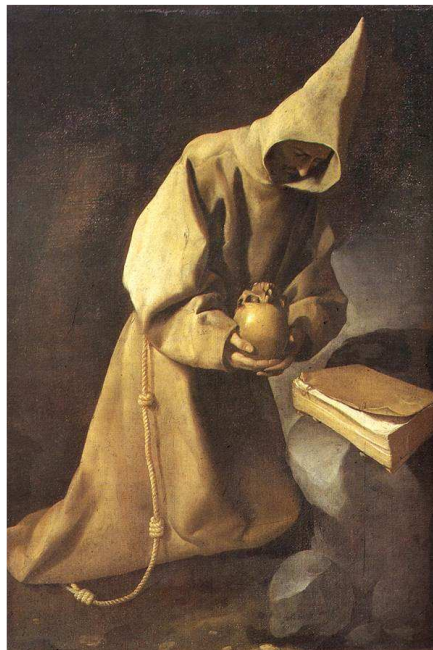
- A. Kano. Granadas katedrāles fasāde. 1667. .g Granada.
- D. Velaskess. Bredas atdošana. 1635. g. Audekls, eļļa. 307x370 cm. Prado muzejs, Madride.
- D. Velaskess. Galma dāmas (Las Meninas). 1656-57. g. Audekls, eļļa. 318x276 cm. Prado muzejs. Madride.
- D. Velaskess. Pāvesta Innocenta X portrets. 1650. g. Audekls, eļļa. 140x120 cm. Dorijas Pampili galerija. Roma.
- D. Velaskess. Seviļas ūdens pārdevējs. 1623. g. Audekls, eļļa. 106,5x84 cm. Velingtona muzejs, Londona.
- D. Velaskess. Venera ar spoguļi. 1648. g. Audekls, eļļa. 122,7x177 cm. Nacionālā galerija. Londona.
- D. Velaskess. Vērpējas. 1657. g. Audekls, eļļa. 220x289 cm. Prado muzejs, Madride.
- F. Surbarans. Svētais Francisks. 1632. g. Audekls, eļļa. 114x78 cm. Mākslas muzejs, Buenosaires.
- G. Fernandess. Pieta. 1619. g. Krāsots koks. Augstums 177 cm. Verakrusas baznīca. Valjadolida.
- H. de Ribera. Svētā Filipa mocekļa nāve. 1639. g. Audekls, eļļa. 234x234 cm. Prado muzejs, Madride.

Izmantoto attēlu paraugi

H. de Ribera. Svētā Filipa mocekļa nāve. 1639. g. Audekls, eļļa. 234x234 cm. Prado muzejs, Madride.

F. Surbarans. Svētais Francisks. 1632. g. Audekls, eļļa. 114x78 cm. Mākslas muzejs, Buenosairesa.

D. Velaskess. Seviļas ūdens pārdevējs. 1623. g. Audekls, eļļa. 106,5x84 cm. Velingtona muzejs, Londona.

D. Velaskess. Galma dāmas (Las Meninas). 1656-57. g. Audekls, eļļa. 318x276 cm. Prado muzejs, Madride.

D. Velaskess. Vērpējas. 1657. g. Audekls, eļļa. 220x289 cm. Prado muzejs, Madride.

7.pielikums

Baroka māksla Holandē

Izmantoto attēlu saraksts

F. Halss. Čigāniete. 1628-30. g. Koks, eļļa. 58x52 cm. Luvras muzejs, Parīze.

F. Halss. Smejošais kavalieris. 1624. g. Audekls, eļļa. 83x67 cm. Valakas kolekcija, Londona.

J. van Kampens. Amsterdams rātsnams. Sākts 1648. g.

J. Vermērs. Meitene ar pērļu auskaru. 1665. g. Audekls, eļļa. 46,5x40 cm. Mauritshuis, Hāga.

J. Vermērs. Sieviete ar piena krūzi. 1658. g. Audekls, eļļa. 45,5x41 cm. Rijksmuseum, Amsterdama.

Rembrants van Reins. Baltasara dzīres. 1635. g. Audekls, eļļa. 168x209 cm. Nacionālā galerija, Londona.

Rembrants van Reins. Danaja. 1636-47. g. Audekls, eļļa. 165x203 cm. Ermitāža, Sanktpēterburga.

Rembrants van Reins. Nakts sardze. 1642. g. Audekls, eļļa. 363x437 cm. Rijksmuseum, Amsterdama.

Rembrants van Reins. Pašportrets ar Saskiju. 1635. g. Audekls, eļļa. 161x131 cm. Gleznu galerija, Drēzdene.

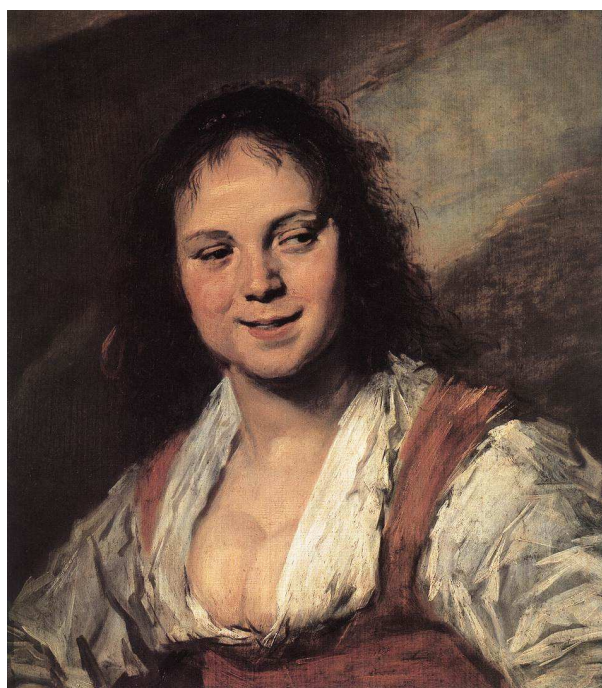
V. Hesiuss. Svētā Mihaēla baznīca. 1650 – 66. g. Lēvene.

Izmantoto attēlu paraugi

**Franss Halss. Smejošais kavalieris. 1624. g. Audekls, eļļa. 83x67 cm.
Valakas kolekcija, Londona.**

**Franss Halss. Čigāniete. 1628-30. g. Koks, eļļa. 58x52 cm. Luvras
muzejs, Parīze.**

Rembrants van Reins. Baltasara dzīres. 1635. g. Audekls, eļļa. 168x209 cm. Nacionālā galerija, Londona.

Rembrants van Reins. Danaja. 1636-47. g. Audekls, eļļa. 165x203 cm. Ermitāža, Sanktpēterburga.

Rembrants van Reins. Nakts sardze. 1642. g. Audekls, eļļa. 363x437 cm. Rijksmuseum, Amsterdama.

J. Vermērs. Sieviete ar piena krūzi. 1658. g. Audekls, eļļa. 45,5x41 cm. Rijksmuseum, Amsterdama.

J. Vermērs. Meitene ar pērļu auskaru. 1665. g. Audekls, eļļa. 46,5x40 cm. Mauritshuis, Hāga.

8 .pielikums

Ieskaites tests

Ieskaites tests kultūras vēsturē

Tēma : baroka māksla

Vārds, uzvārds _____ klase _____

Izpildes laiks – 35 minūtes

I variants.

I daļa. Atbildiet uz jautājumiem, atzīmējot vienu pareizo atbildi! Maks. – 5 punkti

1. Kurš no šiem tēlniekiem ir veidojis „Četru upju strūklaku” Romā, Navona laukumā?

- A Mikelandželo
C Dž. L. Bernīni

- B F. Borromīni
D K. Maderno

2. Kurš no šiem māksliniekiem bija karaļa Filipa IV galma gleznotājs?

- A F. Surbarans
C H. Erera

- B D. Velaskess
D H. Ribera

3. Kurš itāļu gleznotājs aizsāka jaunu glezniecības virzienu, kas vēlāk ietekmē baroka mākslu?

- A Parmidžanīno
C A. Poco

- B Karavadžo
D Koredžo

4. Kurš no šiem arhitektiem ir projektējis Il Gesu baznīcas fasādi Romā?

- A Dž. Della Porta
C B. Neimans

- B Dž. L. Bernīni
D B. Longēna

5. Kurš no šiem māksliniekiem ir bijis P. P. Rubensa mācekļis?

- A D. Velaskess
C V. Hogārts

- B T. Geinsboro
D A van Deiks

II daļa.

1. uzdevums. Papildiniet dotos teikumus, daudzpunktu vietā ierakstot trūkstošos vārdus!
Maks. – 5 punkti

Viens no baroka arhitektūras raksturīgajiem elementiem, ir

.....

P.P. Rubenss ir radījis 23 gleznu ciklu, kas alegoriski ataino

..... dzīvi.

Flandrijas baroka glezniecībai raksturīgs žanrs ir

17. gadsimtā nozīmīgs atklājums dabaszinātnēs ir gravitācijas likumi, ko atklāja

.....

Viens no Itālijas baroka tēlniekiem ir.....

Spānijas baroka tēlniecībai ir raksturīgi.....

2. uzdevums. Dotajā tabulā pretī mākslinieku vārdiem ierakstiet viņu darbu nosaukumus!
Maks. – 6 punkti

„Meitene ar pēļu auskaru”, „Leikipa meitu nolaupīšana”, „Danaja”, „Karaļa Kārļa I portrets”, „Venera ar spoguļi”, „Svētās Terēzes ekstāze”

Dž. Lorencu Bernīni	
Rembrants van Reins	
Djego Velaskess	
Pīters Pauls Rubenss	
Jans Vermērs van Delfts	
Antoniss van Deiks	

3. uzdevums. Atbildiet uz dotajiem apgalvojumiem, iezīmējot krustiņu ailē „jā” vai „nē”!
Maks. – 5 punkti

	Jā	Nē
Baroka māksla ir saistīta ar katoļu baznīcas pasūtījumiem		
Flandrijā baroka mākslu ietekmē protestantisms		
17. gs. Francijā valsts iekārta ir absolūtisms		
Baroka glezniecībai raksturīgs žanrs ir parādes portrets		
Laukumu un strūklaku ierīkošana ir raksturīga renesanses arhitektūrai		

- III daļa Aplūkojiet doto attēlu! Atbildiet uz jautājumiem! Maks. – 11 punkti

Kas ir šī darba autors? (1 punkts)

Kāds ir šī darba nosaukums? (1 punkts)

Nosauciet trīs pazīmes, kas raksturo šo mākslas stilu! (3 punkti)

Kāds sižets ir izmantots šajā darbā?(2 punkti)

Kā šāda veida mākslas darbi iekļaujas 17. gadsimta Eiropas kultūras kontekstā? (4 punkti)

Vērtēšanas tabula:

Punkti	32-31	30-28	27-24	23-21	20-18	17-15	14-12	11-9	8-6	5-1
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Punkti _____ balles _____

Skolotāja: _____ Anita Zaļaiskalne

Ieskaites tests kultūras vēsturē**Tēma : baroka māksla**

Vārds, uzvārds _____ klase _____

Izpildes laiks – 35 minūtes**II variants.**

I daļa. Atbildiet uz jautājumiem, atzīmējot vienu pareizo atbildi! Maks. – 5 punkti

1. Kurš no šiem tēlniekiem ir veidojis darbu „Apollons un Dafne”?

A Mikelandželo	B F. Borromīni
C Dž. L. Bernīni	D K. Maderno

2. Kura karaļa valdīšanas laikā Francijā nostiprinās absolūtisms?

A Ludviķa XIII	B Ludviķa XIV
C Ludviķa XV	D Ludviķa XVI

3. Kurš 17. gadsimta itāļu gleznotājs ir veidojis lielformāta freskas?

A Parmidžanīno	B Dž. B. Tjepolo
C A. Poco	D A. Kanāle

4. Kurš no šiem arhitektiem ir projektējis Svētā Kārļa baznīcu Romā?

A A. Kano	B F. Borromīni
C Dž. L. Bernīni	D B. Longēna

5. Kurš no šiem māksliniekiem ir bijis Kārļa I galma gleznotājs?

A D. Velaskess	B J. Vermērs
C A. Poco	D A van Deīks

II daļa.

1. uzdevums. Papildiniet dotos teikumus, daudzpunktu vietā ierakstot trūkstošos vārdus!

Maks. – 5 punkti

Viens no baroka stila raksturīgajiem elementiem ēku fasādēs ir

.....

Navona laukumā Romā atrodas arhitekta Dž. L. Bernīni darbs

.....

Holandes glezniecībā 17. gs. raksturīgi žanri ir portrets, ainava un

.....

Filozofs Renē Dekarts pārstāv filozofiju.

Baroka glezniecībai raksturīga tehnika ir

2.uzdevums. Dotajā tabulā pretī mākslinieku vārdiem ierakstiet viņu darbu nosaukumus!
Maks. – 6 punkti

„Galma dāmas (Las Meninas)”, „Pie zīlnieces”, „Smejošais kavalieris”, „Sieviete ar piena krūzi”, „Kažociņš”, „Svētās Terēzes ekstāze”

Dž. Lorencu Bernīni	
Djego Velaskess	
Franss Halss	
Karavadžo	
Jans Vermērs van Delfts	
Pīters Pauls Rubenss	

3.uzdevums. Atbildiet uz dotajiem apgalvojumiem, iezīmējot krustiņu ailē „jā” vai „nē”!
Maks. – 5 punkti

	Jā	Nē
Baroka mākslai ir raksturīga dinamika , diagonāla kompozīcija		
Antropocentriskais pasaules skatījums ir raksturīgs renesanses mākslai		
17. gs. Flandrija ir neatkarīga valsts		
N. Koperniks pazīstams kā filozofs		
Flandrijas baroka mākslā dominē arhitektūra		

III daļa Aplūkojiet doto attēlu!. Atbildiet uz jautājumiem! Maks. – 11 punkti

Kas ir šī darba autors? (1 punkts)

Kāds ir šī darba nosaukums? (1 punkts)

Nosauciet trīs pazīmes, kas raksturo šo mākslas stilu! (3 punkti)

Kāds sižets ir izmantots šajā darbā?(2 punkti)

Kā šāda veida mākslas darbi iekļaujas 17. gadsimta Eiropas kultūras kontekstā? (4 punkti)

Vērtēšanas tabula:

Punkti	32-31	30-28	27-24	23-21	20-18	17-15	14-12	11-9	8-6	5-1
Balles	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Punkti _____ balles _____

Skolotāja: _____ Anita Zaļaiskalne

Es, Anita Zaļaiskalne, esmu atbildīga par to, ka diplomdarbs uzrakstīts patstāvīgi, balstoties uz pašas veikto pētījumu un ievērojot pieņemtās ētikas normas - darbā nav tiešu norakstījumu (plaģiātisma) no citiem darbiem, darbā ir precīzas norādes u. c.

Diplomdarbs aizstāvēts

Valsts pārbaudījumu komisijas sēdē

2007. gada _____ mēnesī ar atzīmi _____

Protokola Nr. _____

Komisijas sekretārs: _____